

Fiscaal (ver)gezicht?!

» UITZIEN NAAR EEN GELIJKE FISCALE BEHANDELING

VAN EIGEN EN VREEMD VERMOGEN «

COLOFON

Auteur:	Jasper Gorter Masterscriptie Erasmus Universiteit Rotterdam Fiscale Economie
Begeleider:	Dhr. R.C. de Smit MSc
Informatie:	Jasper Gorter 323860 Ereprijs 12 3773 CN Barneveld 06 – 2084 5999
Datum:	8 november 2011
Status:	Definitief

© 2012 Erasmus Universiteit Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke ander manier dan ook, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de auteur.

All rights reserved. No portion of this thesis may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means – electronic, mechanical, photocopy, recording or any other – except for brief quotations in printed reviews, without the prior written permission of the author.

Voorwoord

“Het is een lange weg van idee naar voltooiing.”

Molière (1622 – 1673)

In het kader van de afsluiting van de master Fiscale Economie aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam heb ik deze masterscriptie geschreven.

De voorpagina geeft een treffende doorkijk van de voorgeschiedenis van mijn onderwerp. Al jarenlang is de ongelijke fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen in de vennootschapsbelasting een bron van discussie. Het blijft de grote vraag wanneer een fundamentele oplossing voor dit probleem wordt geïntroduceerd.

Desalniettemin doe ik in dit onderzoek een poging om van twee fundamentele oplossingsrichtingen het beste te combineren en de nadelen ervan uit te ruilen tegen de voordelen en op deze wijze een steentje bij te dragen aan het vinden van een oplossing voor deze problematiek. Dit heeft uiteindelijk geleid tot de scriptie die voor u ligt.

Ik kan terugkijken op een leerzame tijd. Mijn grote dank gaat uit naar mijn begeleider, dhr. de Smit. Door zijn ruime kennis over dit onderwerp plaatste hij positieve en kritische noten tijdens het schrijven van dit onderzoek en samen hebben we heel wat uren doorgebracht waarin we mijn werk hebben besproken. Daarnaast gaat mijn dank uit naar mijn lieve vrouw Wilma die me, gedurende de periode waarin ik deze scriptie heb geschreven, heeft ondersteund in alles.

Rotterdam, november 2012.

Jasper Gorter

Inhoudsopgave

COLOFON	2
VOORWOORD	3
INHOUDSOPGAVE	4
HOOFDSTUK 1 – INLEIDING	9
1.1. PROBLEEM	9
1.2. DOEL	10
1.3. ONDERZOEKSVRAAG.....	11
1.4. AFBAKENING.....	12
1.5. ONDERZOEKSOPZET	12
1.6. TOETSINGSKADER	13
1.6.1. Criteria toetsing	13
1.6.2. Neutraliteit	13
HOOFDSTUK 2 – ACE EN CBIT	15
2.1. INLEIDING.....	15
2.2. HISTORIE VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING	15
2.2.1. De periode van de uitdelingsbelastingen	15
2.2.2. De periode van de winstbelastingen	16
2.3. DE RECHTSGRONDEN VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING.....	16
2.3.1. De zelfstandigheidsgedachte.....	17
2.3.2. De verlengstukgedachte	18
2.3.3. De buitenkansgedachte	18
2.3.4. Steunfunctie voor inkomstenbelasting	19
2.4. EIGEN VERMOGEN VERSUS VREEMD VERMOGEN.....	19
2.4.1. Verschil in behandeling	19
2.4.2. Eigen vermogen versus vreemd vermogen	20
2.4.2.1. Kenmerken eigen vermogen	20
2.4.2.2. Kenmerken vreemd vermogen.....	21
2.4.2.3. Afbakening tussen eigen en vreemd vermogen	21
2.5. ALLOWANCE FOR CORPORATE EQUITY (ACE)	22
2.5.1. Aftrek dividenduitkering.....	22
2.5.2. Aftrek primair dividend	23
2.5.3. Aftrek primair rendement	23
2.5.4. Gevolgen invoering aftrek primair rendement.....	24
2.5.4.1. Budgettaire gevolgen	24

2.5.4.2. Economische gevolgen	24
2.5.5. Huidige stand van zaken	26
2.6. COMPREHENSIVE BUSINESS INCOME TAX (CBIT)	27
2.6.1. Achtergrond en inhoud	28
2.6.2. Gevolgen defiscalisering rente.....	29
2.6.2.1. Budgettaire gevolgen	29
2.6.2.2. Economische gevolgen	29
2.6.2.3. Dubbele heffing en heffingsvacua als gevolg van CBIT	30
2.6.2.3.1. Tax credit inzake buitenlandse belastingdruk op rentebaten	30
2.6.2.3.2. Defiscalisering groepsleningen.....	31
2.6.3. Huidige stand van zaken	31
2.7. SYNTHESE VAN ACE EN CBIT.....	32
2.8. CONCLUSIE	33
HOOFDSTUK 3 – VORMGEVING BINNEN HET NEDERLANDSE BELASTINGSTELSEL	35
3.1. INLEIDING.....	35
3.2. DE VORMGEVING VAN DE AFTREK PRIMAIR RENDEMENT	35
3.2.1. Het in de onderneming werkzame vermogen – grondslag	35
3.2.2. Werkelijke waarden activa	35
3.2.3. Commerciële eigen vermogen	36
3.2.3.1. Grondslag voor notionele interestaftrek België	36
3.2.3.2. Commerciële eigen vermogen als grondslag aftrek primair rendement Nederland?	37
3.2.4. Fiscale eigen vermogen	38
3.2.4.1. Onderdelen fiscale eigen vermogen.....	39
3.2.4.2. Nominaal gestorte kapitaal, agio- en winstreserves	39
3.2.4.3. Fiscale reserves	39
3.2.4.3.1. Fiscale reserves en art. 10d Wet VPB 1969	39
3.2.4.3.2. Fiscale reserves en de grondslag voor aftrek primair rendement	40
3.2.4.4. Informeel kapitaal	42
3.2.4.5. Herkwalificatie geldverstrekkingen	43
3.2.4.5.1. Herkwalificatie geldverstrekkingen en art. 10d Wet VPB 1969	43
3.2.4.5.2. Herkwalificatie geldverstrekkingen en aftrek primair rendement.....	43
3.2.4.6. Correcties grondslag voor aftrek primair rendement	44
3.2.4.6.1. Deelnemingen	44
3.2.4.6.2. Beleggingsdeelnemingen.....	46
3.2.4.6.3. Fiscale en vrijgestelde beleggingsinstellingen	48
3.2.4.6.4. Vaste inrichtingen en onroerende zaken in het buitenland.....	49
3.2.4.6.5. ‘Oppomping’ vermogen met beleggingen.....	50
3.2.4.7. Voorkoming double dip	51
3.2.4.7.1. Vermogensbijtelling of renteaftrekbeperking?	51

3.2.4.7.2. Bijtelling als aftrekbeperking voor deelnemingsrente	53
3.2.4.7.3. Bijtelling als overnameholdingbepaling	54
3.2.4.7.4. Afweging	56
3.2.4.7.5. Verliessituaties	56
3.2.4.8. Beïnvloeding fiscale eigen vermogen	57
3.2.4.9. Vermindering van kapitaal	59
3.2.5. Peildata aftrek primair rendement.....	59
3.2.5.1. Peildata en art. 10d Wet VPB 1969	60
3.2.5.2. Peildata en aftrek primair rendement.....	60
3.2.5.3. Peildata bij oprichting vennootschap.....	61
3.2.6. Correctiemechanisme voorkoming misbruik peildata	61
3.2.7. Verkort / verlengd boekjaar	62
3.2.8. Schema grondslag aftrek primair rendement	62
3.2.9. Percentage aftrek van primair rendement	63
3.2.9.1. Normale vergoeding	63
3.2.9.2. Aansluiting bij percentage vreemd vermogen	64
3.2.9.2.1. Percentage eigen vermogen gelijk aan percentage vreemd vermogen of andersom?.....	64
3.2.9.2.2. Afweging.....	65
3.2.9.2.3. Vaststelling percentage voor aftrek primair rendement.....	65
3.3. VERHOUDING AFTREK PRIMAIR RENDEMENT / RENTEAFTREK	67
3.3.1. Ingroeieregeling.....	67
3.3.2. Aanpassing percentages aftrek	67
3.4. BUDGETTAIRE GEVOLGEN	67
3.5. CONCLUSIE	68
HOOFDSTUK 4 – SAMENLOOP MET NEDERLANDSE WET VPB 1969.....	70
4.1. INLEIDING.....	70
4.2. RENTEBATEN	70
4.2.1. Binnenlandse verhoudingen.....	70
4.2.2. Buitenlandse verhoudingen.....	71
4.2.2.1. Economische dubbele heffing op rente	71
4.2.2.2. Rentebaten in buitenlandse verhoudingen.....	71
4.2.3. Kosten en valutaresultaten.....	72
4.3. RENTEAFTREKBEPERKINGEN	74
4.3.1. Art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969.....	74
4.3.2. Art. 10a Wet VPB 1969	74
4.3.3. Art. 10b Wet VPB 1969	75
4.3.4. Art. 10d Wet VPB 1969	76
4.3.5. Het voorgestelde art. 13l Wet VPB 1969.....	76

4.3.6. Art. 15ad Wet VPB 1969	76
4.4. DEELNEMINGSVRIJSTELLING	77
4.4.1. Versobering deelnemingsvrijstelling	77
4.4.2. Liquidatieverliesregeling en afwaardering schuldvorderingen	79
4.4.3. Afwaarderingen schuldvorderingen in relatie tot art. 13b, 13ba Wet VPB 1969	81
4.5. FISCALE EENHEID	82
4.5.1. Gevolgen van ontstaan van en voeging in een fiscale eenheid	82
4.5.1.1. Herwaardering belang in te voegen dochtermaatschappijen	82
4.5.1.2. Herwaardering onderlinge vorderingen en schulden bij voeging	82
4.5.1.3. Ontstaan van fiscale eenheid tijdens een lopend boekjaar	83
4.5.2. Gevolgen tijdens het bestaan van de fiscale eenheid	83
4.5.2.1. Voorbeeld gevolgen fiscale eenheid	83
4.5.2.2. Goodwill-gat	85
4.5.2.3. Overdracht vermogensbestanddelen binnen de fiscale eenheid	85
4.5.3. Gevolgen van verbreking van en ontvoeging uit een fiscale eenheid	85
4.5.3.1. Herwaardering aandelenbelangen bij ontvoeging	85
4.5.3.2. Herwaardering onderlinge vorderingen en schulden bij ontvoeging	85
4.5.4. Conclusie ten aanzien van de vorming van een fiscale eenheid	85
4.6. CONCLUSIE	86
HOOFDSTUK 5 – FLANKEREND BELEID INKOMSTENBELASTING	87
5.1. INLEIDING.....	87
5.2. VERSCHIL IN BEHANDELING RENTE EN DIVIDEND OP NIVEAU UITEINDELIJKE AANDEELHOUDER.....	87
5.2.1. Oplossing verschillende behandeling ontvangen dividend en rente	88
5.2.2. Uitwerking belastingheffing over primair rendement in box 2	88
5.2.3. Rentedragend uitstel van betaling	89
5.3. BELASTINGHEFFING IB-ONDERNEMERS.....	90
5.3.1. Gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelastingheffing.....	90
5.3.2. Ondernemers in de inkomstenbelasting	92
5.3.2.1. Verschillen met vennootschappen	92
5.3.2.2. Huidige stand van zaken.....	92
5.3.2.3. Huidige systematiek handhaven	93
5.3.2.4. Vergoeding voor kapitaal apart belasten	94
5.3.2.4.1. Verhouding componenten winst.....	94
5.3.2.4.2. Percentage voor bepaling kapitaalcomponent	95
5.3.2.4.3. Rentelasten en -baten	95
5.3.3. Inkomstenbelasting en beleggen	96
5.3.3.1. Beleggen in box 3.....	96
5.3.3.2. Beleggen door middel van een vennootschap ten opzichte van beleggen in box 3 ..	96
5.3.3.3. Handhaving vermogensrendementsheffing.....	98

5.4. CONCLUSIE	98
HOOFDSTUK 6 – TOETSING EN CONCLUSIE	100
6.1. TOETSING	100
6.2. TOETSING NEUTRALITEIT VAN BEHANDELING EIGEN EN VREEMD VERMOGEN	100
6.3. RECHTVAARDIGHEID.....	101
6.4. EENVOUD.....	102
6.5. CONCLUSIE	103
6.5.1. Inleiding	103
6.5.2. Conclusie.....	104
LITERATUURLIJST.....	106
LITERATUUR	106
JURISPRUDENTIE	108
OVERIGE STUKKEN	109

HOOFDSTUK 1 – INLEIDING

1.1. Probleem

Al decennialang bestaat discussie over de ongelijke behandeling van vreemd en eigen vermogen in de vennootschapsbelasting. De vergoeding van vreemd vermogen – rente – is wel aftrekbaar, terwijl de vergoeding van eigen vermogen – dividend – niet aftrekbaar is. Dit leidt tot een fiscaal gedreven verhouding tussen vreemd en eigen vermogen met betrekking tot de financiering van ondernemingen. Ondernemingen worden vanwege de fiscale aftrekbaarheid van rente zoveel als mogelijk met vreemd vermogen gefinancierd.¹ Dit maakt ondernemingen kwetsbaar, waardoor in economisch slechte tijden het risico op insolventie groter is dan wanneer geen fiscale prikkel bestond om zoveel mogelijk schulden aan te gaan als onderneming. Daarnaast is het vanuit economisch perspectief in principe een onjuiste ontwikkeling dat de financieringsstructuur van een onderneming door fiscale motieven wordt beïnvloed, omdat dit ondernemingen ervan weerhoudt de economisch meest efficiënte verhouding tussen vreemd en eigen vermogen te kiezen. Dit levert een zogenoemde *excess burden* op.²

De aftrekbaarheid van de vergoeding op vreemd vermogen werkt ook winstdrainage in concernverband in de hand. Winstdrainage is de uitholling van de belastinggrondslag door middel van renteaftrek. Winstdrainage vindt veelal plaats door binnen groepsverband (op kunstmatige wijze) renteaftrek te creëren bij hoogbelaste (concern)vennootschappen en de rentebaten toe te laten komen aan laagbelaste concernvennootschappen. Daar staat tegenover dat de overheid al sinds jaar en dag probeert een dam op te werpen tegen winstdrainage. Te denken valt aan art. 10a van de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 (hierna: Wet VPB 1969). Dit wetsartikel beoogt aftrek van rente uit te sluiten in een aantal omschreven situaties.³ Andere voorbeelden van bepalingen welke overmatige financiering met vreemd vermogen proberen in te dammen, zijn de *thin capitalisation*-regeling die is neergelegd in art. 10d Wet VPB 1969 en de sinds 1 januari 2012 zijn gelding hebbende renteaftrekbeperking voor overnameholdings.⁴ Voorts probeert de Belastingdienst door middel van het inzetten van het rechtsmiddel *fraus legis* paal en perk te stellen aan

---

¹ Dit blijkt onder meer uit empirisch onderzoek van Huizen, Laeven en Nicodeme, zie H. Huizinga, L. Laeven en G. Nicodeme (2008), 'Capital structure and international debt shifting', *Journal of Financial Economics* 88, p. 80 - 118.

² R.A. de Mooij en A. van der Horst, 2008, "Stop scheefgroei in de winstbelasting" *Me Judice*, jaargang 1, 3 december 2008. *Excess burden* staat voor het welvaartsverlies wat optreedt indien de markt niet optimaal functioneert wegens verstoringen, waardoor ook vraag en aanbod verstoord raken. Met andere woorden, de maatschappelijke kosten zijn groter dan de belastingopbrengst.

Het in zeer beperkte mate stimuleren van eigen vermogen acht ik echter acceptabel.

³ Een voorbeeld wanneer de betreffende renteaftrekbeperking van toepassing is, is de situatie waarbij sprake is van een schuld aan een verbonden lichaam, waarbij deze schuld verband houdt met een dividenduitkering of kapitaalstorting aan een verbonden lichaam. Door middel van art. 10a Wet VPB 1969 is derhalve een dam opgeworpen tegen het direct teruglenen van een dividenduitkering.

⁴ Deze bepaling is neergelegd in art. 15ad Wet VPB 1969 en in de bepalingen voor de fusies en splitsingen, art. 14a, lid 12, 13, 14 en art. 14b, lid 9, 10, 11 Wet VPB 1969.

winstdrainage.⁵ *Van Strien* betoogt echter dat de renteaftrekbeperkingen het Nederlandse vestigingsklimaat niet ten goede komen⁶ en daarnaast blijken deze maatregelen niet altijd effectief te zijn.⁷

Het einde van deze problematiek, die wordt veroorzaakt door de asymmetrische behandeling van de geldverstrekkingen in de vennootschapsbelasting, lijkt – ondanks de pogingen van de wetgever – echter niet in zicht.⁸ Daarvoor moet een fundamentele oplossing gevonden voor het achterliggende probleem: de fiscale discriminatie van eigen vermogen.

1.2. Doel

In de literatuur zijn in de loop der jaren al vele oplossingen aangedragen om deze problematiek te verkleinen of te verhelpen. Dit varieert van een aanpassing van het tarief⁹ en tot vele andere ingrijpende oplossingen.¹⁰ Teneinde de discriminatie van het eigen vermogen volledig weg te nemen kan worden gedacht aan twee oplossingsrichtingen. De eerste variant wordt in de literatuur wel *Allowance for Corporate Equity* (hierna ACE) genoemd en beoogt de vergoeding van eigen vermogen eveneens aftrekbaar te maken. In deze variant wordt derhalve alleen de overwinst belast, omdat zowel rente als dividend aftrekbaar zijn. De tweede oplossingsrichting, de *Comprehensive Business Income Tax* (hierna CBIT) gaat uit van een volledige beperking van de aftrekbaarheid van rente. In deze variant wordt de vennootschapsbelasting een bronbelasting, omdat de volledige kapitaalvergoeding aan de bron wordt belast.¹¹ Beide varianten zijn meer dan eens besproken in de literatuur,¹² maar vanwege velerlei redenen is in Nederland echter nooit tot een implementatie van één van beide varianten gekomen¹³ en heeft de wetgever zich derhalve beperkt tot het invoeren van renteaftrekbeperkingen en antimisbruikbepalingen.

---

⁵ *Fraus legis* is één van de rechtsmiddelen die de fiscale rechterlijke macht ter beschikking staan om naleving van doel en strekking van de wet te garanderen. De Hoge Raad heeft dit beroep op *fraus legis* in het verleden meer dan eens gehonoreerd, in zaken waarbij sprake was van winstdrainage. Zie HR 26 april 1989, nr. 24 446, *BNB* 1989/217.

⁶ J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 534.

⁷ Zie R.C. de Smit, 'Belastingmaatregel tegen grondslaguitholling door bedrijven nu al mislukt.', 23 januari 2012, www.eur.nl. Hij geeft aan dat het lastig is gebleken om de aftrekbeperkingen op een juiste en doeltreffende wijze vorm te geven en dat vaak sprake is van *over- en/of underkill*.

⁸ Illustratief is in dit verband de invoering van een nieuwe rentaftrekbeperking in de vorm van art. 131 Wet VPB 1969 per 1 januari 2013. Deze bepaling beperkt onder voorwaarden de aftrek van deelnemingsrente.

⁹ J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 536.

¹⁰ Zie hiervoor onder meer J. Doornebal, 'Renteaftrek in de vennootschapsbelasting, een verdwijnend fenomeen?', *NtFR* 2002/365. Doornebal beschrijft hier een stelsel waarbij de winstbepaling geschiedt aan de hand van de activa van een vennootschap.

¹¹ R.A. de Mooij en A. van der Horst, 2008, "Stop scheefgroei in de winstbelasting" *Me Judice*, jaargang 1, 3 december 2008.

¹² Zie onder meer J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007 en J. Vleggeert, 'Naar een (meer) gelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen in de vennootschapsbelasting?', *WFR* 2003/1482.

¹³ Wat betreft de ACE is één van de redenen de budgettaire derving en de daarmee samenhangende tariefsverhoging binnen de vennootschapsbelasting. De CBIT is nooit geïmplementeerd onder meer omdat de Verenigde Staten niet openstaan voor deze variant en zonder brede internationale steun en samenwerking is de CBIT niet realiseerbaar. Zie J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 544.

De Nederlandse wetgever heeft daarentegen getracht een gematigde variant van een CBIT te introduceren, de zogenoemde groepsrentebox. Hierin werden zowel de ontvangen als betaalde groepsrente tegen een gematigd tarief van 5% in aanmerking genomen. Dit zorgde voor een meer gelijke behandeling van vreemd en eigen vermogen

Door *De Mooij* en *Devereux* is een synthese van beide varianten gesuggereerd.¹⁴ De synthese kan worden bereikt door zowel de vergoeding voor het eigen vermogen als de vergoeding voor het vreemd vermogen slechts in beperkte mate aftrekbaar te maken van de winst. Uit economisch onderzoek blijkt dat zo'n synthese welvaartsverhogend werkt.¹⁵ Het voordeel is bovendien dat de vergoeding van eigen en vreemd vermogen niet langer verschillend wordt behandeld. Daardoor kan de complexiteit van de vennootschapsbelasting sterk afnemen, omdat velerlei renteaftrekbeperkingen en antimisbruikbepalingen overbodig worden.¹⁶ Tegelijkertijd lijken de economische gevolgen van de wijzigingen te overzien.¹⁷

De vraag is echter hoe deze synthese van ACE en CBIT moet worden vormgegeven binnen het Nederlandse belastingstelsel. Te denken valt aan vragen zoals in hoeverre de vergoedingen voor vreemd en eigen vermogen aftrekbaar dienen te zijn, op welke wijze de aftrekbaarheid van eigen vermogen dient te worden bepaald en hoe moet worden omgegaan met de bestaande renteaftrekbeperkingen die de Wet VPB 1969 rijk is.

Met andere woorden, de centrale vraag in dit onderzoek is hoe de implementatie van een synthetisch ACE/CBIT systeem fiscaal-technisch het beste kan worden vormgegeven.

1.3. Onderzoeksvraag

Op welke wijze dient een synthese van ACE en CBIT te worden vormgegeven in het Nederlandse belastingstelsel?

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden ga ik in op een aantal deelvragen:

1. *Welke houvast bieden de historie en de rechtsgronden van de vennootschapsbelasting voor de invoering van respectievelijk een ACE of CBIT en wat houden deze beide varianten in?*
2. *Hoe dient een ACE, in combinatie met een CBIT, te worden vormgegeven?*
3. *Op welke wijze dient de synthese van ACE en CBIT te worden geïmplementeerd in de Nederlandse Wet VPB 1969?*
4. *In hoeverre is flankerend beleid benodigd in de Nederlandse Wet IB 2001 en zo ja, op welke wijze dient dit flankerend beleid te worden vormgegeven?*

---

binnen groepsverband. Hoewel goedkeuring van de Europese Commissie werd verkregen – waarbij onder meer het facultatieve karakter van de groepsrentebox werd vervangen door een verplichte groepsrentebox – is toch besloten om de groepsrentebox niet in te voeren. De reden hiervan was dat sprake was van een risico van beschadiging van het Nederlandse fiscale vestigingsklimaat vanwege het verplichte karakter van de groepsrentebox. Zie *Kamerstukken II 2009/10*, 32 128, nr. 3 en *Kamerstukken II 2009/10*, 31 369, nr. 9. De budgettaire ruimte die ontstond is gebruikt voor een verlaging van het statutaire tarief van de vennootschapsbelasting.

¹⁴ R.A de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU', *International Tax and Public Finance*.

¹⁵ R.A de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU', *International Tax and Public Finance*.

¹⁶ J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 539.

¹⁷ R.A de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU', *International Tax and Public Finance*.

1.4. Afbakening

Bij de vraag hoe de synthese van de ACE en CBIT dient te vormen vormgegeven, ga ik slechts kort in op de economische aspecten, omdat ik mij overwegend richt op de fiscaal-technische vormgeving. Desalniettemin bespreek ik kort de economische gevolgen van zowel ACE als CBIT, teneinde de economisch verstorende elementen van de ongelijke fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen aan te tonen en om zodoende inzicht te verschaffen in het economische belang van de introductie van een ACE of CBIT.

Daarnaast ga ik niet of slechts beperkt in op alle andere alternatieve stelsels en systemen die als oplossing voor de geschetste problematiek in de loop van de jaren de revue zijn gepasseerd in de fiscale literatuur, zoals de gevolgen van een tariefsverlaging, *earningsstrippings* bepalingen en een algemene *thin capitalisation* regeling. Enkel en alleen de fundamentele oplossingsrichtingen voor het tegengaan van de asymmetrische behandeling van eigen en vreemd vermogen passeren de revue. Verder beperk ik mij met betrekking tot de vormgeving van de nieuwe regeling zoveel mogelijk tot de vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting en ga ik slechts in op internationale aspecten en EU-rechtelijke aspecten indien dit in mijn optiek noodzakelijk is.

Daarnaast beperk ik me in mijn onderzoek tot de onbeperkt belastingplichtigen¹⁸ binnen de vennootschapsbelasting. Mijn onderzoek is derhalve niet onverkort van toepassing op de beperkt belastingplichtige lichamen binnen de vennootschapsbelastingen, zoals verenigingen en stichtingen.

1.5. Onderzoeksopzet

Allereerst probeer ik in het tweede hoofdstuk een beeld te schetsen van de historie en achtergrond van de vennootschapsbelasting en van de verschillende behandeling van eigen en vreemd vermogen, teneinde mijn visie op de positie van de vennootschapsbelasting binnen het Nederlandse belastingstelsel en in het bijzonder mijn visie op de verschillende behandeling van eigen en vreemd vermogen te etaleren. Deze visie bepaalt mede mijn kijk op de oplossingsrichting van de hierboven geschetste problematiek, die ik in de navolgende hoofdstukken aandraag.

Daarnaast behandel ik in dit hoofdstuk achtereenvolgens de ACE en CBIT. Ik bespreek de opzet van beide varianten en daarnaast tracht ik helderheid te verkrijgen over de economische gevolgen en de huidige stand van zaken van beide varianten. De aldus verkregen informatie gebruik ik namelijk om in hoofdstuk drie een uiteenzetting te geven over de vormgeving van de synthese van de ACE en CBIT.

Vervolgens ga ik in het vierde hoofdstuk in op de implementatie van de synthese van ACE en CBIT in de Nederlandse Wet VPB 1969. Mijn doel is om na dit hoofdstuk zo ver als mogelijk is neutraliteit in behandeling van eigen en vreemd vermogen te genereren op het niveau van de vennootschap. Immers, enkel door neutraliteit binnen de behandeling van eigen en vreemd vermogen wordt de geschetste problematiek gemitigeerd.

In het vijfde hoofdstuk ga ik kort in op het benodigde flankerende beleid bij de ACE en CBIT. Ik ga in dit hoofdstuk in op de doorwerking van de synthese van ACE en CBIT naar de inkomstenbelasting.

---

¹⁸ De onbeperkt belastingplichtigen binnen de vennootschapsbelasting zijn te vinden in art. 2, lid 1, onderdelen a t/m d, Wet VPB 1969.

In hoofdstuk zes leg ik een toetsing aan van het door mij voorgestelde fiscale stelsel met hierin een synthese van ACE en CBIT. Deze toetsing vindt plaats aan de hand van het onderstaande toetsingskader. Daarnaast besluit ik in dit hoofdstuk met een conclusie.

1.6. Toetsingskader

1.6.1. Criteria toetsing

De vormgeving van de synthese van ACE en CBIT binnen het Nederlandse belastingstelsel toets ik aan een aantal criteria. Deze criteria zijn achtereenvolgens rechtvaardigheid, effectiviteit en eenvoud en deze criteria leg ik als volgt uit:¹⁹

1. Rechtvaardigheid

De maatregelen die samenhangen met de vormgeving van ACE en CBIT dienen overeen te komen met de rechtvaardigheidsopvattingen van de samenleving. Dit betekent dat naar mijn mening dat gelijke gevallen ook gelijk behandeld dienen te worden en ongelijke gevallen mogen ongelijk worden behandeld, maar slechts in de mate waarin zij ongelijk zijn. Daarnaast mag geen sprake zijn van *under-* of *overkill* in de voorgestelde maatregelen en deze mogen willekeur niet in de hand werken;

2. Effectiviteit

De doelstellingen van het fiscale beleid dienen ook daadwerkelijk te worden gerealiseerd, waarbij de belangrijkste doelstelling in mijn ogen is dat eigen en vreemd vermogen zoveel als mogelijk is neutraal worden behandeld binnen de fiscaliteit;

3. Eenvoud

De doelstelling dienen te worden verwezenlijkt met zo weinig mogelijk uitvoeringskosten en het voorstel dient zo min mogelijk ingewikkelde regelingen te bevatten.

Daarnaast streef ik ernaar – voor zover ik op de internationale en europeesrechtelijke aspecten in ga – de internationale belastingtechnische consequenties zo klein mogelijk te houden.

De toetsing zal achteraf plaatsvinden in het zesde hoofdstuk, waarbij ik het door mij voorgestelde stelsel in zijn geheel toets aan de bovenstaande criteria.

1.6.2. Neutraliteit

Het belangrijkste kenmerk van het door mij voorgestelde fiscale stelsel is neutraliteit binnen de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen. Vanwege het belang hiervan toets ik of inderdaad sprake is van neutraliteit aan de hand van gestileerde voorbeelden, balansen en schema's. Daarnaast is het in mijn ogen van belang op deze plaats te benadrukken dat indien neutraliteit

---

¹⁹ Onder meer *Stevens* gebruikt deze criteria om weer te geven hoe een goed belastingstelsel in zijn ogen is vormgegeven. Zie L.G.M. Stevens, *Elementair belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2011. Ook door Van Strien en door de Commissie belastingstelsel zijn (onder meer) deze criteria gebruikt. Zie hiervoor J. van Strien, *Renteaftrekbepalingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 7 en de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 14-17.

bestaat in de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen op het niveau van de vennootschap, dit niet automatisch inhoudt dat ook neutraliteit bestaat inzake de keuze voor eigen of vreemd vermogen op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouder. Derhalve is het in mijn ogen van belang niet alleen neutraliteit na te streven op het niveau van de vennootschap, maar ook op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouder.

HOOFDSTUK 2 – ACE EN CBIT

2.1. Inleiding

In dit hoofdstuk tracht ik een antwoord te geven op de eerste deelvraag. Zodoende bespreek ik in dit hoofdstuk wat een ACE en een CBIT inhouden en hoe de synthese van beide varianten dient te worden vormgegeven. Alvorens ACE en CBIT in paragraaf 2.5. en 2.6. worden besproken, bespreek ik allereerst in paragraaf 2.2. en 2.3. in vogelvlucht de historie en rechtsgrond van de vennootschapsbelasting en van het verschil in behandeling tussen eigen en vreemd vermogen. Daarnaast definieer ik eigen en vreemd vermogen in paragraaf 2.4.

In paragraaf 2.7. behandel ik de voor- en nadelen van een synthese van ACE en CBIT, waarna ik in paragraaf 2.8. afsluit met een korte conclusie.

2.2. Historie van de vennootschapsbelasting

2.2.1. De periode van de uitdelingsbelastingen

Al vanaf 1819 worden de winsten van lichamen in de belastingheffing betrokken.²⁰ Door de Wet op het patenrecht werden onder meer naamloze vennootschappen (hierna NV's) onderworpen aan een patentheffing op de uitdelingen van de winst van de NV aan haar aandeelhouder(s).²¹

In 1893 werd vervolgens de bedrijfs- en beroepsbelasting in leven geroepen. Het object van deze belasting was ook nu de door lichamen uitgedeelde winsten aan haar aandeelhouders en andere deelgerechtigden. Van belang is dat in 1892, voorafgaand aan de introductie van de bedrijfs- en beroepsbelasting, een vermogensbelasting was ingevoerd. Hierbij werd het totale vermogen van iedere belastingplichtige in de heffing betrokken tegen een tarief van 1,25%.²²

De bedrijfs- en beroepsbelasting en vermogensbelasting vormden per saldo een dubbele belasting. *Verburg* merkt hierover op dat deze dubbele belasting van dividenden een uiterst belangrijke stap is geweest in de richting van een zelfstandige belasting van de NV, omdat *'deze stap ruim baan gaf aan de gedachte aan een zelfstandige belasting van de naamloze vennootschap.'*²³

Vanaf 1914²⁴ werden de werkelijk genoten inkomsten uit vermogen belast bij de genietters van deze inkomsten,²⁵ terwijl de bedrijfs- en beroepsbelasting in stand bleef. In 1917 werd de belastingheffing

---

²⁰ De Wet op het patentrecht. *Stb.* 1819, 34.

²¹ Het is overigens onduidelijk hoe deze belasting kan worden gekwalificeerd, als een zelfstandige heffing over de winsten van NV's of als een bronbelasting over de inkomsten van haar aandeelhouders. Zie S.A.W.J. Strik en N.H. de Vries, *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2010, p. 13.

²² Dit tarief bestaat uit een fictief rendement van 4% over het vermogen, waarover 3,125% belasting werd geheven. Dit betreft een voorloper van de vermogensrendementsheffing zoals Nederland deze heden ten dage kent in box 3 van de inkomstenbelasting.

²³ J. Verburg, *Vennootschapsbelasting*, Fiscale Hand- en Studietoeken nr. 4, Deventer: Kluwer 2000, p. 18 (2^e geheel herziene druk).

²⁴ De Wet op de Inkomstenbelasting 1914, Wet van 19 december 1914, *Stb.* 1914, 564.

²⁵ Zie hiervoor art. 6 van de Wet op de Inkomstenbelasting 1914. De inkomstenbelasting werd conform art. 1 geheven van *'zij die binnen het Rijk wonen'*. Dividenden en renten van aandelen werden belast als zijnde opbrengsten van roerend kapitaal.

op uitdeling van winsten door NV's verplaatst naar een aparte wet op de dividend- en tantiëmebelasting.²⁶ Het tarief was 6,25%. De dubbele belastingheffing op dividenden bleef hiermee bestaan.

2.2.2. De periode van de winstbelastingen

De weg naar de invoering van een winstbelasting werd geëffend doordat veel persoonlijke ondernemers vanwege fiscale redenen hun onderneming naar een NV verplaatsten.²⁷ Immers, door winsten te reserveren in plaats van uit te delen kon belastingheffing lange tijd worden ontgaan en daarnaast was de belastingheffing over de winsten van de NV relatief laag ten opzichte van de progressieve inkomstenbelasting over ondernemingswinsten.

Vanwege bovenstaande, budgettaire redenen²⁸ worden de winsten van lichamen vanaf 1940 in de heffing van een winstbelasting betrokken,²⁹ waarbij het doel van de winstbelasting is om winsten van lichamen te treffen die als zodanig niet rechtstreeks in de inkomstenbelasting worden betrokken. De vermogensvergelijkingsmethode³⁰ werd gebruikt om de winst te bepalen.

In 1942 werd door de Duitse bezetter het Besluit op de vennootschapsbelasting 1942 geïntroduceerd, hetwelk was gebaseerd op de *Körperschaftsteuer* zoals deze in Duitsland van toepassing was.

In 1969 werd vervolgens de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969³¹ ingevoerd, welke heden ten dage nog steeds van toepassing is.³²

2.3. De rechtsgronden van de vennootschapsbelasting

In de parlementaire geschiedenis behorend bij de invoering van een winstbelasting is nooit sprake geweest van een discussie over de materiële rechtsgrond van de winstbelasting.³³ Desondanks zijn in

---

²⁶ Wet van 11 januari 1918, *Stb.* 4.

²⁷ Zie S.A.W.J. Strik en N.H. de Vries, *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2010, p. 13.

²⁸ Daar kwam nog bij dat de Nederlandse overheid vanwege oorlogsdreiging een vergroting van de belastinginkomsten nastreefde.

²⁹ Waarbij de dividend- en tantiëmebelasting 1917 tegelijkertijd werd afgeschaft door middel van het Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën in zake het heffen van een winstbelasting en tot afschaffing van de dividend- en tantiëmebelasting, 26 juli 1940, *Stb.* 1940, 405.

³⁰ Dit bleek uit art. 5 van de Wet op de winstbelasting 1940. De vermogensvergelijkingsmethode houdt in dat de winst gelijk was aan het saldo van het eind- en beginvermogen, vermeerderd met de terugbetalingen van kapitaal en hetgeen 'als uitdeeling aan deelgerechtigden in de winst, en in het algemeen, anders dan voor bedrijfsdoeleinden aan het vermogen is onttrokken' en verminderd met de stortingen. Zie ook J. Vleggeert, *Aftrekbeperkingen van de rente in het internationale belastingrecht* (FM 132), Deventer: Kluwer 2009, p. 16.

³¹ Wet van 8 oktober 1969, *Stb.* 1969, 469.

³² Zie voor de wijzigingen ten opzichte van het Besluit op de vennootschapsbelasting 1942 onder meer S.A.W.J. Strik en N.H. de Vries, *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2010, p. 13.

³³ De reden hiervan was dat wegens tijdsdruk en acute behoefte aan financiële middelen hiervoor geen tijd is ingeruimd tijdens de parlementaire behandeling. Tijdens de parlementaire behandeling van de Wet VPB 1969 is de rechtsgrond van de vennootschapsbelasting wel (kort) aan de orde gekomen, maar het bleek dat de vennootschapsbelasting budgettair niet meer weg te denken was of er nu wel of geen rechtsgrond bestond voor de heffing van vennootschapsbelasting. Zie *Kamerstukken II* 1962/63, 6000, nr. 9, p. 1.

de literatuur enkele materiële rechtsgronden³⁴ aan de orde geweest, die in mijn optiek eveneens van belang zijn betreffende de aftrekbaarheid van de vergoedingen voor eigen en vreemd vermogen.

2.3.1. De zelfstandigheidsgedachte

De zelfstandigheidsgedachte als rechtsgrond voor de heffing van vennootschapsbelasting is geïntroduceerd door *Polak*. Hij verdedigde een zekere economische zelfstandigheid van de vennootschap, vrij van haar aandeelhouders, waardoor de vennootschap zelfstandig zou mogen worden belast.³⁵ Daar valt mijns inziens echter tegenin te brengen dat ten lange leste alle winsten van de vennootschap naar de aandeelhouder toevloeien, omdat een vennootschap nu eenmaal niet zelf kan consumeren.

Als de zelfstandigheidsgedachte in optima forma³⁶ wordt toegepast, ben ik met *Polak* van mening dat ook dividend in aftrek moet worden toegelaten.³⁷ Immers, dividend is binnen de zelfstandigheidsgedachte niets meer en niets minder dan een vergoeding aan een vermogensverschaffer.

Uitvloeisel van de zelfstandigheidsgedachte is het klassieke stelsel, hetwelk het Nederlandse fiscale beleid al decennialang³⁸ kenschetst. Het klassieke stelsel houdt in dat rechtspersonen als zelfstandig en losstaand van de aandeelhouder worden gezien en als zodanig in de vennootschapsbelasting worden betrokken.³⁹ Het klassieke stelsel leidt bij uitdeling van de winst echter tot economische dubbele heffing, omdat de uitgedeelde winsten bij de aandeelhouder opnieuw in de belastingheffing worden betrokken, namelijk in de inkomstenbelastingheffing, zonder dat hierbij rekening wordt gehouden met de vennootschapsbelasting die al op dit inkomensdeel rust.

Overigens betekende de invoering van het aanmerkelijk belangregime in 1997 zowel formeel als materieel een inbreuk op het klassieke stelsel.⁴⁰

---

³⁴ Op het profijtbeginsel ga ik niet in. Dit beginsel is wel besproken als zijnde een rechtsgrond voor de heffing van vennootschapsbelasting, maar zegt niets over de aftrekbaarheid van rente of dividend. Daarnaast bestaat gereede twijfel of deze beginselen volstaan als rechtsgrond, zie onder meer J. Vleggeert, *Aftrekbeperkingen van de rente in het internationale belastingrecht* (FM 132), Deventer: Kluwer 2009, p. 19-32.

³⁵ N.J. Polak, 'Winstbelasting van naamloze vennootschappen en daarmee in verband staande vraagstukken', Bijlage tot de NV van februari 1940, p. 2-3.

³⁶ Ook wel de antropomorfe zienswijze genoemd. Deze zienswijze lag overigens ten grondslag aan het Besluit op de vennootschapsbelasting 1942.

³⁷ Ook Verburg en Harris zijn deze mening toegedaan. Zie P.A. Harris, *Corporate/Shareholder Income Taxation*, Amsterdam: IBFD Publications 2000, p. 118-119 en J. Verburg, *Vennootschapsbelasting*, Deventer: Kluwer 2000 (2^e geheel herziene druk), p. 9.

³⁸ Vanaf de invoering van een winstbelasting in 1940 tot en met 1996 heeft Nederland het zuivere klassieke stelsel gekend.

³⁹ J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 3.

⁴⁰ In de *Cursus Belastingrecht* wordt door Strik en De Vries betoogd dat door de wetgever bij de vaststelling van het – relatief lage – tarief van 25% binnen het aanmerkelijk belangregime formeel al rekening is gehouden met de economische dubbele heffing. Daarnaast werkt de gecombineerde heffing van inkomsten- en vennootschapsbelasting over uitgedeelde winst ook materieel gezien zo uit, dat geen grote verschillen met de belastingheffing over IB-ondernemingswinsten bestaat. Zie hiervoor S.A.W.J. Strik en N.H. de Vries, *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2010, p. 6.

Daarnaast is door de wetgever onder meer bij de invoering van de MKB-winstvrijstelling uitgesproken dat een globaal evenwicht – in verband met rechtsvormneutraliteit – wordt nagestreefd. Zie *Kamerstukken II 2005/06*, 30 572, nr. 4, p. 5-6 en *Kamerstukken II 2005/06*, 30 572, nr. 8, p. 9-11.

2.3.2. De verlengstukgedachte

Op basis van deze rechtsgrond wordt de vennootschap als zijnde het verlengstuk van haar aandeelhouders in de vennootschapsbelastingheffing betrokken. De winstbelasting die drukt op de vennootschap moet dan in samenhang worden gezien met de inkomstenbelasting die drukt op de aandeelhouder wegens de winstuitdelingen van de vennootschap.

Uitvloeisel van de verlengstukgedachte is het verrekeningsstelsel. In dit stelsel is de vennootschapsbelasting die wordt geheven over de winst van de vennootschap niet meer dan een bronbelasting die verrekend kan worden met de verschuldigde inkomstenbelasting bij uitdeling van deze winst door de vennootschap.

Naar mijn mening doet de verlengstukgedachte meer recht aan de economische werkelijkheid. Aan een rechtspersoon kan in mijn optiek geen volledige zelfstandigheid worden toegekend en alle winsten vloeien op lange termijn naar de aandeelhouders toe. Dit houdt in dat naar mijn mening niet alleen op het niveau van de vennootschap sprake van fiscale neutraliteit behoort te zijn betreffende de financiering met eigen en vreemd vermogen, maar ook op het niveau van de aandeelhouders.⁴¹

2.3.3. De buitenkansgedachte

Het buitenkansbeginsel⁴² is eveneens een rechtsgrond voor de heffing van vennootschapsbelasting die in de literatuur⁴³ is aangedragen. Conform dit beginsel is een heffing op de overwinst⁴⁴ gerechtvaardigd, omdat deze overwinst ontstaat uit een 'buitenkans' voor de aandeelhouders. Overwinst wordt ook wel *quasi-rent* of ondernemersrent genoemd en is voor de aandeelhouders een zogenoemde 'geluksbate'. Een heffing over deze geluksbate is gerechtvaardigd conform de buitenkansgedachte. *De Langen* acht deze rechtsgrond voldoende aanvaardbaar voor een heffing op de overwinsten, maar stelt als voorwaarde dat enkel de overwinst wordt belast en dit houdt in de praktijk in dat een normale interest- en risicopremie voor de ter beschikkingstelling van het eigen

---

⁴¹ In dit kader is echter een nuancering te maken tussen de positie van een directeur-grotaandeelhouder als enig aandeelhouder en een belegger welke elke aandelen in een NV houdt. De verlengstukgedachte doet meer opgeld bij de directeur-grotaandeelhouder dan bij de kleine belegger, omdat de band tussen de directeur-grotaandeelhouder en zijn vennootschap in mijn ogen vele malen groter is dan de band tussen de kleine belegger en de vennootschap waarin hij zijn aandelen houdt. Desalniettemin heeft ook de kleine belegger in principe zeggenschap over de vennootschap waarin hij aandelen houdt en is deze vennootschap niet los te zien van haar aandeelhouders.

⁴² Ook wel het beginsel van bevoorrechte verkrijging genoemd. Velen zien dit beginsel als enige geldige rechtsgrond voor de heffing van vennootschapsbelasting, zie onder meer F.P.J. Litjens, 'Het stelsel van aftrek primair rendement in de vennootschapsbelasting', *WFR* 1985/109.

⁴³ Zie bijvoorbeeld W.J. de Langen, *De grondbeginselen van het Nederlandse belastingrecht*, Alphen aan de Rijn: N. Samson 1958, p. 155 en D. Brüll, *Objectieve en subjectieve aspecten van het fiscale winstbegrip*, Amsterdam: NV Uitgeverij FED 1964, p. 17.

⁴⁴ Overwinsten ontstaan veelal door frictieverschijnselen, wegens een niet optimaal functionerende markt. In het geval van *perfect competition* en een goed functionerende markt kunnen immers slechts zeer tijdelijk overwinsten bestaan. Indien sprake is van een monopoliepositie en gebrekkige concurrentie kunnen overwinsten langdurig aanhouden. Overwinsten kunnen ook worden veroorzaakt door specifiek ondernemerstalent, een goede merknaam of locatiespecifieke voordelen, zoals ligging of een goede infrastructuur. Zie R.A. de Mooij, 'Heeft de vennootschapsbelasting een toekomst?' Rotterdam 2003, p. 5. Door Litjens wordt de overwinst omschreven als zijnde 'het deel van de ondernemerswinst, dat de som van de beloning voor ondernemersarbeid, de interest over het in de onderneming geïnvesteerde kapitaal en een risicopremie voor de kans op kapitaalverlies, overtreft.' Zie hiervoor F.P.J. Litjens, 'Het stelsel van aftrek primair rendement in de vennootschapsbelasting', *WFR* 1985/109.

vermogen door de aandeelhouders, aftrekbaar dient te zijn.⁴⁵ Met *De Langen* en *Litjens* ben ik van mening dat de buitenkansgedachte een voldoende rechtsgrond vormt voor de heffing van een overwinstbelasting.⁴⁶

2.3.4. Steunfunctie voor inkomstenbelasting

Daarnaast vervult de vennootschapsbelasting een steunfunctie voor de inkomstenbelasting, teneinde een zogenoemde globaal evenwicht te creëren tussen de belastingheffing over winsten van natuurlijke personen-ondernemers en winsten van vennootschappen.

De wetgever verdedigt de heffing van vennootschapsbelasting met een beroep op de complementaire functie ten opzichte van de inkomstenbelasting.⁴⁷

2.4. Eigen vermogen versus vreemd vermogen

2.4.1. Verschil in behandeling

Al vanaf de invoering van een winstbelasting in Nederland in 1940 wordt de vergoeding voor eigen vermogen – dividend – beschouwd als een winstbestemming en uit het totaalwinstbegrip van art. 3.8 Wet IB 2001 jo. art. 8, lid 1 Wet VPB 1969 vloeit voort dat dividend niet aftrekbaar is, omdat winstuitdeling en terugbetaling van kapitaal in de vermogensvergelijking worden gezien als zijnde 'onttrekkingen'.⁴⁸ Binnen de Wet VPB 1969 is dit vormgegeven middels art. 10, lid 1, aanhef en onderdeel a, hetwelk als volgt luidt:

'Bij het bepalen van de winst komen niet in aftrek:

- a. *de niet onder artikel 9 vallende onmiddellijke of middellijke uitdelingen van winst, onder welke naam of in welke vorm dan ook gedaan;*^{49 50}

De vergoeding voor vreemd vermogen – rente – kwalificeert echter wel als bedrijfskostenpost en is daarmee aftrekbaar van de winst. Het kenmerkende verschil is derhalve de winstbestemming. Blijkens de Leidraad bij het Besluit Vpb. 1942⁵¹ wordt van vennootschappen de vennootschapsbelasting op dezelfde wijze geheven als de inkomstenbelasting van natuurlijke personen/ondernemers. Voor natuurlijke personen/ondernemers is de asymmetrische behandeling

---

⁴⁵ W.J. de Langen, *De grondbeginselen van het Nederlandse belastingrecht*, Alphen aan de Rijn: N. Samson 1958, p. 155.

⁴⁶ En overigens géén rechtsgrond voor de huidige vorm van heffing van vennootschapsbelasting, die als zodanig niet alleen overwinsten treft.

⁴⁷ F.P.J. Litjens, 'Het stelsel van aftrek primair rendement in de vennootschapsbelasting', *WFR* 1985/109.

⁴⁸ Artikelsgewijs commentaar van de fiscale encyclopedie *De Vakstudie* bij art. 10, lid 1, onderdeel a, Wet VPB 1969.

⁴⁹ Blijkens de parlementaire geschiedenis van de Wet VPB 1969 is deze aftrekbeperking overigens klakkeloos overgenomen van het Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942, zie *Kamerstukken II* 1959/60, nr. 3, p. 19 (MvT).

⁵⁰ Van den Dool en Heithuis noemen deze bepaling overigens een 'ten overvloede'-bepaling, omdat ook zonder deze bepaling winstuitkeringen niet aftrekbaar zouden zijn op grond van het totaalwinstbegrip van art. 3.8 Wet IB 2001. Zie R.P. van den Dool en E.J.W. Heithuis, *Compendium van de Vennootschapsbelasting*, Deventer: Kluwer 2009 (8^e druk), p. 88.

⁵¹ Leidraad bij de vennootschapsbelasting en de vermogensbelasting 1942 (resolutie van den secretaris-generaal van het departement van het Departement van Financiën d.d. 11 augustus 1942, no. 124), par. 1, onder (3).

van eigen en vreemd vermogen zonder meer te verklaren. Immers, het eigen vermogen behoort de ondernemer toe en vreemd vermogen niet. Rente vermindert ook de draagkracht van de natuurlijke persoon/ondernemer. Echter, voor vennootschappen is dit onderscheid tussen eigen en vreemd vermogen minder duidelijk, omdat ook de eigen vermogen verschaffers rendement verlangen.⁵² Desalniettemin is de asymmetrische behandeling van eigen en vreemd vermogen op deze gedachte gestoeld.

Ook de Hoge Raad heeft zich uitgelaten over de verschillende behandeling van eigen en vreemd vermogen, dit vindt haar oorsprong in het verschillende karakter van de verhouding tussen vennootschap en aandeelhouders en tussen vennootschap en crediteuren. Uit B. 8939⁵³ blijkt dat de Hoge Raad rente ziet als de prijs die een geldnemer aan derden-geldschieters betaald. Dividend wordt uitgekeerd aan hen, die zich zo nauw aan het uitkerende lichaam hebben verbonden, dat ze niet als derden-geldschieters kunnen worden beschouwd.

Het Nederlandse vennootschapsbelastingstelsel hinkt derhalve op twee gedachten. Aan de ene kant wordt vennootschapsbelasting geheven van vennootschappen op basis van de zelfstandigheidsgedachte, terwijl aan de andere kant deze zelfstandigheid niet resulteert in aftrekbaarheid van vergoedingen voor eigen vermogen.⁵⁴

De vraag is echter wat de begrippen eigen en vreemd vermogen inhouden en wat de criteria zijn voor kwalificatie als eigen vermogen of als vreemd vermogen. Vanwege de vele rechtspraak op dit terrein is de afbakening van beide begrippen niet altijd eenduidig. In de volgende paragraaf ga ik hier kort op in.

2.4.2. Eigen vermogen versus vreemd vermogen

2.4.2.1. Kenmerken eigen vermogen

Eigen vermogen bestaat uit het kapitaal wat door de aandeelhouders ter beschikking wordt gesteld aan de vennootschap waarin de aandelen worden gehouden. Kenmerkend voor deze vorm van terbeschikkingstelling van kapitaal is dat de aandeelhouder zeggenschap ontvangt in de vennootschap middels de algemene vergadering van aandeelhouders en dat de aandeelhouders recht hebben op de winst van de vennootschap.⁵⁵

Daarnaast wordt eigen vermogen ook wel risicodragend vermogen genoemd. Immers, de aandeelhouders staan bij een faillissement in principe achteraan in de rij van schuldeisers.

Bezien vanuit economisch perspectief bestaat de vergoeding die de aandeelhouder dient te ontvangen over het ter beschikking stellen van vermogen aan de vennootschap uit een aantal componenten. Allereerst een interestvergoeding over het ter beschikking gestelde kapitaal en daarnaast een risico-opslag inzake het risico op verlies van het kapitaal, tezamen ook wel de normale

---

⁵² O.C.R. Marres, *Winstdrainage door renteaftrek* (FM 113), Deventer: Kluwer 2008, p. 12.

⁵³ HR 7 februari 1951, B. 8939.

⁵⁴ J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 13.

⁵⁵ Waarbij overigens één en ander afhankelijk is van de soort aandelen die de aandeelhouder houdt.

vergoeding of *opportunity cost of capital* genoemd. Indien de winst boven de genoemde vergoeding uitgaat, resteert een overwinst, die eveneens naar de aandeelhouder toevloeit.

2.4.2.2. Kenmerken vreemd vermogen

Vreemd vermogen wordt, in tegenstelling tot eigen vermogen, ook wel als risicomijdend vermogen omschreven. De reden hiervan is dat vreemd vermogen verschaffers qua rangorde boven de verschaffers van eigen vermogen staan bij een faillissement van de vennootschap.

Enkele andere verschillen met eigen vermogen liggen in looptijd en de wijze van beloning. Zo is bij vreemd vermogen veelal sprake van een overeengekomen looptijd en een vaste, afgesproken vergoeding.⁵⁶ Deze vergoeding bestaat onder meer uit een compensatie voor de ontwaarding van de uitgeleende hoofdsom, een risicopremie als compensatie van het debiteurenrisico en een winstopslag. Ook een kostenopslag kan onderdeel uitmaken van de vergoeding.

De verschillen tussen eigen en vreemd vermogen zijn echter niet absoluut omdat eigen vermogen ook kenmerken van vreemd vermogen kan hebben en vice versa. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat een lening winstdelend is. Derhalve is de fiscale kwalificatie van een geldverstrekking van belang.

2.4.2.3. Afbakening tussen eigen en vreemd vermogen

In het standaardarrest BNB 1988/217⁵⁷ heeft de Hoge Raad beslist dat de civielrechtelijke vorm van een geldverstrekking geldt als hoofdregel voor de kwalificatie als eigen of vreemd vermogen. Op deze hoofdregel zijn drie uitzonderingen van toepassing:⁵⁸

- 1) De schijnlening. Hiervan is sprake indien alleen naar de schijn sprake is van een lening, terwijl de partijen in werkelijkheid hebben beoogd een kapitaalverstrekking tot stand te brengen;
- 2) De bodemloze putlening. Hiervan is sprake indien een belastingplichtige op grond van zijn aandeelhouderspositie aan een deelneming een geldlening verstrekt onder zodanige voorwaarden dat al aanstonds duidelijk is dat de lening – gedeeltelijk – niet zal worden terugbetaald;⁵⁹
- 3) De deelnemerschapslening. Hiervan is sprake indien de lening is verstrekt onder zodanige voorwaarden dat de schuldeiser met het door hem uitgeleende bedrag in zekere mate deel heeft in de onderneming van de schuldenaar.⁶⁰

Daarnaast bestaat in de praktijk discussie over *intra-concern* leningen waarin onzakelijke elementen verwerkt zijn. Te denken valt aan *intra-concern* leningen waarbij een onzakelijk lage rente is

---

⁵⁶ O.C.R. Marres, *Winstdrainage door renteaftrek* (FM 113), Deventer: Kluwer 2008, p. 14.

⁵⁷ HR 27 januari 1988, nr. 23 919, BNB 1988/217.

⁵⁸ Deze uitzonderingen zijn door de Hoge Raad bevestigd in HR 25 november 2011, nr. 08/05323, BNB 2012/37.

⁵⁹ Zie HR 24 mei 2002, nr. 37 071, BNB 2002/231 voor een casus waarbij de vraag speelde of sprake was van een bodemloze putlening.

⁶⁰ De voorwaarden voor toepassing van deze uitzondering zijn in de jurisprudentie uitgekristalliseerd. Zie onder meer HR 25 november 2005, nr. 40 989, BNB 2006/82. Daarnaast is deze uitzondering gecodificeerd in de Wet VPB 1969 middels art. 10, lid 1, onderdeel d.

bedongen of een debiteurenrisico is genomen wat door een onafhankelijke derde niet genomen zou zijn. De Hoge Raad heeft in BNB 2012/37⁶¹ beslist dat in dergelijke situaties in eerste instantie moet worden gecorrigeerd naar een zogenoemde *at arm's length* rente. Met andere woorden, een rentepercentage waarbij een onafhankelijke derde bereid zou zijn geweest eenzelfde lening te verstrekken, onder verder dezelfde voorwaarden. Indien het vaststellen van een dergelijk rentepercentage niet mogelijk is, is een eventuele afwaardering van de vordering bij de crediteur niet aftrekbaar. Een dergelijke lening wordt als een zogenoemde onzakelijke lening bestempeld.

2.5. Allowance for Corporate Equity (ACE)

Eigen vermogen als vreemd vermogen behandelen is één van de twee fundamentele oplossingsrichtingen voor de in hoofdstuk één geschetste problematiek. Dit houdt in dat sprake behoort te zijn van de aftrek van de vergoeding voor de terbeschikkingstelling van eigen vermogen. In de economische literatuur wordt dit ook wel een *Allowance for Corporate Equity* genoemd. De vormgeving van de aftrek is in de literatuur meermaals besproken. De eerste variant die ik bespreek is de aftrek van de gehele dividenduitkering, gevolgd door de aftrek van primair dividend, waarna ik besluit met de aftrek van primair rendement, hetgeen is voorgesteld in het oorspronkelijke ACE-voorstel.

2.5.1. Aftrek dividenduitkering

De eerste variant laat de gehele dividenduitkering in aftrek toe, waaronder derhalve eveneens de overwinstcomponent, indien aanwezig. Op het niveau van de vennootschap worden binnen deze variant eigen en vreemd vermogen gelijk behandeld, immers zowel rente als dividend is dan in principe geheel aftrekbaar.

De budgettaire consequenties van deze variant zullen echter aanzienlijk zijn, omdat ten langen leste de gehele winst aan de aandeelhouders toe zal komen en de opbrengst van de vennootschapsbelasting derhalve per saldo zal dalen tot nihil. Met *Van Strien* acht ik deze variant derhalve onhaalbaar.⁶²

In combinatie met een bronheffing op zowel rente als dividend is deze variant naar mijn mening wel levensvatbaar. Dit komt echter per saldo overeen met een gedeeltelijke aftrekbeperking van rente en dividend. Deze variant doet daarnaast geen recht aan de buitenkansgedachte. Immers, indien de bronbelasting op dividend in dit geval even groot is als de behaalde overwinst, wordt de overwinst per saldo niet belast bij de vennootschap. Mijn voorkeur gaat uit naar een variant waarbij de overwinst van de vennootschap volledig in de heffing wordt betrokken.

---

⁶¹ HR 25 november 2011, nr. 08/05323, BNB 2012/37.

⁶² J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 549.

2.5.2. Aftrek primair dividend

Ook de invoering van een aftrek van primair dividend behoort tot de mogelijkheden. Hierbij is sprake van een aftrek van de normale vergoeding van uitgekeerde dividenden, op het moment dat de winst wordt uitgedeeld. Het gevolg is dat het ‘overwinstgedeelte’ van de dividenduitkering niet aftrekbaar is. De aftrek primair dividend is gebaseerd op het nominaal geplaatste en gestorte aandelenkapitaal, waarvan een percentage wordt genomen om de normale vergoeding te berekenen.

Litjens geeft aan, in mijn optiek terecht, dat de achtergrond van de aftrek van primair dividend is gelegen in het voorkomen van een economisch dubbele heffing op winsten van vennootschappen en niet in de gelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen.⁶³ Dit blijkt uit het moment waarop de aftrek wordt verleend, namelijk ten tijde van de uitkering van de winst aan de aandeelhouders. Daarnaast is de grondslag voor de berekening van de aftrekbare component van de dividenduitkering in mijn ogen niet volledig, omdat onder meer de winstreserves ook tot het eigen vermogen behoren.

2.5.3. Aftrek primair rendement

In 1991 werd door *The Capital Taxes Group* van het Britse *Institute for Fiscal Studies* een rapport uitgebracht waarin de aftrek van een primair rendement op het gehele eigen vermogen werd bepleit, met andere woorden, een Allowance for Corporate Equity. Blijkens dit voorstel zou derhalve alleen de overwinst belast moeten worden, waarbij het normale rendement op eigen vermogen gelijk zou zijn aan de risicovrije nominale rente, zoals de rente op middellange overheidsobligaties.⁶⁴ Er wordt derhalve een vermogensaftrek verleend.

Blijkens het voorstel zou aftrek worden verleend over het gehele fiscale eigen vermogen aan het begin van het boekjaar, inclusief de eventuele ingehouden winst, na een positieve correctie voor kapitaalstortingen en een negatieve correctie voor winstuitdelingen en terugbetalingen van kapitaal die in de loop van het boekjaar waren verricht. Overigens diende ook een correctie plaats te vinden voor de koopsom van aandelen in andere vennootschappen, omdat anders de ACE dubbel verleend zou worden. Bij een negatief saldo diende de renteaftrek te worden vermindert.^{65 66}

Mijn voorkeur gaat uit naar de introductie van een aftrek primair rendement. Doordat enkel de overwinst wordt belast wordt op het niveau van de vennootschap vanuit economisch perspectief efficiency bereikt ten opzichte van de keuze voor eigen of vreemd vermogen. In de volgende paragrafen ga ik hier nader op in. Daardoor is het in aftrek toelaten van de gehele dividenduitkering niet benodigd. Daar komt nog bij dat de heffing van een overwinstbelasting te verdedigen is op grond van het buitenkansbeginsel.

---

⁶³ F.P.J. Litjens, ‘Het stelsel van aftrek primair rendement in de vennootschapsbelasting’, *WFR* 1985/109.

⁶⁴ S.R. Bond and M.P. Devereux, ‘On the design of a neutral business tax under uncertainty’, *Journal of Public Economics* 58, p. 57-71.

⁶⁵ J. Vleggeert, *Aftrekbeperkingen van de rente in het internationale belastingrecht* (FM 132), Deventer: Kluwer 2009, p. 35.

⁶⁶ Voor de bespreking van ACE in meer detail, zie M. Gammie, ‘Corporate tax harmonisation: An “ACE” proposal’, *European Taxation*, Augustus 1991, p. 242.

2.5.4. Gevolgen invoering aftrek primair rendement

2.5.4.1. Budgettaire gevolgen

Indien de introductie van ACE budgetneutraal zou moeten gebeuren, zou een tariefsstijging⁶⁷ in het verschiet liggen. Uit empirisch onderzoek⁶⁸ blijkt dat dit de invoering van een ACE met de daarbij behorende tariefsstijging voor een kleine open economie – zoals de Nederlandse economie – niet goed uitpakt, omdat Nederland dan minder aantrekkelijk wordt als vestigingsland voor winstgevende buitenlandse bedrijven. Daarnaast bestaat het risico op winstverschuiving naar laagbelastende jurisdicties middels interne verrekenprijzen.⁶⁹ Onder meer *Klemm* geeft aan dat het belastingtarief op de overwinst een factor van belang is met betrekking tot investerings- en locatiebeslissingen van multinationals.⁷⁰ Juist de multinationals die grote overwinsten kennen door bijvoorbeeld een technologievoorsprong of een sterke merknaam kunnen door de toenemende belastingdruk op de overwinsten besluiten Nederland als vestigingsland de rug toe te keren.

Daarnaast profiteren buitenlandse aandeelhouders mee van de invoering van een aftrek primair rendement. Dit kan worden voorkomen voor een bronheffing in te voeren, deze is echter verdragstechnisch problematisch te realiseren en elimineert het effect van een aftrek primair rendement.⁷¹

2.5.4.2. Economische gevolgen

Naar de economische aspecten van de invoering van een aftrek primair rendement is meermaals onderzoek gedaan.⁷² De aftrek primair rendement kent verscheidene aantrekkelijke kanten vanuit economisch perspectief. Het grote voordeel van de introductie van een aftrek primair is de fiscale neutraliteit van financiering met eigen en vreemd vermogen die wordt bereikt, omdat zowel de vergoeding van vreemd vermogen als de economische kosten van eigen vermogen aftrekbaar zijn.⁷³

---

⁶⁷ Hoewel in Duitsland is gebleken dat de inkomensderving bij invoering van een ACE niet groot hoeft te zijn. Daarnaast is het mogelijk dat de invoering van een ACE op een andere wijze gefinancierd wordt. Zie S. Cnossen, 'Enkele gedachten over de toekomst van het Nederlandse belastingstelsel', essay bij de bijlage bij *Kamerstukken II* 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 143.

⁶⁸ Zie onder meer S.R. Bond, *Levelling Up or Levelling Down? Some Reflections on the ACE and CBIT Proposals, and the Future of the Corporate Tax Base*, in S. Cnossen (ed.), *Taxing Capital Income in the European Union*, Oxford University Press, Oxford.

⁶⁹ R.A. de Mooij en A. van der Horst, 2008, "Stop scheefgroei in de winstbelasting" *Me Judice*, jaargang 1, 3 december 2008.

⁷⁰ Zie ook M.P. Devereux en R. Griffith, *Evaluating Tax Policy for Location Decisions*, *International Tax and Public Finance* 10, p. 107 en R. de Mooij en S. Ederveen, *Corporate tax elasticities: a reader's guide to empirical findings*, *Oxford Review of Economic Policy*.

⁷¹ S. Cnossen, 'Om de toekomst van de vennootschapsbelasting in de Europese Unie', *WFR* 1996/871.

⁷² Overigens geven de Mooij en Devereux aan dat empirische studies naar de economische gevolgen van de invoering van een ACE tot nog toe geen duidelijke resultaten geven. De reden hiervan is dat de invoering van een ACE veelal gepaard gaat met een ingrijpende wijziging van het belastingstelsel, waardoor het enkele effect van de invoering van een ACE niet te meten is. Zie R.A. de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU', p. 12.

⁷³ Van Strien heeft de financieringsneutraliteit op het niveau van de vennootschap aangetoond middels berekeningen, zie hiervoor J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 566 (tabel 2). Voorwaarde voor de neutraliteit zijn dat het percentage voor de aftrek primair rendement en het rentepercentage van het vreemd vermogen gelijk zijn. Hij toont vervolgens ook aan dat geen sprake is van neutraliteit op het niveau van de aandeelhouder.

De verstoring van de financieringsbeslissing wordt door de introductie van een aftrek primair rendement derhalve opgeheven, althans, op het niveau van de vennootschap en onder voorwaarden. In het volgende hoofdstuk kom ik hier nog op terug.

Daarnaast wordt door de invoering van een aftrek primair rendement de marginale investeringsbeslissing niet meer verstoord.⁷⁴ De marginale investering is die investering die geen overwinst oplevert maar precies genoeg is om kapitaalverschaffers een normaal rendement te geven en de hoeveelheid nieuw kapitaal in een onderneming is hiermee gerelateerd. Zonder aftrek van primair rendement is de marginale investeringsbeslissing niet optimaal, immers de financieringskosten van het eigen vermogen zijn niet aftrekbaar en de heffing van vennootschapsbelasting heeft alleen dan geen invloed op de bedrijfsinvesteringen indien de kosten daarvan direct aftrekbaar zijn van de fiscale winst.⁷⁵ Met andere woorden, zonder aftrek van primair rendement is de hoeveelheid nieuw kapitaal in een vennootschap niet optimaal.

Wegens de aftrekbaarheid van een primair rendement op het eigen vermogen nemen de kosten van kapitaal af, wat het niveau van de investeringen vergroot. Daarnaast worden door de invoering van een aftrek primair rendement de effecten van verschillen tussen fiscale en commerciële afschrijvingen geëlimineerd.⁷⁶

Een onderzoek van De Mooij en Devereux⁷⁷ naar de economische gevolgen van de invoering van een aftrek primair rendement geeft weer dat dit welvaartsverhogend⁷⁸ werkt, indien de overheid budgetneutraliteit nastreeft door middel van aanpassing van haar netto overdrachten naar haar onderdanen.⁷⁹

Als daarentegen een aftrek primair rendement wordt ingevoerd waarbij budgetneutraliteit wordt nagestreefd door middel van het verhogen van het vennootschapsbelastingtarief, resulteert dit juist in een welvaartsverlagend effect.⁸⁰

---

⁷⁴ R.A de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU', p. 11.

⁷⁵ A.B Atkinson en J.E. Stiglitz, *Lectures on Public Economics*, New York: McGraw Hill 1980, h.5.

⁷⁶ Immers, als versnelde fiscale afschrijving plaatsvindt, zal de ACE aftrek lager worden in de daarop volgende jaren. Dit compenseert exact de voordelen van versnelde fiscale afschrijving ten opzichte van de commerciële afschrijving. Zie R.A de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU', p. 11.

⁷⁷ Zie R.A de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU'. Aan de resultaten van het onderzoek ligt een economisch simulatiemodel ten grondslag, het zogenoemde CORTAX-model. Hierin is de ACE gemodelleerd als een percentage van het eigen vermogen in de fiscale balans.

⁷⁸ Waarbij welvaart bestaat uit het nut van alle huishoudens. Voor de 23 Europese landen waarvoor het onderzoek is uitgevoerd bestaat de gemiddelde welvaartswinst uit 0,6% van het bruto binnenlands product en voor enkel Nederland uit 0,9% van het bruto binnenlands product.

⁷⁹ Uit onderzoek van Keuschnigg en Dietz blijkt echter dat de invoering van een ACE in Zwitserland gepaard gaat met welvaartswinst. Hierbij dient aangetekend te worden dat de ACE gefinancierd werd met een verhoging van het omzetbelastingtarief. Zie C. Keuschnigg en M.D. Dietz, 'A growth oriented dual income tax', *International Tax and Public Finance* 14, p. 191-221. Daarnaast blijkt uit het onderzoek van Radulescu en Stimmerlmayr dat de invoering van een ACE in Duitsland eveneens gepaard gaat met een kleine welvaartswinst. Zie D.M. Radulescu en M. Stimmerlmayr, 'ACE versus CBIT: Which is better for investment and welfare?', *CESifo Economic Studies* 53, p. 294-328.

⁸⁰ Voor de 23 Europese landen waarvoor het onderzoek is uitgevoerd bestaat het gemiddeld welvaartsverlies uit 0,2% van het bruto binnenlands product en voor enkel Nederland uit 2,1% van het bruto binnenlands product, waarbij opvalt dat Nederland verreweg het grootste welvaartsverlies kent van alle onderzochte Europese landen, omdat volgens De Mooij en Devereux de Nederlandse economie door haar open structuur relatief gezien zeer bloot staat aan de risico's die samenhangen met de invoering van een ACE, zoals winstverschuiving door multinationals.

Uit bovenstaande blijkt dat de wijze waarop de financiering van de invoering van een aftrek primair rendement plaatsvindt derhalve een uiterst essentieel onderdeel is inzake het effect op de welvaart.

2.5.5. Huidige stand van zaken

In verschillende landen van de EU is in het verleden een vorm van ACE van toepassing geweest, waarbij in veel gevallen hier ook weer van af is gestapt.⁸¹ Echter, in België is met ingang van het boekjaar 2006 een vorm van een ACE in werking getreden, de zogenoemde notionele interestaftrek of vermogensaftrek.⁸² Er wordt sedert dat boekjaar een belastingaftrek voor risicokapitaal verleend, die gelijk is aan een bepaald percentage⁸³ van het commerciële eigen vermogen aan het einde van het voorgaande belastbare tijdperk. Dit commerciële eigen vermogen dient dan verminderd te worden met hetzij de fiscale netto waarde, hetzij de netto boekwaarde van bepaalde activabestanddelen.⁸⁴

Een nadeel van het Belgische systeem is echter de mogelijkheid van een zogenoemde 'double dip'. Deze kan gemakkelijk worden gecreëerd door het aangaan van een banklening door een moedermaatschappij, die vervolgens een kapitaalstorting doet in een dochtermaatschappij. Indien de moedermaatschappij voor de berekening van de vermogensaftrek al een negatief eigen vermogen⁸⁵ had, levert dit zowel renteaftrek bij de moedermaatschappij als vermogensaftrek bij de dochtermaatschappij op, terwijl de vermogensaftrek bij de moedermaatschappij niet afneemt, deze was immers al nihil.⁸⁶ Dat de boekwaarde van de deelneming stijgt wegens de kapitaalstorting,

---

⁸¹ Zie A. Klemm, 'Allowances for Corporate Equity in Practice', IMF Working Paper, www.imf.nl, p. 3 voor een overzicht. Oostenrijk, Italië en Kroatië zijn om verschillende redenen afgestapt van het ACE systeem. Klemm geeft als reden dat binnen een open economie de hoge(re) belastingdruk op overwinsten aanleiding geeft voor multinationals met (grote) overwinsten om te verhuizen. Keen en King, die de Kroatische ACE hebben beschreven, merken op dat de Kroatische ACE in veel opzichten goed werkte, maar dat wellicht de noviteit ervan het de das om heeft gedaan. Als tweede reden noemen ze het streven naar een lager tarief door de Kroatische wetgever. Zie hiervoor M. Keen en J. King, 'The Croatian profit tax, an ACE in practice', *Fiscal Studies*, 2002, vol. 23, nr. 3, p. 401-418.

⁸² Hiermee streefde de Belgische overheid drie doelen na, te weten een versterking van het eigen vermogen van ondernemingen door eenzelfde fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen te bewerkstelligen, ten tweede om België fiscaal aantrekkelijker maken voor buitenlandse investeerders en tenslotte de voor België nadelige gevolgen van het Europees verbod op coördinatiecentra opvangen. Zie onder meer de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel, *Kamer 2004/05, Doc. 51, 1778/001*. p. 4.

⁸³ Dit percentage wordt elk boekjaar opnieuw vastgesteld en is blijkens de memorie van toelichting in principe gelijk aan het gemiddelde tarief van de door België uitgegeven lineaire obligatie op 10 jaren zoals die noteert gedurende het voorafgaande boekjaar en kan ten hoogste 6,5% bedragen. Per boekjaar 2012 bedraagt het normale tarief overigens 3,425% en het tarief voor KMO's 3,925%. Zie *Kamer 2004/05, Doc. 51, 1778/001*. p. 4. Overigens zal vanaf het boekjaar 2012 het maximum tarief 3% respectievelijk 3,5% gaan bedragen.

⁸⁴ Zoals de boekwaarde van (beleggings)deelnemingen, om een dubbele aftrek te voorkomen. Ook het eigen vermogen wat toerekenbaar is aan een buitenlandse vaste inrichting en in het buitenland gelegen onroerende goederen worden van het commerciële eigen vermogen afgetrokken. Voor beide gevallen geldt overigens dat ze gelegen moeten zijn in een verdragsland.

⁸⁵ Dit kan het geval zijn doordat de boekwaarde van de deelnemingen groter is dan het eigen vermogen van de moedermaatschappij.

⁸⁶ Zie voor de uitwerking van een voorbeeld ook J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrentebox is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?' *NtFR* 2010/1423.

verandert hier niets aan, immers, het eigen vermogen van de moedermaatschappij voor de berekening van de vermogensaftrek was negatief en blijft negatief.⁸⁷

In Nederland is recentelijk door de Studiecommissie belastingstelsel⁸⁸ onderzoek gedaan naar een herziening van het Nederlandse belastingstelsel. Voor de vennootschapsbelasting is een vermogensaftrek voorgesteld, vergelijkbaar met het Belgische systeem, in combinatie met een vermogensbijtelling.⁸⁹ De vermogensbijtelling zorgt er volgens de Studiecommissie belastingstelsel voor dat het systeem eenvoudiger wordt⁹⁰ en daarnaast wordt de mogelijkheid van een *double dip*, zoals het Belgische systeem die kent, uitgesloten. Redenen voor het voorstellen van een ACE zijn dat enerzijds een meer gelijke fiscale behandeling wordt bereikt van eigen en vreemd vermogen en dat anderzijds de kapitaalkosten van de vennootschap worden verlaagd. Vervolgens ontstaat een forse stimulans voor de investeringen en het bruto binnenlands product, in het geval de vermogensaftrek wordt gefinancierd door een verhoging van de BTW.^{91 92}

Naar aanleiding van de parlementaire behandeling van het Belastingplan 2012⁹³ is ook het voorstel van Studiecommissie belastingstelsel aan de orde gekomen, waarbij de staatssecretaris heeft gepleit voor rust en duidelijkheid op het gebied van de vennootschapsbelasting en derhalve is tot op heden geen nader onderzoek ingesteld naar het voorstel van een vermogensaftrek en –bijtelling van de Studiecommissie belastingherziening.⁹⁴

De invoering van een ACE of een soortgelijk systeem in de Nederlandse vennootschapsbelasting behoeft derhalve – vooralsnog – niet op korte termijn te worden verwacht.

2.6. Comprehensive Business Income Tax (CBIT)

Vreemd vermogen als eigen vermogen behandelen is de tweede fundamentele oplossingsrichting voor de in hoofdstuk één geschetste problematiek. Dit houdt in dat de vergoeding voor de

---

⁸⁷ Zie voor een bredere beschrijving van het Belgische systeem van de notionele interestaftrek M.F. Nouwen, *Groepsrentebox, als alternatief voor het afgeschafte concernfinancieringsregime*, Deventer: Kluwer 2009, p. 110-124. Hij vermeldt onder meer dat ondernemingen sterk reageren op de invoering van de notionele interestaftrek.

⁸⁸ Onder leiding van Van Weeghel en in opdracht van de staatssecretaris, zie *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140, nr. 1.

⁸⁹ Een vermogensbijtelling wordt veroorzaakt door een negatief eigen vermogen, wat bijvoorbeeld het geval is indien de waarde van de deelnemingen groter is dan het eigen vermogen. Zie de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 89.

⁹⁰ Omdat renteaftrekbeperkingen komen te vervallen. Overigens wordt tevens een deel van de mismatch tussen deelnemingsvoordelen en –kosten weggenomen. Zie de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 104.

⁹¹ Zie de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 298.

⁹² Overigens wordt dit voorstel van de Studiecommissie belastingstelsel uitgebreid besproken door van Strien en Nouwen, tezamen met het Belgische systeem van de notionele interestaftrek en de oorspronkelijke ACE met interstbeperking. Zie J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrentebox is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?' *NTRF 2010/1423*.

⁹³ Schriftelijke antwoorden WGO, Beantwoording Kamervragen, 3 november 2011, p. 62.

⁹⁴ Zie ook J. van de Streek, 'Proefballonnen voor de toekomst van de Vpb.' *WFR 2012/6944*. Van de Streek duidt de door de staatssecretaris nagestreefde rust en duidelijkheid op het terrein van de vennootschapsbelasting overigens aan als struisvogelpolitiek.

terbeschikkingstelling van vreemd vermogen niet meer aftrekbaar behoort te zijn, met andere woorden, de rente wordt gedefiscaliseerd. Een variant hiervan die naar voren is gekomen in de economische literatuur wordt dit ook wel de Comprehensive Business Income Tax (CBIT) genoemd. De vormgeving van de defiscalisering van rente is in de literatuur meermaals besproken, waarbij meerdere varianten de revue zijn gepasseerd. Ik bespreek achtereenvolgens het oorspronkelijke CBIT-voorstel en haar budgettaire en economische gevolgen, waarna ik inga op de kernproblemen en de huidige stand van zaken op het gebied van de invoering van een CBIT.

2.6.1. Achtergrond en inhoud

In 1992 werd door het *US Department of the Treasury* een discussiestuk gepubliceerd met de titel "*Integration of the individual and corporate tax systems, taxing business income once*".⁹⁵ De Verenigde Staten kende destijds, net als Nederland, een klassiek stelsel⁹⁶ en het discussiestuk was gericht op de aanpak van de problemen die dit stelsel met zich meebrengt, zoals de economische dubbele heffing van uitgedeelde winsten, de fiscaal gedreven prikkel tot inhouding van de winst en de bevoordeling van vreemd vermogen boven eigen vermogen.

Één van de oplossingsrichtingen die aan de kaak werd gesteld in het discussiestuk was de zogenoemde *Comprehensive Business Income Tax* (CBIT). Dit is geen vennootschapsbelasting, maar een ondernemingsbelasting, waarbij alle vennootschapsopbrengsten op vennootschapsniveau worden belast en uitgegaan wordt van een fundamentele gelijkheid tussen een vennootschapsbelasting die wordt geheven aan de bron en een inkomstenbelasting met hetzelfde tarief op uitgedeelde winst, waarbij een volledige credit voor de betaalde vennootschapsbelasting van toepassing is. Door middel van de introductie van CBIT worden de inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting geïntegreerd door middel van een aftrekbeperking voor dividend en rente. Daar tegenover staat dat deze inkomensbestanddelen ook niet bij de ontvangers hiervan worden belast, waarbij niet van belang is of de ontvangers vennootschappen of natuurlijke personen zijn.⁹⁷ Het onderscheid tussen eigen en vreemd vermogen komt vanuit fiscaal oogpunt beschouwd hiermee te vervallen en de volledige kapitaalvergoeding wordt aan de bron belast.

Wanneer de CBIT zich uitstrekt tot zelfstandige ondernemers en maatschappen, hetgeen volgens *Crossen* moeilijker te realiseren is, zou fiscaal gezien ook het verschil tussen vennootschappen en niet-vennootschappen komen te vervallen.

Blijkens het voorstel van het *US Department of Treasury* zouden ook ondernemers-natuurlijke personen zijn onderworpen aan de CBIT, evenals banken.⁹⁸ Vrijgestelde lichamen en niet-ingezetenen – de zogenoemde *non-CBIT* lichamen – zouden dezelfde fiscale behandeling ondergaan

---

⁹⁵ Zie het gedetailleerde voorstel in *US Department of the Treasury*, hfdst. 3 (noot 4). Voor kritische beoordelingen van de *US Treasury* studie, verwijs ik naar R. Goode, 'Integration of corporate and individual taxes: a Treasury report', *Tax Notes*, p. 1667-1671 en E.M. Sunley, 'Corporate integration: an economic perspective', *Tax Law Review* 47, p. 621-643.

⁹⁶ Tegenwoordig is in de Verenigde Staten een analytisch stelsel van toepassing.

⁹⁷ S. Crossen, 'Om de toekomst van de vennootschapsbelasting in de Europese Unie', *WFR* 1996/871.

⁹⁸ J. Vleggeert, 'Naar een (meer) gelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen in de vennootschapsbelasting?' *WFR* 2003/1482.

als ingezeten natuurlijk of rechtspersonen. Over ontvangen CBIT-inkomen hoefden zij geen additionele heffing te betalen, maar aan de andere zijde zou sprake zijn van een compenserende heffing over vrijgestelde rente en dividend.

Een belangrijke voorwaarde voor de invoering van CBIT is overigens dat het toptarief binnen de inkomstenbelasting gelijk is aan het vennootschapsbelastingtarief, omdat alleen dan de CBIT adequaat uitwerkt.⁹⁹

2.6.2. Gevolgen defiscalisering rente

2.6.2.1. Budgettaire gevolgen

Wegens de defiscalisering van de rente ontstaan positieve budgettaire gevolgen voor Nederland, waardoor ruimte is voor een tariefsverlaging binnen de vennootschapsbelasting.¹⁰⁰ Een tariefsverlaging is gunstig met betrekking tot de locatiekeuze voor ondernemingen met overwinsten en zorgt voor winstverschuivingen naar Nederland middels aanpassing van de interne verrekenprijzen binnen multinationals.¹⁰¹

2.6.2.2. Economische gevolgen

Het grote voordeel van de invoering van een CBIT is dat in binnenlandse verhoudingen de discriminatie van eigen vermogen ten opzichte van vreemd vermogen is geëlimineerd.¹⁰² Hiermee wordt neutraliteit bereikt tussen financiering met eigen en vreemd vermogen, waardoor de financieringsbeslissing niet meer wordt beïnvloed vanwege fiscale motieven.

Verder blijkt uit onderzoek naar de economische gevolgen van de invoering van een CBIT dat hierdoor de kosten van kapitaal worden verhoogd, omdat rente niet meer aftrekbaar is. Vanwege deze reden zijn investeringen minder winstgevend zijn en daarom neemt het totaal aan investeringen af. Daar staat tegenover dat zeer rendabele investeringen, die worden gefinancierd met eigen vermogen juist rendabeler zullen worden, indien het vennootschapsbelastingtarief afneemt wegens de invoering van een CBIT.

Uit onderzoek van *De Mooij* en *Devereux*¹⁰³ naar de economische gevolgen van de invoering van een CBIT blijkt dat dit welvaartsverlagend¹⁰⁴ werkt, indien de overheid budgetneutraliteit nastreeft door middel van aanpassing van haar netto overdrachten naar haar onderdanen.

---

⁹⁹ S. Cnossen, 'Om de toekomst van de vennootschapsbelasting in de Europese Unie', *WFR* 1996/871. De reden hiervan is naar mijn mening dat enerzijds de budgetneutraliteit in het geding komt en anderzijds belastingarbitrage in de hand wordt gewerkt, indien de inkomstenbelastingtarieven sterk verschillen van de vennootschapsbelastingtarieven.

¹⁰⁰ De tariefverlaging kan volgens de Studiecommissie belastingstelsel oplopen naar 6 procentpunten, waarna het statutaire tarief 19% bedraagt.

¹⁰¹ F.A. Engelen, 'Herziening van de vennootschapsbelasting: vermogensaftrek of tariefverlaging?', *WFR* 2010/779.

¹⁰² J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 544.

¹⁰³ Zie R.A. de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU'. Aan de resultaten van het onderzoek ligt een economisch simulatiemodel ten grondslag, het zogenoemde CORTAX-model. Hierin is de CBIT gemodelleerd als de afschaffing van de aftrekbaarheid van de rente, waarbij de voorheen aftrekbare rente wordt bepaald door het product te nemen van het totaal van de activa, de schuldratio en het nominale interestpercentage.

Als daarentegen een CBIT wordt ingevoerd waarbij budgetneutraliteit wordt nagestreefd door middel van het verlagen van het vennootschapsbelastingtarief, resulteert dit juist in een welvaartsverhogend effect.^{105 106}

Uit bovenstaande blijkt dat de wijze waarop de invoering van een CBIT plaatsvindt derhalve een uiterst essentieel onderdeel is inzake het effect op de welvaart.

2.6.2.3. Dubbele heffing en heffingsvacua als gevolg van CBIT

Een CBIT zorgt ervoor dat bij de deelnemende vennootschappen betaalde rente niet aftrekbaar is en ontvangen rente niet belast. Echter, deze rente is bij de ontvanger, in internationale verhoudingen, veelal wel belast en vice versa, waardoor economisch dubbele heffing en heffingsvacua kunnen ontstaan. In binnenlandse verhoudingen speelt deze problematiek niet, omdat tegenover een niet aftrekbare rentelast immers een niet belaste rentebate staat. De mogelijke economisch dubbele heffing en heffingsvacua zijn naar mijn mening het grote struikelblok van de CBIT. Vanwege deze reden ben ik met *Van Strien* van mening dat de CBIT op vergelijkbare wijze in alle landen binnen de EU dient te worden ingevoerd om levensvatbaar te kunnen zijn.¹⁰⁷

Van Strien maakt daarnaast de kanttekening dat de invoering van een CBIT zorgt voor een verschuiving van heffingsrechten van woonstaat naar bronstaat. Immers, conform het OESO-modelverdrag¹⁰⁸ mag de bronstaat slechts beperkt heffen op rente en dividend, terwijl bij de invoering van een CBIT de bronstaat zowel rente als dividend als het ware volledig belast.

2.6.2.3.1. Tax credit inzake buitenlandse belastingdruk op rentebaten

Teneinde de problematiek van economische dubbele heffing en heffingsvacua te verkleinen, zijn diverse voorstellen gedaan in de literatuur. Te denken valt aan het verlenen van een zogenoemde belastingcredit inzake in het buitenland geheven belasting. Dit houdt in dat in Nederland de buitenlandse belasting over de aldaar neerslaande rentebaten kan worden verrekend, maar tegen ten hoogste tegen het gemiddelde Nederlandse tarief wat van toepassing is op de winst van de belastingplichtige.¹⁰⁹ Per saldo wordt de rente in internationale verhoudingen derhalve niet

---

¹⁰⁴ Voor de 23 Europese landen waarvoor het onderzoek is uitgevoerd bestaat het ongewogen gemiddelde welvaartsverlies uit 0,7% van het bruto binnenlands product en voor enkel Nederland uit 0,8% van het bruto binnenlands product.

¹⁰⁵ Voor de 23 Europese landen waarvoor het onderzoek is uitgevoerd bestaat de ongewogen gemiddelde welvaartswinst uit 0,7% van het bruto binnenlands product en voor enkel Nederland uit maar liefst 1,8% van het bruto binnenlands product. De verlaging van het vennootschapsbelastingtarief levert Nederland derhalve relatief gezien een grote welvaartswinst op ten opzichte van andere Europese landen.

¹⁰⁶ Uit onderzoek van Radulescu en Stimmerlmayr dat de invoering van een CBIT in Duitsland gepaard gaat met een welvaartsverlies van 0,7% van het bruto binnenlands product, indien het tarief van de Körperschaftsteuer gelijk blijft en enkel het Mehrwertsteuer tarief zou worden verlaagd. Zie D.M. Radulescu en M. Stimmerlmayr, 'ACE versus CBIT: Which is better for investment and welfare?', *CESifo Economic Studies* 53, p. 294-328.

¹⁰⁷ J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 544.

¹⁰⁸ Artikel 10 en 11 van het OESO-Modelverdrag 2010.

¹⁰⁹ Zie voor dit voorstel onder meer J.A.G. van der Geld, Het onderscheid tussen eigen en vreemd vermogen in de Nederlandse vennootschapsbelasting, Afscheidsbundel prof. mr. D. Juch, Over de grenzen van de vennootschapsbelasting en J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 541.

gedefiscaliseerd. Winstdrainage wordt echter minder aantrekkelijk, omdat de tariefsverschillen tussen Nederland en het buitenland worden gemitigeerd. Overigens dienen vice versa de rentebaten die in Nederland neerslaan waarbij in het buitenland een renteaftrek van toepassing is, in mijn optiek op dezelfde wijze in de Nederlandse heffingsgrondslag te worden betrokken.

Aan dit systeem zijn echter praktische bezwaren verbonden. Zo noemt *Vleggeert* de onbekendheid bij de Nederlandse debiteur met de verschuldigde buitenlandse belasting bij de crediteur.¹¹⁰ Vooral in situaties waarbij geen sprake is van verbondenheid kan dit praktische problemen geven.

2.6.2.3.2. Defiscalisering groepsleningen

Omdat de in hoofdstuk één geschetste problematiek veelal van toepassing is binnen internationale groepsverbanden,¹¹¹ wordt de oplossing dan ook veelal binnen groepsverband gezocht. Hierbij kan worden gedacht aan defiscalisering van enkel groepsleningen, waarbij de rente betaald aan verbonden lichamen niet aftrekbaar is. Het nadeel hiervan is echter dat door multinationals interne leningen verruild zullen worden door externe leningen, voor zover mogelijk.¹¹² Daarnaast bestaat dan nog steeds de mogelijkheid om rentelasten in Nederland te laten neerslaan, door in Nederland een externe lening aan te gaan en middels een dividenduitkering te plaatsen waar nodig.¹¹³ De defiscalisering van groepsleningen zal dan ook gepaard moeten gaan met flankerende maatregelen.

Al met al blijken ook aan de oplossingsrichtingen haken en ogen te zitten. In hoofdstuk drie ga ik verder op deze problematiek in.

2.6.3. Huidige stand van zaken

Op dit moment kent geen enkel land ter wereld op dit moment een CBIT.¹¹⁴ In de literatuur wordt de invoering van een CBIT vooralsnog gezien als een onhaalbare kaart.¹¹⁵

Ook de Studiecommissie belastingstelsel heeft de defiscalisering van rente – vergelijkbaar met een CBIT-stelsel¹¹⁶ – in de vennootschapsbelasting onderzocht en geconcludeerd dat de defiscalisering van rente op flinke weerstand zal rekenen van verdragspartners en de buitenlandse investeringen in

---

¹¹⁰ J. Vleggeert, 'Naar een meer gelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen in de vennootschapsbelasting?', *WFR* 2003/1482.

¹¹¹ Winstdrainage is enkel mogelijk indien sprake is van een internationaal operend concern. Bij een enkel nationaal operende groep is winstdrainage daarentegen moeilijk denkbaar.

¹¹² J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 540.

¹¹³ O.C.R. Marres, *Winstdrainage door renteaftrek* (FM 113), Deventer: Kluwer 2008 (2^e druk), p. 291.

¹¹⁴ Een gedeeltelijke beperking van de aftrekbaarheid van rente komt daarentegen veelvuldig voor. Te denken valt aan Duitsland, waar de aftrekbaarheid van rente is beperkt tot 30% van het EBITDA en de vele landen waar *thin-capitalization* regelgeving van toepassing is.

¹¹⁵ Zie onder meer J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 544 en J.G. Head, 'Company tax structure and company tax incidence', *International Tax and Public Finance*, 1997, p. 93.

¹¹⁶ Zie de bijlage bij *Kamerstukken II* 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 88, waarbij wordt aangetekend dat het doel van een CBIT niet een gelijke behandeling van vreemd en eigen vermogen binnen de vennootschapsbelasting is, maar juist een integratie van de behandeling van vermogensverstrekking in de vennootschapsbelasting en de inkomstenbelasting.

Nederland zullen afnemen. Daar tegenover staat een forse verlaging van het vennootschapsbelastingtarief en een toename van de eenvoud van de vennootschapsbelasting, maar desalniettemin acht de Studiecommissie belastingstelsel de volledige defiscalisering van rente op dit moment onhaalbaar.

De staatssecretaris is het met deze zienswijze van de Studiecommissie eens. Geconcludeerd wordt dat een defiscalisering van rente gepaard gaat met een verslechtering van het Nederlandse vestigingsklimaat en buitenlandse investeerders – die hun reële activiteiten in Nederland volgens de staatssecretaris veelal met vreemd vermogen financieren – zullen wegtrekken uit Nederland.¹¹⁷ Ik kan me in de mening van de staatssecretaris vinden en acht de invoering van een volledige CBIT vooralsnog een utopie.

2.7. Synthese van ACE en CBIT

Nu is gebleken dat de introductie van een volledige CBIT vooralsnog een onhaalbare kaart is en daarnaast de invoering van een aftrek primair rendement met de bijbehorende tariefstijging een welvaartsverlaging en ongewenste neveneffecten teweeg zal brengen, komt de vraag op of een synthese van zowel ACE als CBIT tot de mogelijkheden behoort. Dit is onderzocht in 2009 door *De Mooy* en *Devereux*¹¹⁸ en zij achten een synthese van ACE en CBIT een realistische optie. Daarnaast is ook *Jacobs* voorstander van een aftrekbaarheid van de vergoedingen voor eigen en vreemd vermogen van 50%.¹¹⁹ Hij beargumenteert zijn standpunt als volgt en geeft aldus het voorgaande op een treffende wijze weer:

‘De verstoring op de vermogensstructuur dient te worden weggenomen door de vergoeding voor het eigen vermogen (dividend) op dezelfde manier te behandelen als de vergoeding voor vreemd vermogen (rente). Het is wenselijk om een combinatie van een ACE en een CBIT in te voeren. Een zuivere ACE maakt zowel de kosten van vreemd en eigen vermogen aftrekbaar in de vennootschapsbelasting. Onder een CBIT zijn geen van beiden aftrekbaar. Zowel de ACE als CBIT elimineren de prikkels tot excessieve schuldfinanciering van bedrijven. De ACE heft geen belasting op het normale rendement van het geïnvesteerde vreemd en eigen vermogen en neemt daarmee alle investeringsverstoringen weg. Echter, om de belastingopbrengsten gelijk te houden, vereist een ACE een hoger gemiddeld tarief over de bovennormale rendementen op het geïnvesteerde vermogen. Dit zet bedrijven aan om zichzelf of hun winsten te verplaatsen naar het buitenland. Een CBIT doet het omgekeerde. De normale rendementen op het geïnvesteerde vermogen worden hoger belast, waardoor de bovennormale rendementen lager belast kunnen worden. Een CBIT remt de investeringen van bedrijven, omdat de

¹¹⁷ Kamerstukken II 2011/12, 33 287, nr. 3, p. 58 (MvT).

¹¹⁸ R.A de Mooij en M.P. Devereux, ‘An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU’.

¹¹⁹ B. Jacobs, ‘Een economische analyse van een optimaal belastingstelsel voor Nederland’, essay bij de bijlage bij Kamerstukken II 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 200.

financieringskosten niet langer aftrekbaar zijn, maar zal ook meer bedrijvigheid en bedrijfswinsten aantrekken.

Optimaal is dus om een gecombineerde ACE/CBIT in te voeren waarbij een deel van de vergoedingen voor zowel eigen als vreemd vermogen aftrekbaar zijn voor de vennootschapsbelasting en een deel niet. De overheid kan bijvoorbeeld besluiten de helft van de vergoedingen voor zowel vreemd als eigen vermogen aftrekbaar te maken. De overheid ruilt dan bedrijfsinvesteringen uit tegen verplaatsingen van bedrijven/winsten, terwijl tegelijkertijd de prikkels voor overmatige schuldfinanciering verdwijnen.'

Ik kan mij in de argumentatie van *Jacobs* vinden. Naar mijn mening worden door een synthese van de ACE en CBIT de nadelen van beide vormen verkleind, of met andere woorden, uitgeruild tegen voordelen van de andere vorm, terwijl het grote voordeel is dat de ongewenste effecten van de ongelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen nadrukkelijk wordt verkleind en weggenomen. Daar komt nog bij dat *De Mooij* en *Devereux* de economische gevolgen van een synthese van ACE en CBIT hebben onderzocht en zij komen tot de conclusie dat het bruto binnenlands product gemiddeld met 0,2%¹²⁰ zal stijgen als dit systeem wordt geïmplementeerd in de fiscale wetgeving, waarbij het vennootschapsbelastingtarief gelijk kan blijven. Het gevolg van een synthese van ACE en CBIT is verder dat de schuldratio zal afnemen met 5,8% en derhalve nemen de kosten van kapitaal eveneens af met 0,1%, waardoor de investeringen stijgen met 0,7%.

Verder worden de budgettaire nadelige gevolgen van de introductie van een ACE opgevangen door beperking van de renteaftrek.

Al met al lijkt een synthese van ACE en CBIT de beste manier te zijn om de ongewenste effecten van de ongelijke behandeling tussen eigen en vreemd vermogen te bestrijden. In het volgende hoofdstuk ga ik nader in op de wijze waarop deze synthese moet worden vormgegeven en hoe dit systeem naar mijn mening dient te worden geïmplementeerd in de Nederlandse fiscale wet.

2.8. Conclusie

De vennootschapsbelasting kent eigenlijk geen rechtsgrond. Desalniettemin ben ik de verlengstukgedachte, waarbij de vennootschap nadrukkelijk wordt gezien als verlengstuk van haar aandeelhouders, meer toegewijd dan de zelfstandigheidsgedachte. Daarnaast zie ik in de buitenkansgedachte een rechtsgrond voor de heffing van een overwinstbelasting.

Een overwinstbelasting wordt bereikt middels de introductie van een vermogensaftrek, waarmee, onder voorwaarden, tegelijkertijd neutraliteit wordt bereikt binnen de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen. Een overwinstbelasting brengt echter ook nadelen met zich, zoals een welvaartsverlaging indien de vermogensaftrek wordt gefinancierd met een tariefsverhoging.

---

¹²⁰ Deze 0,2% is het ongewogen gemiddelde van de mutatie van het bruto binnenlands product van alle landen die in het model van De Mooy en Devereux zijn opgenomen. De stijging van de welvaart ligt voor alle landen tussen de 0,1 en 0,4% van het bruto binnenlands product en derhalve bevindt de stijging van de welvaart voor Nederland zich ook tussen de genoemde niveaus. Zie R.A de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU', p. 24-25.

Daarnaast trekken hoog renderende multinationals weg als gevolg van een hogere belastingdruk op overwinsten.

Defiscalisering van de rente werkt daarentegen welvaartsverhogend, indien dit gepaard gaat met een tariefsverlaging. Defiscalisering van rente kent echter problemen als het ontstaan van economische dubbele heffing en/of heffingsvacua op rente.

Derhalve gaat mijn voorkeur uit naar een synthese van beide vormen, teneinde neutraliteit binnen de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen en daarnaast de voordelen van beide vormen te combineren en de nadelen teniet te doen. Daarnaast werkt een synthese welvaartsverhogend uit. In het volgende hoofdstuk ga ik nader in op de vormgeving van de synthese.

HOOFDSTUK 3 – VORMGEVING BINNEN HET NEDERLANDSE BELASTINGSTELSEL

3.1. Inleiding

In dit hoofdstuk beantwoord ik de tweede deelvraag en ga ik derhalve nader in op de vormgeving van een synthese tussen ACE en CBIT en de wijze waarop dit stelsel in de Nederlandse Wet VPB 1969 dient te worden geïmplementeerd.

Allereerst ga ik in paragraaf 3.2. in op de vormgeving van de aftrek van primair rendement. In dit verband verdient een aantal cruciale zaken verduidelijking. Te denken valt aan de grondslag die voor de aftrek van het primair rendement moet worden gehanteerd en het percentage wat moet worden gebruikt om de aftrek te bepalen.

Vervolgens behandel ik in paragraaf 3.3. de vormgeving van de algemene renteaftrekbeperking en de samenhang van deze renteaftrekbeperking met de aftrek van primair rendement, teneinde de neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen te waarborgen. Daarnaast ga ik in deze paragraaf in op de ingroeieregeling.

In paragraaf 3.4. ga ik in op de budgettaire gevolgen van de voorgestelde mutaties in de vennootschapsbelasting.

In paragraaf 3.5. sluit ik tenslotte af met een korte conclusie.

3.2. De vormgeving van de aftrek primair rendement

3.2.1. Het in de onderneming werkzame vermogen – grondslag

Blijkens de theorie achter een aftrek van primair rendement dient de aftrek te worden verleend over het zogenoemde in de onderneming werkzame vermogen. Dit wordt ook wel een aftrek van primair rendement genoemd. De eerste vraag die ik beantwoord, betreft de vraag wat de grondslag behoort te zijn voor de aftrek van het primair rendement. Achtereenvolgens behandel ik de stille reserves en goodwill, het commercieel eigen vermogen en het fiscale eigen vermogen.

3.2.2. Werkelijke waarden activa

Het is mogelijk om de grondslag voor de aftrek primair rendement te baseren op de werkelijke waarde van de activa. De stille reserves en goodwill dienen dan te worden opgeteld bij het commerciële of fiscale eigen vermogen, afhankelijk van welke grootheid als grondslag wordt benoemd. Immers, ook de stille reserves die kunnen schuilen in bijvoorbeeld vastgoed, kennen een zogenoemde ‘impliciete financieringsbehoefte’.¹²¹ Vanuit theoretisch oogpunt gezien dienen derhalve

---

¹²¹ Van Strien geeft het voorbeeld van een pand waarin een stille reserve schuilt, wat door belastingplichtige wordt verkocht aan een derde en vervolgens wordt teruggekocht met eigen en/of vreemd vermogen. In dit geval dient te worden afgerekend over de boekwinst, maar zal de aftrek van primair rendement hoger uitpakken dan voor de verkoop, overigens onder de voorwaarde dat de ontstane winstreserves niet worden uitgekeerd aan de

ook de stille reserves onderdeel uit te maken van de grondslag voor de aftrek van primair rendement. Echter, vanuit praktisch oogpunt kies ik ervoor de stille reserves buiten beschouwing te laten. In mijn ogen brengt het aanzienlijke problemen en kosten met zich mee om jaarlijks de stille reserves in kaart (te laten) brengen.

Bij zelf gekweekte zakelijke goodwill past in mijn ogen overigens dezelfde redenering als voor de stille reserves, waardoor ik van mening ben dat ook de zelf gekweekte zakelijke goodwill niet tot de grondslag voor de aftrek van primair rendement behoort.

Daarnaast komt in mijn optiek de neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen op het niveau van de vennootschap niet in gevaar indien niet wordt uitgegaan van de werkelijke waarde van de activa bij de berekening van de aftrek primair rendement. Immers, stille reserves behoeven niet daadwerkelijk gefinancierd te worden en omdat geen financiering en derhalve ook geen keuze tussen eigen of vreemd vermogen benodigd is, blijft de genoemde neutraliteit gewaarborgd.

3.2.3. Commerciële eigen vermogen

3.2.3.1. Grondslag voor notionele interestaftrek België

Een mogelijke grondslag voor de aftrek van primair rendement is het commerciële eigen vermogen.¹²² In het Belgische systeem van de notionele interestaftrek is gekozen voor het eigen vermogen wat *'overeenkomstig de wetgeving betreffende de boekhouding¹²³ en de jaarrekening van vennootschappen werd bepaald en voor het bedrag waarvoor die bestanddelen op de balans voorkomen.*¹²⁴ Met andere woorden, het uitgangspunt in België voor de berekening van de notionele interestaftrek is het commerciële eigen vermogen wat volgt uit de enkelvoudige statutaire jaarrekening.¹²⁵ Volgens *Vandenbergh*e is het beoogde economische doel hiervan de reden, namelijk de bevordering van het eigen vermogen van de vennootschappen. Naar mijn mening had voor dit doel overigens ook het fiscale eigen vermogen als grondslag gebruikt kunnen worden.¹²⁶ Een tweede reden is dat de Belgische wetgever stelt dat de fiscale reserves niet meegenomen dienen te worden in de grondslag.¹²⁷ Overigens komen zowel belaste winst (winstreserves) als commerciële belastingvrije reserves¹²⁸ in aanmerking als boekhoudkundig eigen vermogen en dus als risicokapitaal. Er wordt met andere woorden geen belang gehecht aan het onderscheid tussen

---

aandeelhouder(s). J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 555.

¹²² Het commerciële eigen en vreemd vermogen wordt op dit moment ook gebruikt binnen de *thincap*regeling van art. 10d Wet VPB 1969. Bij de concerntoets van het vijfde en zesde lid van art. 10d Wet VPB 1969 wordt uitgegaan van de commerciële balans.

¹²³ In de Belgische parlementaire geschiedenis wordt onder meer verwezen naar het Koninklijk Besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van het Wetboek van Vennootschappen, zie *Parl.St.* Kamer 2004-05, nr. 51-1778/001, p. 11 (MVT).

¹²⁴ Artikel 205ter, §1 Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992.

¹²⁵ P. Moreau, *Belastingaftrek voor risicokapitaal. Notionele interestaftrek: een fiscale revolutie?*, Mechelen: Kluwer 2005, p. 17 en 30.

¹²⁶ W. Vandenbergh, *De notionele interestaftrek. Een denkbeeldige werkelijkheid*, Gent: Larcier 2006, p. 21.

¹²⁷ Circulaire. nr. Ci.RH.421/574.945 (AOIF 36/2008), 9 oktober 2008, nr. 13.

¹²⁸ Zoals de Belgische bijzondere herwaarderingsreserve en de investeringsreserve. Op deze reserves rust een latente belastingclaim.

beide.¹²⁹ De passivaposten ‘voorzieningen voor risico’s en kosten’ en ‘latente belastingen’ zijn niet begrepen in het eigen vermogen, evenals de herwaarderingsmeerwaarden.¹³⁰

3.2.3.2. Commerciële eigen vermogen als grondslag aftrek primair rendement Nederland?

De vraag rijst vervolgens of het commerciële eigen vermogen ook in Nederland als grondslag voor de berekening van de aftrek primair rendement dient te worden gebruikt.

Een aantal kanttekeningen is naar mijn mening op zijn plaats om deze vraag te beantwoorden. Ten eerste mag het commerciële eigen vermogen bij verreweg de meeste vennootschapsbelastingplichtigen gelijk aan het fiscale eigen vermogen.¹³¹ Ten tweede ligt bij de restcategorie waarbij het commerciële en fiscale eigen vermogen ongelijk zijn, het commerciële eigen vermogen veelal op een hoger niveau dan het fiscale eigen vermogen wegens de waarderingsvoorschriften voor de bepaling van de commerciële balans en resultatenrekening.¹³² Deze voorschriften zijn namelijk gericht zijn op het geven van een reëel beeld van de stand van zaken binnen de onderneming. De fiscale winst wordt daarentegen bepaald door middel van goed koopmansgebruik, waarbij één van de uitgangspunten is dat een goede koopman zich niet rijker rekent dan hij is. De doelen van fiscale en commerciële waarderingsvoorschriften zijn derhalve wezenlijk anders. Een voorbeeld hiervan is de waardering van onroerend goed en de ondergrond. Zo mag onroerend goed in eigen gebruik commercieel op de werkelijke waarde worden gewaardeerd, indien de werkelijke waarde betrouwbaar kan worden vastgesteld.¹³³ Vanuit fiscaal perspectief is dit in principe zeer ongebruikelijk, onder meer wegens het voorzichtigheidsbeginsel.¹³⁴ Daarnaast kunnen de

---

¹²⁹ Te weten het onderscheid dat op de belastingvrije reserves een latente belastingclaim rust en op de stille reserves niet. Zie C. Decorte, *De aftrek voor risicokapitaal*, Gent: 2010, p. 31.

¹³⁰ Zie artikel 95, §2 Koninklijk van 30 januari 2001 tot uitvoering van het Wetboek van Vennootschappen en W. Vandenbergh, *De notionele intrestaftrek. Een denkbeeldige werkelijkheid*, Gent: Larcier 2006, p. 22.

¹³¹ Voor kleine rechtspersonen mag de commerciële jaarrekening gelijk zijn aan de fiscale jaarrekening, conform art. 2:396, lid 6 BW. Dit is van toepassing voor ruim 95% van de vennootschapsbelastingplichtigen. Zie hiervoor de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel*, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 104. Een rechtspersoon is klein als aan twee of meer van de volgende voorwaarden is voldaan in twee opeenvolgende jaren:

- de waarde van de activa op basis van de verkrijgingsprijs is niet meer dan € 4,4 miljoen;
- de netto omzet is niet meer dan € 8,8 miljoen;
- het gemiddeld aantal werknemers is minder dan 50.

Of aan twee voorwaarden is voldaan, moet – in principe – op geconsolideerde basis worden bepaald.

¹³² Denk hierbij aan de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (geldend voor middelgrote en grote rechtspersonen in Nederland) en aan de International Financial Reporting Standards (van toepassing voor multinationals).

¹³³ Zie hiervoor de International Financial Reporting Standards, en in het bijzonder IAS 16.

¹³⁴ Zie hiervoor de conclusie van Advocaat-Generaal van Soest bij HR 14 juni 1978, nr. 18 405, *BNB 1978/181*. Hij noemt hiervoor drie redenen: uit oogpunt van ‘voorzichtigheid, eenvoud en controleerbaarheid is het stelsel van waardering op bedrijfswaarde inferieur aan het stelsel van waardering op kostprijs of lagere bedrijfswaarde.’

Van Soest is echter van mening dat de waardering op bedrijfswaarde niet per definitie niet toegestaan is, maar dat onderscheid gemaakt dient te worden tussen verschillende soorten bedrijfsmiddelen. Zo blijkt uit *BNB 1978/181* dat een deelneming op hogere bedrijfswaarde mag worden gewaardeerd, onder andere omdat op resultaten uit hoofde van deelnemingen de deelnemingsvrijstelling van toepassing is en het voorzichtigheidsbeginsel derhalve niet van toepassing is.

Zie ook G.J.M.E. de Bont, ‘Herwaarderen op hogere bedrijfswaarde, indien compensabele verliezen dreigen te verdampen’, *WFR 1994/238*. De Bont stelt het volgende: ‘Ingeval de bedrijfswaarde stijgt tot ver boven de boekwaarde, zal een ondernemer in beginsel op grond van het realiteitsbeginsel worden gedwongen winst te nemen. Het voorzichtigheidsbeginsel en daarmee het realisatiebeginsel geven de ondernemer echter het recht de

commerciële en fiscale voorschriften voor afschrijving van activa verschillen. Zodoende bestaat de mogelijkheid voor belastingplichtigen om indirect de fiscale aftrek van primair rendement te beïnvloeden middels de mogelijkheden die de commerciële waarderingsregels bieden om het commerciële eigen vermogen te beïnvloeden. Hiermee wordt de hoogte van de fiscale aftrek van primair rendement afhankelijk van de commerciële waarderingsregels¹³⁵ en vice versa wordt de commerciële jaarrekening beïnvloed door fiscale overwegingen. Dit is in mijn optiek onwenselijk.

Daar komt nog bij dat in fiscaaltechnische zin in een aantal gevallen herkwalificatie van geldverstrekkingen plaatsvindt.¹³⁶ Indien het commerciële eigen vermogen de grondslag is voor de berekening van de aftrek primair rendement wordt vanuit fiscaaltechnisch oogpunt geen aftrek voor deze geldverstrekkingen verleend. Alsdan ontstaat juist een discrepantie tussen de fiscale behandeling van vreemd en eigen vermogen, tenzij deze discrepantie wordt gecorrigeerd.¹³⁷ Dit is derhalve een reden te meer om niet uit te gaan van het commerciële eigen vermogen, omdat dit dus juist een verschil in de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen kan veroorzaken.

In mijn optiek is dit niet wenselijk en derhalve gaat mijn voorkeur uit naar het fiscale eigen vermogen als grondslag voor de bepaling van de aftrek primair rendement, vanwege praktische redenen.¹³⁸

Daarnaast wordt de aftrek primair rendement ingevoerd om neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen te bewerkstelligen en derhalve ligt het naar mijn mening in de rede om uit te gaan van het fiscale eigen vermogen als grondslag voor de berekening van de aftrek primair rendement.

3.2.4. Fiscale eigen vermogen

Het fiscale eigen vermogen dient jaarlijks te worden bepaald naar aanleiding van de aangifte vennootschapsbelasting en is derhalve een eenvoudig te gebruiken grondslag voor de aftrek van primair rendement. In deze paragraaf ga ik in op de vraag welke onderdelen van het fiscale eigen vermogen in mijn ogen behoren tot de grondslag voor de aftrek van het primair rendement. Dit doe ik mede aan de hand van art. 10d Wet VPB 1969, omdat ook binnen deze *thincap*-regeling het begrip fiscale eigen vermogen wordt gebruikt en wel om de aftrekbaarheid van rente te toetsen aan *thincap*-regels. Indien sprake is van een teveel aan vreemd vermogen, is het bovenmatige deel van de rente¹³⁹ niet aftrekbaar. Dit wordt onder meer bepaald aan de hand van de zogenoemde vaste

---

winstneming - in strijd met de werkelijkheid - uit te stellen. De Bont is overigens van mening dat een uitzondering op deze regel de situatie is waarbij compensabele eigen verliezen dreigen te verdampen.

¹³⁵ Overigens is binnen de fiscale wetgeving meermaals aangesloten bij commerciële grootheden.

¹³⁶ De voorwaarden hiervoor zijn in het voorgaande vermeld, in paragraaf 2.4.2.3.

¹³⁷ Tenzij eigen en vreemd vermogen fiscaalrechtelijk op exact dezelfde wijze wordt behandeld. Uit onder meer paragraaf 4.4.2. blijkt dat dit niet het geval is met betrekking tot vermogenswinsten en -verliezen.

¹³⁸ Zie in gelijke zin G.M.M. Michielse, *Thin capitalisation in het fiscale recht* (FM 67), Deventer: Kluwer 1994, p. 288-289, F.P.J. Litjens, 'Het stelsel van aftrek van primair rendement in de vennootschapsbelasting', *WFR* 1985/109 en J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 557.

¹³⁹ Overigens zijn kosten van geldleningen hierbij inbegrepen.

toets, welke is weergegeven in het vierde lid van art. 10d Wet VPB 1969. Hierbij wordt het gemiddeld fiscale eigen vermogen gebruikt om het teveel aan vreemd vermogen te bepalen.¹⁴⁰

3.2.4.1. Onderdelen fiscale eigen vermogen

Uit de parlementaire behandeling van de *thincap*-regeling blijkt dat voor de bepaling van het fiscale eigen vermogen aansluiting dient te worden gezocht bij het fiscale kapitaalbegrip.¹⁴¹ Dit houdt in dat zowel formeel gestort kapitaal als informeel kapitaal en winst- en agioreserves tot het fiscale eigen vermogen behoren, voor de toepassing van art. 10d Wet VPB 1969.

Uit de parlementaire geschiedenis blijkt tevens dat het saldo van de voorzieningen niet bij het eigen vermogen wordt geteld.¹⁴² In mijn optiek een overbodige opmerking, omdat voorzieningen nu eenmaal onder het vreemd vermogen vallen.

Het fiscale eigen vermogen bestaat derhalve uit het gestorte aandelenkapitaal, agioreserves, winstreserves, fiscale reserves en informeel kapitaal. Ook kan, aan de hand van het kernarrest BNB 1988/217, herkwalficatie plaatsvinden met betrekking tot geldverstrekkingen die civielrechtelijk het karakter van geldlening hebben. Deze geldverstrekking worden vervolgens vanuit fiscaal oogpunt als eigen vermogen beschouwd. Op alle onderdelen ga ik in de volgende paragrafen kort in.

3.2.4.2. Nominaal gestorte kapitaal, agio- en winstreserves

Zowel het nominaal gestorte kapitaal, agioreserve en gerealiseerde, maar nog niet uitgekeerde winstreserves behoren in mijn ogen onderdeel uit te maken van de grondslag voor de aftrek van primair dividend. Al de genoemde onderdelen van het fiscale eigen vermogen brengen namelijk zogenoemde ‘impliciete financieringskosten’¹⁴³ met zich mee.¹⁴⁴ Met andere woorden, indien winstreserves een jaar niet worden uitgekeerd, brengt dit vanuit economisch oogpunt financieringskosten met zich mee omdat deze winstreserves nog ‘werkzaam’ zijn in de onderneming. De gelden hadden immers ook elders rendement op kunnen leveren.

3.2.4.3. Fiscale reserves

3.2.4.3.1. Fiscale reserves en art. 10d Wet VPB 1969

In het vierde lid van art. 10d Wet VPB 1969 is ter voorkoming van onduidelijkheid opgenomen dat de fiscale reserves niet tot het fiscale eigen vermogen behoren,¹⁴⁵ evenmin als de opwaarderingreserve.¹⁴⁶ In de literatuur is veel kritiek geweest op het feit dat fiscale reserves niet

---

¹⁴⁰ Indien het gemiddeld vreemd vermogen meer bedraagt dan drie maal het gemiddeld eigen vermogen en het meerdere EUR 500.000 te boven gaat, is een, aan het teveel aan vreemd vermogen evenredig, gedeelte van de rente niet aftrekbaar.

¹⁴¹ Uit *Kamerstukken II 2003/04*, 29 210, nr. 8, p. 18 (NvW) blijkt namelijk dat voor de bepaling van het fiscale eigen vermogen kan worden aangesloten bij de bestaande wetgeving en jurisprudentie.

¹⁴² *Kamerstukken II 2003/04*, 29 210, nr. 8, p. 10 (NvW).

¹⁴³ Ook wel genoemd de *opportunity cost of capital*.

¹⁴⁴ Zie ook D.A. Albregtse en P. Kavelaars, *Maatschappelijk heffen 1*, Deventer: Kluwer 2007, p. 566.

¹⁴⁵ *Kamerstukken II 2003/04*, 29 210, nr. 8, p. 18 (NvW).

¹⁴⁶ *Kamerstukken II 2003/04*, 29 686, nr. 6, p. 16 (Nnavv).

meetellen binnen het fiscale eigen vermogen en deze bepaling wordt gezien als een ongemotiveerde inperking.¹⁴⁷ Gesuggereerd wordt dat de reden van deze inperking ligt in het feit dat op fiscale reserves nog een vennootschapsbelastingclaim rust¹⁴⁸ en derhalve ‘dubbel voordeel’ wordt verleend indien de fiscale reserves meetellen binnen het fiscale eigen vermogen voor de toepassing van art. 10d Wet VPB 1969. Hoe het ook zij, mijns inziens is deze inperking niet te rechtvaardigen en het ligt meer in de rede om de fiscale reserves als onderdeel van het fiscale eigen vermogen voor de toepassing van art. 10d Wet VPB 1969 enkel in te perken met de latente vennootschapsbelastingdruk.¹⁴⁹

3.2.4.3.2. *Fiscale reserves en de grondslag voor aftrek primair rendement*

Nu rest de vraag of de fiscale reserves in de grondslag voor de berekening van de aftrek primair rendement dienen te worden opgenomen. Heden ten dage kan met betrekking tot de vennootschapsbelasting sprake zijn van een kostenegalistatie-, herinvesterings- en opwaarderingsreserve.¹⁵⁰ Van Strien en Nouwen zijn van mening dat het fiscale vermogen als grondslag voor de berekening van de vermogensaftrek moet worden gecorrigeerd voor de kostenegalisatiereserve. De redenen hiervoor is dat de kostenegalisatiereserve zo sterk het karakter van een voorziening heeft,¹⁵¹ dat het in de rede ligt dat hiervoor een correctie op het fiscale vermogen moet plaatsvinden voor de berekening van de aftrek van primair rendement.¹⁵² Immers, op een voorziening wordt ook geen aftrek verleent en een voorziening behoort tot het vreemd vermogen. Bovendien geldt de regel dat, indien een aanmerkelijk verschil bestaat tussen de contante waarde en nominale waarde van de egalisatiereserve,¹⁵³ de egalisatiereserve te boek moet worden gesteld tegen de contante waarde, waarbij de jaarlijkse oprenting een bedrijfslast vormt.

Derhalve ben ik van mening dat de kostenegalisatiereserve niet tot de grondslag voor berekening van de vermogensaftrek dient te behoren.

Wel kan een remmend effect uitgaan van de introductie van een vermogensaftrek op de vorming van een kostenegalisatiereserve of voorzieningen, omdat dit ten koste gaat van de aftrek primair rendement. Op deze vraag ga ik nader in in paragraaf 3.2.3.5.

---

¹⁴⁷ H. Maatoug en J.P. Boer, ‘Two is a party, three is a crowd (I)’, *MBB* 2004/49.

¹⁴⁸ Zie R.P.C.W.M. Brandsma, *Fiscale onderkapitalisatie van vennootschappen* (FM 111), Deventer: Kluwer 2004, p. 49.

¹⁴⁹ Overigens is in de parlementaire geschiedenis van, het nog niet in werking getreden, art. 13l Wet VPB 1969 opgemerkt dat fiscale reserves wel tot het fiscale eigen vermogen behoren. In mijn optiek ontbreekt een consistente lijn en dient de wetgever een consistente keuze te maken. Zie *Kamerstukken II* 2011/12, 33 287, nr. 3, p. 24 (MvT).

¹⁵⁰ Op de bestedingsreserve van art. 12 Wet VPB 1969 ga ik niet in, omdat dit onderzoek is beperkt tot de onbeperkt belastingplichtigen.

¹⁵¹ Zie in dezelfde zin over de kostenegalisatiereserve L.W. Sillevius en M.L.M. van Kempen, *Cursus Belastingrecht (Inkomstenbelasting)*, Deventer: Kluwer 2010, p. 309.

¹⁵² J. van Strien en M.F. Nouwen, ‘De groepsrentebox is ‘dood’, lang leve de vermogensaftrek?’ *NTFR* 2010/1423.

¹⁵³ Zie HR 11 juli 1984, nr. 22 146, *BNB* 1985/1. Het verschil is aanmerkelijk te noemen indien dat rond de 10% of meer bedraagt. Als het verschil kleiner is verdwijnt de verplichting, maar blijft de mogelijkheid openstaan voor de waardering op contante waarde. Zie hiervoor HR 19 december 1979, nr. 19 597, *BNB* 1980/46. Deze waarderingsregel geldt overigens eveneens voor voorzieningen en bijvoorbeeld laagrentende schulden.

Met betrekking tot de herinvesteringsreserve zijn *Van Strien* en *Nouwen* van mening dat deze in principe slechts tijdelijk de stille reserves die in de verkochte bedrijfsmiddelen schuilgaan weerspiegelt.¹⁵⁴ Ze geven aan dat de herinvesteringsreserve niet tot de grondslag voor aftrek primair rendement dient te behoren, juist omdat de stille reserves daar ook geen onderdeel van uitmaken. Aan de hand van een voorbeeld ga ik in op de bovenstaande problematiek.

Voorbeeld 1 – Correctie voor herinvesteringsreserve?							
Balans vennootschap voor verkoop pand				Balans vennootschap na verkoop pand			
Pand	500	EV	500	LM	1.000	EV	500
						HIR	500 ¹⁵⁵
	500		500		1.000		1.000

De boekwinst naar aanleiding van de verkoop van het pand bedraagt 500, maar omdat een herinvesteringsvoornemen bestaat en aan de overige voorwaarden is voldaan,¹⁵⁶ kan een herinvesteringsreserve worden gevormd. De afloop van de herinvesteringsreserve kan in het vervolg op een tweetal manieren geschieden. Ten eerste kan het bedrag vrijvallen in de winst en ten tweede kan het worden afgeboekt op de aanschafwaarde van een nieuw pand. Tot het moment dat dit gebeurt zijn de gelden echter wel werkzaam in de vennootschap en wordt het rendement dat hierop wordt behaald ook daadwerkelijk belast. In samenhang daarmee dient naar mijn mening de aftrek primair rendement eveneens te worden berekend over de herinvesteringsreserve. Deze hoeft derhalve niet in mindering te worden gebracht op het fiscale eigen vermogen als grondslag voor de berekening van de aftrek primair rendement. Na de introductie van de aftrek primair rendement dient immers een overwinst te resteren. Omdat de herinvesteringsreserve niet wordt opgerent, is het onverklaarbaar waarom de herinvesteringsreserve niet tot de grondslag voor de berekening van de aftrek primair rendement zou dienen te behoren.

Naar mijn mening bestaat derhalve een substantieel verschil tussen de tijdelijk zichtbare stille reserves, in de vorm van een herinvesteringsreserve, en de overige stille reserves. Dit verschil schuilt in de gelden die door middel van de herinvesteringsreserve worden gefinancierd. De stille reserves

¹⁵⁴ Zie ook J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrentebox is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?' *NtFR* 2010/1423. Van Strien geeft overigens een blijk van voortschrijdend inzicht, omdat hij een aantal jaren eerder nog van mening was dat de herinvesteringsreserve wel tot de grondslag voor aftrek primair rendement diende te behoren. De reden daarvoor was dat de herinvesteringsreserve beslag legt op vermogen. Immers, de boekwinst bevindt zich aan eveneens aan de activakant van de balans in de vorm van liquide middelen en/of een vordering. De latente belastingclaim moest dan wel hierop in mindering worden gebracht. Zie J. van Strien, *Renteaftrekbepalingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 557.

¹⁵⁵ De herinvesteringsreserve maakt weliswaar deel uit van het fiscale eigen vermogen, maar voor de duidelijkheid heb ik beide afzonderlijk weergegeven op de balans.

¹⁵⁶ Zie voor de voorwaarden art. 3.54 Wet IB 2001.

zijn namelijk – weliswaar tijdelijk – daadwerkelijk omgezet in liquide middelen en/of vorderingen. De argumentatie van Van Strien en Nouwen overtuigt mij derhalve niet.

Binnen de vennootschapsbelasting kan daarnaast sprake zijn van een opwaarderingsreserve. De opwaarderingsreserve behelst niets anders dan een fiscale claim om de in principe, wegens de deelnemingsvrijstelling, onbelaste waardestijgingen van een deelneming toch in de belaste sfeer te krijgen, omdat het belastbare bedrag van belastingplichtige in een eerder stadium is gedrukt via een afwaardering van een vordering op hetzelfde lichaam.

Uit de parlementaire behandeling van art. 13ba Wet VPB 1969 blijkt dat deze reserve extracomptabel¹⁵⁷ is en slechts de temporisering van de correctie als doel heeft.¹⁵⁸ Van Strien ontleent hieraan een argument om te betogen dat de opwaarderingsreserve niet tot de grondslag voor de aftrek van primair rendement dient te behoren. Ik kan me in zijn oordeel vinden, temeer omdat blijkens de parlementaire geschiedenis van art. 13ba Wet VPB 1969 de verhouding fiscaal eigen en vreemd vermogen niet wijzigt.^{159 160}

3.2.4.4. Informeel kapitaal

Ook de inbreng van informeel kapitaal behoort tot het fiscale eigen vermogen. De oorsprong van de term informeel kapitaal ligt in BNB 1957/165¹⁶¹ en informeel kapitaal dient ervoor om onzuivere elementen in de transacties tussen de vennootschap en haar aandeelhouders te elimineren en is een autonoom fiscaal begrip. Middels informele kapitaalstortingen van de aandeelhouder wordt de totaalwinst van de vennootschap bewaakt. In het volgende gestileerde voorbeeld, waarbij door de aandeelhouder een pand wordt vervreemd aan de vennootschap voor een onzakelijke prijs van 200.000,¹⁶² maak ik de zuiverende werking van de inbreng van informeel kapitaal duidelijk.

Materiële vaste activa	500.000	
A Rekening-courant aandeelhouder		200.000
A Informeel kapitaal		300.000

¹⁵⁷ Buiten de boekhouding om. Door de opwaarderingsreserve verandert derhalve geen enkele balanspost van waarde.

¹⁵⁸ *Kamerstukken II* 2003/04, 29 686, nr. 6, p. 16 (Nota nnav).

¹⁵⁹ In de parlementaire behandeling van art. 13ba Wet VPB 1969 wordt expliciet verwezen naar een vraag van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs over de verhouding tussen fiscaal eigen en vreemd vermogen inzake de vaste toets van art. 10d Wet VPB 1969. De Orde vroeg zich af of deze verhouding kan wijzigen naar aanleiding van de introductie van de opwaarderingsreserve. Deze vraag werd ontkennend beantwoord. Zie *Kamerstukken II* 2003/04, 29 686, nr. 6, p. 16 (Nnav).

¹⁶⁰ Indien overigens wordt besloten dat de fiscale reserves wel tot de grondslag voor de aftrek primair rendement behoren dient naar mijn mening de vennootschapsbelastinglatentie op de fiscale reserves in mindering te komen.

¹⁶¹ HR 3 april 1957, nr. 13 084, *BNB* 1957/165.

¹⁶² Overigens kunnen informele kapitaalstortingen ook in de kostensfeer plaatsvinden en niet enkel en alleen bij de inbreng van geld en goederen. Zie onder meer het Zweedse grootmoedersarrest, HR 31 mei 1978, nr. 18 230, *BNB* 1978/252.

De vraag is of het totaal aan informeel kapitaal wat in de vennootschap is gestort ook behoort tot de grondslag voor de aftrek primair rendement. Mijns inziens moet deze vraag bevestigend worden beantwoord. Indien ik de informele kapitaalstorting vergelijk met de civielrechtelijke inbreng van kapitaal, zoals de inbreng van geld en/of goederen ter volstorting van het nominaal geplaatste aandelenkapitaal, kom ik tot de conclusie dat in beide gevallen sprake is van de inbreng van geld en/of goederen door de aandeelhouder. Het kenmerkende verschil is dat een informele kapitaal inbreng ontstaat door een onzakelijke overeenkomst en daarnaast geen sprake is van een storting op aandelen. Mijns inziens staat dit verschil er echter niet aan in de weg om ook informeel kapitaal op te nemen in de grondslag voor aftrek primair rendement.

Daarnaast is de storting van informeel kapitaal immers net zo goed een manier waarop activa van de vennootschap kan worden gefinancierd als het aantrekken van vreemd vermogen.

3.2.4.5. Herkwalificatie geldverstrekkingen

3.2.4.5.1. Herkwalificatie geldverstrekkingen en art. 10d Wet VPB 1969

In de parlementaire geschiedenis van art. 10d Wet VPB 1969 is uitdrukkelijk opgemerkt dat een geldlening die onder het bereik van art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969 valt niet tot het fiscale eigen vermogen in de zin van art. 10d Wet VPB 1969 behoort, tenzij de lening ook zonder de toepassing van art. 10, lid 1, onderdeel d Wet VPB 1969 tot het fiscale eigen vermogen zou behoren.¹⁶³ Met ingang van 1 januari 2007 is dit beleid echter gewijzigd, omdat art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969 sinds die tijd enkel en alleen de deelnemerschapslening treft, zoals in de jurisprudentie van de Hoge Raad ontwikkeld. De conclusie dat de deelnemerschapslening hierdoor tot het fiscale eigen vermogen behoort, is in mijn optiek gerechtvaardigd. Daarnaast is BNB 1988/217 inzake de kwalificatie van leningen van toepassing, waardoor ook de schijnlening en bodemloze putlening tot het fiscale eigen vermogen behoren.

3.2.4.5.2. Herkwalificatie geldverstrekkingen en aftrek primair rendement

Blijkens BNB 1988/217 wordt in drie gevallen de civielrechtelijke kwalificatie van een geldverstrekking doorkruist. Zowel de schijnlening, bodemlozeputlening als deelnemerschapslening¹⁶⁴ worden fiscaalrechtelijk niet tot het vreemde vermogen, maar tot het eigen vermogen gerekend.

De vraag is of deze geldverstrekkingen ook tot de grondslag voor de aftrek van primair rendement behoren. Mijns inziens moet deze vraag bevestigend worden beantwoord. Ik verwijs hiervoor naar de parlementaire behandeling van art. 10d, Wet VPB 1969, die ik heb behandeld in paragraaf 3.2.4.5.1. De schijnlening, bodemlozeputlening en deelnemerschapslening behoren tot het fiscale eigen vermogen en tellen mee voor de vaste toets van het vierde lid van art. 10d Wet VPB 1969. Ik zie geen

---

¹⁶³ *Kamerstukken II* 2003/04, 29 210, nr. 8, p. 18 (NvW). De achtergrond van deze zinsnede is dat art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969 zich in de periode 1 januari 2002 tot 31 december 2006 tegen zogenoemde 'hybride leningen' keerde. De zinsnede uit de parlementaire geschiedenis is tegen deze achtergrond verklaarbaar.

¹⁶⁴ Gecodificeerd in art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969.

reden hier vanaf te kijken voor de aftrek van primair rendement, juist omdat enkele verschillen in de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen blijven bestaan, met name op het gebied van de fiscale behandeling van vermogensverliezen.¹⁶⁵ Vanwege deze verschillen blijft de fiscale kwalificatie tot eigen of vreemd vermogen wel degelijk van belang en vanuit dat oogpunt behoren de schijn-, bodemlozeput- en deelnemerschapslening tot het eigen vermogen en dienen ze eveneens te behoren tot de grondslag voor de berekening van de aftrek primair rendement.

3.2.4.6. Correcties grondslag voor aftrek primair rendement

Tot de grondslag van de aftrek primair rendement behoort voornamelijk het gehele fiscale eigen vermogen, uitgezonderd kostenegalisatie-, en opwaarderingsreserve. Ook de stille reserves en goodwill, die overigens geen onderdeel uitmaken van het fiscale eigen vermogen, worden niet tot de grondslag voor de aftrek primair rendement gerekend. Hierop dienen naar mijn mening echter nog enkele andere correcties te worden toegepast. Op deze correcties ga ik in deze paragraaf nader in.

3.2.4.6.1. Deelnemingen

Met betrekking tot deelnemingen ontstaan dubbeltellingen, wanneer de aftrek primair rendement plaatsvindt bij zowel moeder- als dochtermaatschappij, terwijl het fiscale eigen vermogen van de moedermaatschappij al (gedeeltelijk) het fiscale eigen vermogen van de deelneming weerspiegelt.

Ik illustreer mijn woorden aan de hand van een voorbeeld:

Voorbeeld 2 – Deelnemingen en dubbeltellingen							
Balans moedermaatschappij				Balans deelneming			
Deelneming	500	EV	500	Activa	500	EV	500
	500		500		500		500

Zonder correctiemechanisme is zowel bij de moedermaatschappij als bij de deelneming een aftrek primair rendement van toepassing over per saldo 1.000, terwijl het geconsolideerde eigen vermogen slechts 500 bedraagt. Per saldo vertegenwoordigt namelijk zowel het eigen vermogen van de moedermaatschappij als het eigen vermogen van de deelneming de activa in de deelneming.

Om deze dubbeltellingen te voorkomen is het van belang dat een correctiemechanisme van toepassing is met betrekking tot deelnemingen.¹⁶⁶ Verschillende varianten zijn denkbaar waardoor dubbeltellingen worden voorkomen. Zo kan op het niveau van de moedermaatschappij een correctie

¹⁶⁵ Zie hiervoor paragraaf 4.4.2.

¹⁶⁶ Hieronder worden overigens ook begrepen deelnemingen waarin een belang wordt gehouden dat kleiner is dan 100%.

plaatsvinden ter grootte van de fiscale boekwaarde van de deelneming. Een tweede variant is dat wordt aangesloten bij het fiscale eigen vermogen van de dochtermaatschappij, zoals in het oorspronkelijke voorstel van de ACE het geval is.¹⁶⁷ Het verschil tussen de fiscale boekwaarde van de deelneming bij de moedermaatschappij en het fiscale eigen vermogen bij de dochtermaatschappij kan overigens ontstaan wegens betaalde goodwill¹⁶⁸ en/of de gehanteerde waarderingsmethoden.

Betreffende de gehanteerde waarderingsmethode kan de vermogensaftrek bij de moedermaatschappij echter niet worden beïnvloed, omdat beide communicerende vaten zijn. Immers, indien de deelneming hoger of lager wordt gewaardeerd op de balans van de moedermaatschappij, zal het fiscale eigen vermogen bij de moedermaatschappij met hetzelfde bedrag stijgen of dalen. Het fiscale eigen vermogen van moedermaatschappij en het fiscale eigen vermogen van de dochtermaatschappij zijn daarentegen geen communicerende vaten. Het is bijvoorbeeld denkbaar dat het fiscale eigen vermogen van de dochtermaatschappij stijgt wegens behaalde winsten, terwijl de deelneming op de balans van de moedermaatschappij dezelfde waarde behoudt.

Daar komt nog bij dat een informatieprobleem kan ontstaan indien het eigen vermogen van de dochtermaatschappij als correctiepost voor de berekening van de grondslag voor de aftrek primair rendement van de moedermaatschappij wordt gebruikt. Immers, de omvang van het fiscale eigen vermogen van de dochtermaatschappij zal niet altijd bekend zijn, met name indien sprake is van minderheidsdeelnemingen.

Vanuit praktisch oogpunt gezien gaat mijn voorkeur derhalve uit naar de fiscale boekwaarde van de deelneming bij de moedermaatschappij als correctiepost. Immers, indien het fiscale eigen vermogen bij de dochtermaatschappij hoger is dan de fiscale boekwaarde van de deelneming bij de moedermaatschappij, zal een correctie van het fiscale eigen vermogen als grondslag voor de berekening van de vermogensaftrek bij de moedermaatschappij, ter grootte van het fiscale eigen vermogen bij de dochtermaatschappij, te hoog uitpakken. Ik verduidelijk mijn woorden aan de hand van het onderstaande, gesimplificeerde voorbeeld:

Voorbeeld 3 – Correctie boekwaarde deelneming bij moedermaatschappij							
Balans moedermaatschappij				Balans deelneming			
Activa	2.000	EV	2.000	Activa	1.500	EV	1.500
Deelneming	500	VV	500				
	2.500		2.500		1.500		1.500

De kostprijs van de deelneming is 500, terwijl het fiscale eigen vermogen van de deelneming is gestegen tot 1.500 wegens ingehouden behaalde winsten.

¹⁶⁷ J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrentebox is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?', *NtFR* 2010/1423.

¹⁶⁸ Op de behandeling van goodwill ga ik in in paragraaf 3.2.4.7.5.

Indien in deze situatie de correctiepost zo groot is als het fiscale eigen vermogen van de deelneming, bedraagt de grondslag voor de aftrek primair rendement 500 bij de moedermaatschappij en 1.500 bij de deelneming, terwijl het geconsolideerde fiscale eigen vermogen 3.000 bedraagt. Indien wordt aangesloten bij de boekwaarde van de deelneming bij de moedermaatschappij, bedraagt de totale grondslag voor aftrek primair rendement 3.000, en dit is gelijk aan het geconsolideerde fiscale eigen vermogen. Naar mijn mening doet de laatste variant het meeste recht aan de werkelijkheid.

Bovenstaande correctie dient in mijn optiek overigens alleen te worden toegepast voor deelnemingen die onder de deelnemingsvrijstelling vallen en derhalve niet voor deelnemingen waarin een belang wordt gehouden dat kleiner is dan 5% en voor aandelen die ter belegging worden gehouden, welke geen deelneming vormen.¹⁶⁹ Weliswaar gaat hiervoor ook het argument op dat de aftrek primair rendement dubbel verleent wordt indien geen correctie plaatsvindt op het niveau van de houder van het belang. Echter, omdat de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing is, waardoor de resultaten behaald op deze belangen in de winst worden betrokken, is de dubbele aftrek naar mijn mening gerechtvaardigd. Per saldo vindt in de vennootschapsbelastingfeer dan tweemaal aftrek primair rendement plaats en worden de resultaten behaald op de belangen éénmaal in de heffing betrokken. Dit in tegenstelling tot situaties waarbij sprake is van een deelneming op wiens resultaten de deelnemingsvrijstelling van toepassing is. Op vennootschapsbelastingniveau vindt in deze situatie per saldo enkel éénmaal aftrek plaats bij de deelneming.

In de praktijk is overigens veelal sprake van buitenlandse deelnemingen. Hierdoor kan de situatie ontstaan dat bij de in Nederland gevestigde moedermaatschappij sprake is van een correctie inzake deelnemingen, waardoor per saldo geen aftrek primair rendement bestaat of zelfs een bijtelling van toepassing wordt. Ik ga in op deze problematiek in paragraaf 3.2.4.7.

3.2.4.6.2. Beleggingsdeelnemingen

Vervolgens komt de vraag op hoe moet worden omgegaan met beleggingsdeelnemingen, omdat wat betreft niet-kwalificerende beleggingsdeelnemingen de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing is. De achtergrond hiervan is dat de wetgever niet mee wenst te werken aan kapitaalvlucht vanuit Nederland naar het laagbelaste buitenland.¹⁷⁰

In de praktijk vindt de deelnemingsvrijstelling vrijwel alleen geen toepassing bij buitenlandse beleggingsdeelnemingen. Immers, beleggingsdeelnemingen welke gevestigd zijn in Nederland zijn onderworpen aan een naar Nederlands begrippen reële heffing en zijn derhalve kwalificerende beleggingsdeelnemingen, conform art. 13, lid 11, onderdeel a, Wet VPB 1969.

Indien de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing is, bij een niet-kwalificerende beleggingsdeelneming, wordt de winst van de beleggingsdeelneming derhalve tweemaal belast, in

---

¹⁶⁹ Het verschil tussen deelnemingen en effecten ontleen ik overigens aan HR 26 januari 1966, nr. 15 511, *BNB* 1966/89.

¹⁷⁰ *Kamerstukken II* 2005/06, 30 572 (Werken aan winst), nr. 3, p. 14. (MvT).

het vestigingsland en bij uitdeling nogmaals in Nederland,¹⁷¹ terwijl slechts eenmaal aftrek primair rendement wordt verleend, namelijk bij de beleggingsdeelneming. De terechte vraag luidt of de volledige correctie van de boekwaarde bij de moedermaatschappij dan wel rechtvaardig is.

Toch kan deze problematiek worden teruggebracht tot een beperkt categorie buitenlandse beleggingsdeelnemingen. Immers, cf. art. 13, lid 11, onderdaal a, Wet VPB 1969 is de deelnemingsvrijstelling wel van toepassing indien de beleggingsdeelneming is onderworpen aan een naar Nederlandse begrippen reële heffing. Blijkens de parlementaire geschiedenis is daarvan sprake bij een statutair tarief van tenminste 10% en indien tevens geen sprake is van belangrijke grondslagafwijkingen.¹⁷² Blijkens art. 13aa jo. art. 23c Wet VPB 1969 wordt, onder voorwaarden,¹⁷³ 5% van de gebruteerde voordelen afkomstig van een niet-kwalificerende beleggingsdeelneming verrekend, terwijl blijkens art. 23c, lid 3, Wet VPB 1969 bij een in een lidstaat van de Europese Unie¹⁷⁴ gevestigde beleggingsdeelneming zelfs de daadwerkelijke winstbelasting die drukt op de winstuitdeling van de beleggingsdeelneming op verzoek mag worden verrekend.

Winst van niet-kwalificerende beleggingsdeelnemingen wordt derhalve per saldo enkel dubbel belast indien daarop meer dan 5 en minder dan 10% buitenlandse winstbelasting drukt en de vestigingsplaats buiten de Europese Unie gelegen is.

Uit de systematiek van de wet volgt vervolgens in mijn optiek dat wel degelijk een correctie plaats dient te vinden ter grootte van de waarde van de deelneming op het niveau van de moedermaatschappij, ook indien sprake is van een niet-kwalificerende beleggingsdeelneming. Dat economische dubbele belasting kan ontstaan is naar mijn mening een gevolg van de (te) ruwe deelnemingsverrekeningmethode en doet hier niets aan af. Naar mijn mening ligt de oplossing derhalve niet in het verkleinen van de correctie voor de boekwaarde van niet-kwalificerende beleggingsdeelnemingen bij de berekening van de grondslag voor de aftrek primair rendement bij de moedermaatschappij, maar juist in het verfijnen van de deelnemingsverrekening, waarbij de huidige overkill wordt vermeden.

Aan de hand van een voorbeeld schets ik de gevolgen, waarbij ik uitga van een volledige correctie van de boekwaarde van de deelneming bij de moedermaatschappij voor de berekening van de grondslag voor de aftrek primair rendement.

Voorbeeld 4 – Correctie voor beleggingsdeelneming?							
Balans moedermaatschappij				Balans buitenlandse beleggingsdeelneming			
Deelneming	1.000	EV	500	Beleggingen	2.000	EV	1.000
		VV	500			VV	1.000
	1.000		1.000		2.000		2.000

¹⁷¹ Of zelfs wegens jaarlijkse waardering tegen de waarde in het economisch verkeer ten gevolge van art. 13a Wet VPB 1969.

¹⁷² *Kamerstukken II 2009/10, 32 129, nr. 3, p. 70-72 (MvT).*

¹⁷³ Zie voor deze voorwaarden art. 23c, lid 2, onderdeel b en art. 23, lid 6, Wet VPB 1969.

¹⁷⁴ En in de Europese Economische Ruimte.

De beleggingsdeelneming is overigens een niet-kwalificerende beleggingsdeelneming, waardoor de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing. In plaats daarvan is de deelnemingsverrekening van art. 13aa jo. art. 23c Wet VPB 1969 van toepassing.

Wegens de volledige correctie van de boekwaarde van de deelneming vindt bij de moedermaatschappij per saldo geen aftrek voor het eigen en vreemde vermogen plaats. Bij de buitenlandse beleggingsdeelneming vindt echter voor het gehele vermogen aftrek plaats, er vanuit gaande dat een aftrek primair rendement wordt verleend voor het fiscale eigen vermogen.

De buitenlandse beleggingsdeelneming keert 950 winst uit. Eerder is 50 winstbelasting ingehouden, omdat het statutaire tarief 5% bedraagt. De winst van de moedermaatschappij bedraagt 1.000.

Bij de moedermaatschappij bedraagt de belastbare winst vervolgens $1.000 + 950 \times 100/95 = 2.000$. De vennootschapsbelasting bedraagt 500. Echter op grond van art. 23c Wet VPB 1969 kan 5% van $950 \times 100/95$ worden verrekend. Per saldo bedraagt de effectieve belastingdruk op de winst van de niet-kwalificerende beleggingsmaatschappij 25%, waarmee het doel van de wetgever is bereikt, namelijk voorkomen dat kapitaal afkomstig uit Nederland in het buitenland laagbelast wordt. Het achterwege laten of verminderen van de correctie van de boekwaarde van de beleggingsdeelneming bij de berekening van de grondslag voor aftrek primair rendement bij de moedermaatschappij is derhalve een ongewenste oplossingsrichting.

3.2.4.6.3. Fiscale en vrijgestelde beleggingsinstellingen

Binnen de vennootschapsbelasting bestaan eveneens de fiscale en de vrijgestelde beleggingsinstellingen. Het meest in het oog springende verschil tussen beide is dat de fiscale beleggingsinstelling wel subjectief onderworpen is aan de vennootschapsbelasting, maar tegen een tarief van 0%.¹⁷⁵ De vrijgestelde beleggingsinstelling daarentegen is in het geheel niet subjectief onderworpen aan de vennootschapsbelasting.

Voor beide beleggingsinstellingen geldt dat de aftrek primair rendement op het niveau van deze instellingen effectief niet te gelde kan worden gemaakt.¹⁷⁶ Het is dan de vraag of dan wel een correctie nodig is op het niveau van de aandeelhouders, immers, van dubbeltellingen is geen sprake. Ik ben van mening dat een correctie inderdaad onnodig is, uit het oogpunt van neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen. Indien immers de participatie in een dergelijk lichaam met vreemd vermogen wordt gefinancierd, is de rente eveneens aftrekbaar, er vanuit gaande dat geen correctie plaatsvindt ter grootte van de boekwaarde van de beleggingsinstelling. Indien de aftrek primair rendement op het niveau van de beleggingsinstelling niet wordt benut, dient de aftrek, naar mijn mening, op het niveau van de houder van het belang plaats te vinden.

---

¹⁷⁵ Indien overigens aan de voorwaarden wordt voldaan, welke staan opgesomd in art. 28 Wet VPB 1969.

¹⁷⁶ Met betrekking tot de fiscale beleggingsinstelling verlaagt de aftrek primair rendement weliswaar de belastbare winst, maar wegens het tarief van 0%, wordt de aftrek effectief niet te gelde gemaakt. De aftrek heeft overigens wel haar effect op de doorstootverplichting van art. 28, lid 2, onderdeel b, Wet VPB 1969. Voor de vrijgestelde beleggingsinstelling is de aftrek van primair rendement per definitie niet van toepassing, wegens de subjectieve vrijstelling die op een dergelijk lichaam van toepassing is.

3.2.4.6.4. Vaste inrichtingen en onroerende zaken in het buitenland

Ook met betrekking tot vaste inrichtingen is in mijn optiek een correctie nodig. Immers, de winst van vaste inrichtingen wordt conform art. 7 van het OESO-Modelverdrag in het bronland belast, terwijl in de Nederlandse vennootschapsbelasting met ingang van 2012 middels art. 15e tot en met 15j Wet VPB 1969 een objectvrijstelling¹⁷⁷ is geïntroduceerd voor buitenlandse ondernemingswinsten, behaald in zowel verdragslanden als niet-verdragslanden. De buitenlandse ondernemingswinst bestaat uit het saldo van winsten uit onderneming gedreven met behulp van een vaste inrichting, van winsten uit onroerende zaken en overige voordelen. Het is naar mijn mening in strijd met doel en strekking van de objectvrijstelling om aftrek primair rendement toe te staan voor het fiscale eigen vermogen wat aan de vaste inrichting wordt toegerekend. Daarnaast is ook de rente van het vreemde vermogen wat aan de vaste inrichting wordt toegerekend in Nederland niet aftrekbaar, maar in het land waar de vaste inrichting ligt.

De correctie dient vervolgens de omvang te hebben van het fiscale eigen vermogen dat aan de vaste inrichting wordt toegerekend. De allocatie hiervan kan overigens plaatsvinden op basis van twee verschillende methoden, de *capital allocation approach* en de *thin capitalisation approach*.¹⁷⁸

Ik verduidelijk bovenstaande met een voorbeeld.

Voorbeeld 5 – Correctie voor eigen vermogen vaste inrichting?							
Balans hoofdhuis				Balans vaste inrichting			
Activa	2.000	EV	1.500	Activa	1.000	EV	500
		VV	500			VV	500
	2.000		2.000		1.000		1.000

De winst van zowel het hoofdhuis als van de vaste inrichting bedraagt 1.000. Slechts de winst van het hoofdhuis wordt in de Nederlandse heffingsgrondslag betrokken, omdat voor de winst van de vaste inrichting een objectvrijstelling van toepassing is conform art. 15e Wet VPB 1969.

Dit betekent naar mijn mening dat, indien in Nederland een aftrek primair rendement wordt verleend voor het totale fiscale eigen vermogen van 2.000, waarbij derhalve ook een aftrek primair rendement wordt verleend voor het fiscale eigen vermogen wat wordt toegerekend aan de vaste inrichting, terwijl de resultaten van de vaste inrichting nooit in de Nederlandse heffingsgrondslag worden betrokken. Wel aftrek en geen heffing over de resultaten is naar mijn mening een onwenselijke situatie. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat een dubbele aftrek primair rendement

¹⁷⁷ Overigens is vanuit theoretisch oogpunt geen sprake van een echte objectvrijstelling, omdat de winsten niet daadwerkelijk worden uitgesloten uit de Nederlandse heffingsgrondslag. Zie bijvoorbeeld F.P.G. Pötgens en J.W. Bellingwout, 'Objectvrijstelling voor vaste inrichtingen: Much Ado About Nothing?', *WFR* 2012/654.

¹⁷⁸ Met ingang van 2010 is art. 7 van het OESO-Modelverdrag en het daarbij behorende commentaar ingrijpend gewijzigd, waardoor ook de toerekening van onder meer eigen en vreemd vermogen aan de vaste inrichting ingrijpend gewijzigd is. Het gaat echter het bestek van dit onderzoek te buiten om hier nader op in te gaan. Zie voor een uitgebreide beschouwing van de allocatie van eigen en vreemd vermogen aan de vaste inrichting onder meer het Besluit van 15 januari 2011, nr. IFZ2010/457M, *NTRF* 2011/410.

ontstaat. Immers, in het land waar de vaste inrichting gevestigd is, kan eveneens een aftrek primair rendement worden verleend. Per saldo wordt tweemaal een aftrek primair rendement verleend, terwijl het resultaat van de vaste inrichting slechts eenmaal in de heffing wordt betrokken.

Naar mijn mening blijkt uit het bovenstaande voorbeeld dat het opnemen van een correctie voor het totaal aan fiscaal eigen vermogen wat wordt toegerekend aan vaste inrichtingen noodzakelijk is.¹⁷⁹

3.2.4.6.5. 'Oppomping' vermogen met beleggingen

Van Strien en Nouwen stellen flankerende maatregelen voor die het 'oppompen' van vermogen tegen moeten gaan. Ze noemen als voorbeeld de inbreng van goud of kunst door een aanmerkelijkbelanghouder in zijn vennootschap, teneinde de aftrek van primair rendement te verhogen. Ze merken verder op dat de eventuele vervreemdingswinsten overigens wel in de vennootschapsbelastingheffing worden betrokken.¹⁸⁰ Mijn mening inzake deze problematiek verduidelijk ik aan de hand van het onderstaande voorbeeld.

Voorbeeld 6 – Vennootschap of box 3?

Een DGA heeft een gedeelte van zijn vermogen gestoken in een aantal waardevolle kunstvoorwerpen, welke hij ter belegging houdt. Deze worden in box 3 belast. De waarde van deze kunstvoorwerpen is 1.000.

Om zijn fiscaal eigen vermogen in zijn persoonlijke holding te vergroten, brengt hij de kunstvoorwerpen in middels een informele kapitaalstorting.

Balans holding voor inbreng				Balans holding na inbreng			
Deelneming	2.000	EV	1.000	Activa	1.000	EV	2.000
		VV	1.000	Deelneming	2.000	VV	1.000
	2.000		2.000		3.000		3.000

¹⁷⁹ In het Belgische systeem van de notionele interestaftrek geldt eenzelfde correctiepost voor eigen vermogen wat toegerekend wordt aan vaste inrichtingen. Op dit moment lijkt een dergelijke correctie echter in strijd te zijn met de vrijheid van vestiging, althans, de conclusie Advocaat-Generaal Mengozzi van 19 september 2012 in zaak C-350/11 (Argenta N.V. – Belgische Staat) behelst deze mening. Indien het Europese Hof van Justitie de prejudiciële vraag van Rechtbank Antwerpen overeenkomstig deze conclusie beantwoord, is de door mij voorgestelde correctie vanuit Europeesrechtelijk perspectief niet houdbaar.

Ik ben echter van mening dat in dit geval een tweede vangnet bestaat. Het gedeelte van de aftrek primair rendement met betrekking tot het eigen vermogen wat aan de vaste inrichting wordt toegerekend, maakt onderdeel uit van de aftrekwinst, welke lager uitpakt. Aldus wordt ook een lagere vrijstelling verleend en pakt het bedrag wat aan vennootschapsbelasting wordt geheven niet lager uit.

¹⁸⁰ J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrentebox is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?', *NtFR* 2010/1423.

Voor inbreng werd per saldo geen aftrek op het vermogen verleend, omdat de bijtelling en de renteaftrek per saldo nihil bedraagt. Na de inbreng is dit echter veranderd, er wordt renteaftrek verleend over het totaal aan vreemd vermogen.

Per saldo is alleen het bovennormale rendement van de kunstvoorwerpen belast. Immers, door middel van de aftrek primair rendement wordt het normale rendement van belastbaarheid uitgesloten. Pas als de verwachting is dat de gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelastingdruk op het jaarlijkse bovennormale rendement van de kunstvoorwerpen de jaarlijkse besparing aan vermogensrendementsheffing overtreft, besluit de DGA de kunstvoorwerpen niet in te brengen.

Met andere woorden, naar mijn mening bestaat inderdaad een prikkel voor de DGA om de balans op te pompen, zelfs indien slechts een gedeeltelijke aftrek primair rendement wordt geïntroduceerd.

Jaarlijks rendement kunstvoorwerpen	$1.000 \times 0,05$	=	50 ¹⁸¹
Aftrek primair rendement	$1.000 \times 0,04 \times 0,70$	=	28

De gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelasting over het verschil bedraagt 11,125.¹⁸² De DGA bespaart jaarlijks echter 12 aan vermogensrendementsheffing in box 3. In mijn ogen is het risico dat het fiscale eigen vermogen op deze wijze wordt 'opgepompt' derhalve inderdaad aanwezig, waardoor tevens de heffingsgrondslag in box 3 uitgehold wordt, tenzij de kunstvoorwerpen geen beleggingsobject zijn en derhalve niet in box 3 worden belast.¹⁸³ In mijn optiek is een antimisbruikregeling om een dergelijke situatie tegen te gaan benodigd. In mijn ogen behoort derhalve een dam opgeworpen te worden tegen kapitaalstortingen waarbij de storting bestaat uit vermogensbestanddelen vanuit box 3 welke niet worden gebruikt voor de bedrijfsuitoefening van de vennootschap.

Een andere mogelijkheid is om een globaal evenwicht na te streven tussen de belastingheffing over beleggingen in box 3 en beleggen binnen een vennootschap. Dit globale evenwicht kan bijvoorbeeld worden bereikt door aanpassing van percentages.¹⁸⁴

3.2.4.7. Voorkoming double dip

3.2.4.7.1. Vermogensbijtelling of renteaftrekbeperking?

Daarnaast is het van belang dat de mogelijkheid van een *double dip*,¹⁸⁵ zoals in het Belgische systeem wel bestaat, uitgesloten is.

¹⁸¹ Overigens neemt dit bedrag jaarlijks met 5% toe.

¹⁸² $0,25 \times (50 - 0,25 \times (50 - 28)) = 11,125$. Indien het door mij voorgestane verrekeningsstelsel wordt geïntroduceerd, bedraagt de gecombineerde inkomsten- en vennootschapsbelasting 10,875. Zie paragraaf 5.3.

Hierbij ga ik overigens voorbij aan het feit dat een *timings*verschil bestaat omdat de aftrek primair rendement jaarlijks wordt verleend en de vennootschapsbelastingheffing over het rendement van de kunstvoorwerpen pas bij vervreemding.

¹⁸³ De kans op misbruik rond peildata acht ik daarentegen nog vele malen groter, indien daartegen geen maatregelen worden genomen. Tegen dergelijk misbruik stel ik derhalve antimisbruikmaatregelen voor in paragraaf 3.2.6.

¹⁸⁴ Denk hierbij aan beperking van de aftrek primair rendement en/of een daling van het belastingtarief in box 3 (zie hiervoor paragraaf 5.3.3.3). Een veel verdergaande mogelijkheid is de introductie van een duale inkomstenbelasting, waarbij inkomsten uit arbeid en uit kapitaal afzonderlijk worden belast. Onder meer Jacobs en Crossen zijn hiervan voorstanders, zie bijvoorbeeld zie de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 82.

Voor het voorkomen van *double dips* is het nodig dat een correctiemechanisme bestaat wat zorg draagt voor een correctie bij een negatieve grondslag voor de aftrek primair rendement, omdat in het Belgische systeem van notionele interestaftrek juist vanwege de negatieve grondslag bij de moedermaatschappij de weg wordt geopend voor een *double dip*. Immers, indien een kapitaalstorting, gefinancierd is met vreemd vermogen, plaatsvindt in een deelneming, vindt bij de moedermaatschappij extra aftrek van rente plaats wegens het vreemde vermogen, terwijl bij de deelneming extra aftrek van primair rendement plaatsvindt wegens de kapitaalstorting. Het correctiemechanisme in de vorm van vermindering van de grondslag voor de aftrek van primair rendement is niet effectief, omdat al geen aftrek plaatsvond wegens een negatieve grondslag.¹⁸⁶

Overigens stellen *Van Strien* en *Nouwen* dat, indien voor de correctiepost deelnemingen – inzake het berekenen van de grondslag voor de aftrek primair rendement – aansluiting wordt gezocht bij het fiscale eigen vermogen van de deelneming, een *double dip* niet mogelijk is.¹⁸⁷ Ik kan me hierin niet vinden. Immers, ook indien aansluiting wordt gezocht bij het fiscale eigen vermogen van de deelneming, is het mogelijk dat de grondslag voor berekening van de aftrek primair rendement negatief¹⁸⁸ is en derhalve de toename van de correctiepost wegens een kapitaalstorting in de deelneming niet effectief is. In mijn optiek is derhalve een vermogensbijtelling of renteaftrekbeperking benodigd.

De Studiecommissie opperde het systeem van een vermogensbijtelling, waardoor de aftrek van primair rendement een tegenhanger heeft in de vorm van een bijtelling bij een negatieve grondslag, terwijl in het oorspronkelijke voorstel van de ACE sprake was van een renteaftrekbeperking bij een negatief fiscaal eigen vermogen. Ook *Vleggeert* is deze mening toegedaan.¹⁸⁹ Beide mogelijkheden pakken in mijn optiek overigens hetzelfde uit¹⁹⁰ en mijn voorkeur gaat uit naar de vermogensbijtelling, omdat dit zorgt voor een coherent systeem.

Van Strien en *Nouwen* brengen hier echter tegenin dat de introductie van een bijtelling een (te) grote impact heeft omdat deze feitelijk functioneert als een aftrekbeperking voor deelnemingsrente en als overnameholdingbepaling.¹⁹¹ Op beide aspecten ga ik kort in.

---

¹⁸⁵ Zie voor een uitwerking van de *double dip* paragraaf 2.5.5.

¹⁸⁶ Ook kan sprake zijn van een gedeeltelijk effectieve *double dip*, indien door de geschetste constructie de grondslag voor de aftrek van primair rendement negatief wordt, terwijl deze hiervoor nog positief was.

¹⁸⁷ J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrenteaftrek is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?' *NtFR* 2010/1423.

¹⁸⁸ Indien de kostprijs van de deelneming lager is dan de intrinsieke waarde van de deelneming, wat in de praktijk zeer wel mogelijk is, behoort een negatief fiscaal eigen vermogen als grondslag voor de aftrek primair rendement zeker tot de mogelijkheden.

¹⁸⁹ Vleggeert geeft aan dat, ingeval van een negatieve grondslag voor de aftrek van primair rendement, de boekwaarde van de deelnemingen hoger is dan het fiscale eigen vermogen en de deelnemingen voor het overige derhalve zijn gefinancierd met schuld. Hij acht een beperking van de rente op zijn plaats. Zie J. Vleggeert, *Aftrekbeperkingen van de rente in het internationale belastingrecht* (FM 132), Deventer: Kluwer 2009, p. 46.

¹⁹⁰ Één en ander hangt uiteraard af van de daadwerkelijke uitwerking en gezien in samenhang met bijvoorbeeld renteaftrekbeperkingen. Zie ook J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrenteaftrek is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?' *NtFR* 2010/1423 waarin wordt opgemerkt over de vermogensbijtelling die de Studiecommissie heeft voorgesteld: 'De bijtelling werkt dan onder omstandigheden feitelijk als een renteaftrekbeperking.'

¹⁹¹ J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrenteaftrek is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?' *NtFR* 2010/1423.

3.2.4.7.2. Bijtelling als aftrekbeperking voor deelnemingsrente

Immers, indien een buitenlandse¹⁹² deelneming voor het grootste deel is gefinancierd met vreemd vermogen, kan in Nederland al gauw sprake zijn van een vermogensbijtelling wegens een negatief fiscaal eigen vermogen. Per saldo wordt hiermee de aftrek van de rente die wordt betaald voor het vreemde vermogen beperkt met het percentage wat geldt voor de aftrek van primair rendement. De vraag is of dit rechtvaardig uitwerkt, omdat sprake is van een bijtelling in Nederland, terwijl veelal geen sprake is van een aftrek in het buitenland. De oorzaak ligt dan in mijn optiek slechts in een discrepantie tussen het fiscale stelsel in Nederland en de fiscale stelsels die in het buitenland van toepassing zijn. Mijns inziens werpt het geschetste voorbeeld juist terecht een dam op tegen de praktijk¹⁹³ dat buitenlandse deelnemingen gefinancierd worden met vreemd vermogen waarvan de rentelast¹⁹⁴ in Nederland is gealloceerd, terwijl de winsten van buitenlandse deelnemingen daarentegen niet binnen de Nederlandse heffingsbevoegdheid vallen. De introductie van een aftrek van primair rendement gepaard met een bijtelling bij een negatief fiscaal eigen vermogen leidt derhalve tot een zogenoemde *debt push down*, omdat de financieringslasten per saldo worden verlegd naar de buitenlandse deelnemingen. Ik verduidelijk bovenstaande met een versimpeld voorbeeld.

Voorbeeld 7 – Werking *debt push down*

Balans holding multinational

Deelneming nl	500	EV	1.000 ¹⁹⁵
Deelneming btl	5.000	VV	4.500
	5.500		5.500

In dit gesimplificeerde voorbeeld bedraagt de negatieve aftrek van primair rendement voor de holding van een multinational, gevestigd in Nederland, $(1.000 - 5.000) \times 0,04 = 160$. De renteaftrek bedraagt daarentegen $4.500 \times 0,04 = 180$. Per saldo zijn derhalve alleen de financieringskosten van de Nederlandse deelneming aftrekbaar.

¹⁹² Deze situatie kan zich niet voordoen bij zuiver nationale situaties. De bijtelling wordt dan immers gecompenseerd door de aftrek van primair rendement die zich bij de deelneming voordoet voor het fiscale eigen vermogen wat aldaar aanwezig is.

¹⁹³ Deze praktijk wordt door de staatssecretaris ook erkend en in het recente verleden is door de Staten-Generaal het wetsvoorstel waarin de introductie van art. 13I Wet VPB 1969 wordt voorgesteld, aangenomen. Dit artikel voorziet in een aftrekbeperking van excessieve deelnemingsrente en gaat in vanaf 1 januari 2013. Zie wetsvoorstel 33 287, hetgeen leidde tot de Wet van 17 juli 2012, *Stb.* 321. Naar mijn mening bevindt de wetgever zich met de introductie van een volgende renteaftrekbeperking op een dood spoor en een fundamentele bezinning is gewenst.

¹⁹⁴ Ook wel Bosal-rente genoemd naar aanleiding van het Bosal-arrest, waarin het aftrekverbod voor kosten van buitenlandse deelnemingen sneuvelde. Zie HvJ 18 september 2003, C-168/01, *BNB* 2003/344.

¹⁹⁵ Voor zowel de aftrek van primair rendement als de renteaftrek ga ik wegens eenvoudsredenen uit van een percentage van 4.

3.2.4.7.3. Bijtelling als overnameholdingbepaling

Ook in het geval waarin de overname van een Nederlandse vennootschap grotendeels wordt gefinancierd met vreemd vermogen binnen een Nederlandse overnameholding werpt de bijtelling een dam op. Immers, het surplus aan vreemd vermogen in de overnameholding resulteert in een bijtelling, omdat de correctiepost voor deelnemingen het fiscale eigen vermogen overtreft. *Van Strien* en *Nouwen* zijn van mening dat de huidige renteaftrekbepaling voor excessieve overnameschulden, art. 15ad Wet VPB 1969, milder uitwerkt dan de geschetste situatie.¹⁹⁶ Immers, conform art. 15ad Wet VPB 1969 wordt de aftrekbaarheid van rente van overnameschulden pas vanaf een bepaalde verhouding tussen eigen en vreemd vermogen¹⁹⁷ beperkt. Indien een vermogensbijtelling van toepassing is maakt het echter niet uit op welke wijze een overname wordt gefinancierd, per saldo zal de aftrek nihil zijn. Ik acht deze situatie terecht, immers, de vermogensaftrek vindt al plaats bij de deelneming zelf. Feitelijk wordt voor de financiering van het bedrag dat door de overnameholding is betaald voor de stille reserves en goodwill van de deelneming, ongeacht of dit nu met eigen of vreemd vermogen is gebeurd, in het geheel geen aftrek verleent. De verhouding tussen eigen en vreemd vermogen is derhalve niet meer van belang, wat ook past bij neutraliteit binnen de fiscale behandeling van beide. Anders dan *Van Strien* en *Nouwen* suggereren is dit probleem naar mijn mening relatief eenvoudig op te lossen, indien een impliciet aftrekverbod inzake de financiering van stille reserves en goodwill niet gewenst is.¹⁹⁸

Ik verduidelijk mijn woorden met een voorbeeld:

Voorbeeld 8 – Overnameholding en bijtelling							
Balans overnameholding				Balans overnametarget			
Deelneming	1.000	EV	300 ¹⁹⁹	Activa	200	EV	200
		VV	700				
	1.000		1.000	200		200	

De stille reserves en goodwill van het overnametarget bedragen 800.

In dit gesimplificeerde voorbeeld bedraagt de bijtelling bij de overnameholding $700 \times 0,04 = 28$, terwijl de renteaftrek $700 \times 0,04 = 28$ bedraagt, waarna per saldo derhalve geen aftrek of bijtelling resteert. Merk op dat dit zo blijft, ook indien de verhouding eigen en vreemd vermogen wijzigt. De vermogensaftrek bij het overnametarget bedraagt vervolgens $200 \times 0,04 = 8$.

Voor het betaalde bedrag aan goodwill en stille reserves van 800, hetwelk bij de moedermaatschappij gedeeltelijk is gefinancierd met eigen vermogen en gedeeltelijk met vreemd vermogen, wordt vooralsnog geen aftrek verleend.

¹⁹⁶ J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrenteaftrek is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?' *NTFR* 2010/1423.

¹⁹⁷ Conform het zesde lid van art. 15ad Wet VPB 1969 is sprake van een bovenmatig deel aan overnameschulden indien meer dan 60% van de verkrijgingsprijs is gefinancierd met vreemd vermogen.

¹⁹⁸ J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrenteaftrek is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?' *NTFR* 2010/1423.

¹⁹⁹ Voor zowel de aftrek van primair rendement als de renteaftrek ga ik wegens eenvoudsredenen uit van een percentage van 4.

Ik stel een correctie van de aftrek voor bij de moedermaatschappij hetwelk aansluit bij de percentages van het zesde lid van art. 15ad Wet VPB 1969. In het jaar van de overname is dan $60\% \times 800 \times 0,04^{200} = 19,2$ extra aftrekbaar bij de overnameholding, waarna dit percentage jaarlijks daalt met 5% naar 25%. Uiteraard kunnen ook andere percentages worden gehanteerd.

Per saldo is dan in het eerste jaar 19,2 aftrekbaar bij de overnameholding.

Een dergelijke correctie houdt het systeem van bijtelling bij een negatief fiscaal eigen vermogen in stand en draagt er zorg voor dat de Nederlandse heffingsgrondslag niet geheel wordt uitgehold, terwijl de neutraliteit in de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen gehandhaafd blijft.

Een alternatief van bovengenoemd correctiemechanisme is het eigen vermogen van de deelneming aftrekken van het eigen vermogen van de moedermaatschappij, voor de berekening van de aftrek primair rendement bij de moedermaatschappij. Alsdan wordt ook voor het gehele vermogen waarmee de stille reserves en goodwill zijn gefinancierd een aftrek verleent. Naar mijn mening doet deze systematiek echter geen recht aan de overnameholdingproblematiek, waardoor de Nederlandse heffingsgrondslag wordt uitgehold. Daarnaast is het naar mijn idee wenselijk om het aangrijpingspunt voor de correctiepost inzake deelnemingen altijd de boekwaarde van de deelneming bij de moedermaatschappij te laten zijn.

Bij de vorming van een fiscale eenheid kan het zogenoemde goodwillgat overigens op dezelfde wijze gecorrigeerd worden. In de literatuur is al meermaals discussie ontstaan over het goodwillgat,²⁰¹ waarbij eigen vermogen ‘in het niets verdwijnt’ bij de vorming van een fiscale eenheid. Uitgaande van de voorgaande balansen ziet de geconsolideerde balans bij de vorming van een fiscale eenheid er als volgt uit:

Voorbeeld 9 – Goodwillgat

Geconsolideerde balans fiscale eenheid overnameholding en overnametarget:

Activa	200	EV	-500
		VV	700
	200		200

Duidelijk is te zien dat een vermogensdaling heeft plaatsgevonden ter grootte van het verschil tussen de waarde van de deelneming bij de moedermaatschappij en het fiscale eigen vermogen bij de

²⁰⁰ Vanwege praktische redenen behoort dit percentage in mijn optiek gelijk te zijn aan het percentage voor de aftrek van primair rendement.

²⁰¹ De Studiecommissie belastingstelsel signaleert het goodwillgat wel, maar gaat er niet diepgravend op in en stelt ook geen oplossingsrichting voor, zie de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 89. Van Strien en Nouwen spreken hun voorkeur uit voor een correctie van het goodwillgat, terwijl middels de introductie van een negende lid van art. 15ad Wet VPB 1969 een samenloop van deze renteaftrekbepanking met de renteaftrekbepanking van het nieuwe art. 13l Wet VPB 1969, bijvoorbeeld wegens het goodwillgat, wordt geregeld.

dochtermaatschappij, het zogenoemde goodwillgat. Ook in deze situatie bedraagt de totale aftrek 8, omdat de vermogensbijtelling 20 bedraagt en de renteaftrek 28. De toekenning van een extra aftrek voor de financiering van goodwill en stille reserves, zoals hierboven beschreven, levert mijns inziens een afdoende oplossing op voor dit probleem.

3.2.4.7.4. Afweging

Hoewel de staatssecretaris zich verschuilt achter de verwachting dat de introductie van een vermogensaftrek en -bijtelling ten koste gaat van Nederlandse multinationals en buitenlandse multinationals met een hoofdkantoor in Nederland en achter het argument dat onzekerheid bij belastingplichtigen moet worden voorkomen,²⁰² acht ik de tijd rijp voor een introductie van een aftrek van primair rendement welke gaat gepaard met de andere kant van de medaille van een aftrek, een bijtelling, om op deze wijze enkele vliegen in één klap te kunnen slaan. Niet alleen wordt een neutrale behandeling van eigen en vreemd vermogen bereikt waarbij het creëren van een *double dip* onmogelijk wordt gemaakt, tevens wordt indirect een aftrekbeperking voor deelnemingsrente en een overnameholdingbepaling ingevoerd.

Indien multinationals onevenredig zwaar worden getroffen, kunnen naar mijn mening verzachtende maatregelen worden genomen. Ik denk hierbij aan een extra aftrek, die wordt verleend indien de verhouding tussen de fiscale boekwaarden van de Nederlandse en buitenlandse deelnemingen boven een bepaalde grens uitkomt, waardoor deze vennootschappen onevenredig hard worden getroffen door de vermogensbijtelling ten opzichte van de huidige situatie. De aftrek kan dan aansluiten bij de fiscale boekwaarde van de buitenlandse deelnemingen en daar een bepaald percentage van bedragen.

3.2.4.7.5. Verliessituaties

Om ongewenste effecten te verzachten stelt de Studiecommissie belastingstelsel voor om de bijtelling achterwege te laten bij vennootschappen die een negatief fiscaal eigen vermogen hebben als gevolg van fiscale verliezen. Ook in het systeem van de Belgische notionele interest wordt rekening gehouden met verliessituaties. De vermogensaftrek mag tot maximaal zeven jaren worden doorgeschoven indien deze leidt tot een fiscaal verlies of tot een fiscaal groter verlies.²⁰³ De vermogensaftrek zelf kan in het Belgische systeem derhalve niet leiden tot een fiscaal verlies.

Een negatief fiscaal eigen vermogen kan inderdaad ontstaan door aanhoudende fiscale verliezen. Een vermogensbijtelling naar aanleiding van het negatieve fiscale eigen vermogen brengt de belastingplichtige nog verder in de problemen, omdat deze zorgt voor een verkleining van het verlies en derhalve van de verliesverrekeningsmogelijkheden of voor een vergroting van de winst. Deze

---

²⁰² *Kamerstukken II 2011/12, 33 287, nr. 3, p. 59 (MvT)*. Overigens kan ik het argument van de staatssecretaris inzake het voorkomen van onzekerheid bij belastingplichtigen minder goed plaatsen omdat de staatssecretaris zelf twee extra renteaftrekbeperkingen heeft geïntroduceerd (art. 15ad Wet VPB 1969) of gaat introduceren (art. 15I Wet VPB 1969) die de zekerheid van belastingplichtigen en de stabiliteit van het vaderlandse fiscale stelsel ook niet ten goede komen.

²⁰³ Zie art. 205quinquies, Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992.

situatie acht ik met de Studiecommissie belastingstelsel onwenselijk. Het gaat dan in mijn ogen wel om negatief fiscaal eigen vermogen vóór de toepassing van de correcties.²⁰⁴ Een bijtelling die als gevolg hiervan ontstaat kan mijns inziens komen te vervallen.²⁰⁵

3.2.4.8. Beïnvloeding fiscale eigen vermogen

De introductie van een aftrek primair rendement noopt belastingplichtigen in mijn ogen tot verhoging van het fiscale eigen vermogen, indien mogelijk. Immers, het fiscale eigen vermogen is mede afhankelijk van de waardering van activa en passiva. Onder meer willekeurige afschrijving, afwaardering naar lagere bedrijfswaarde van activa of lagere marktwaarde van voorraden, de afwaardering van geldvorderingen en de vorming van voorzieningen verlagen het fiscale eigen vermogen en laten de aftrek van primair rendement afnemen. Afhankelijk van de situatie²⁰⁶ van belastingplichtige kan de introductie van de aftrek van primair rendement een remmend effect hebben op het benutten van de willekeurige afschrijvingsfaciliteit en het vormen van voorzieningen. Een toename van het fiscale eigen vermogen is in beginsel echter lastig te realiseren door belastingplichtige. Immers, het voorzichtigheids- en realiteitsbeginsel staan aan winstneming in de weg en daarnaast is de vraag of het middel het doel rechtvaardigt. Fiscale winstneming gaat immers gepaard met belastingheffing.²⁰⁷ Deze belastingheffing moet vervolgens worden gefinancierd. Ik verduidelijk bovenstaande met een voorbeeld.

Voorbeeld 10 – Hogere aftrek primair rendement bij herwaardering pand?							
Balans vennootschap voor herwaardering				Balans vennootschap na herwaardering			
Pand	600	EV	300	Pand	1.000	EV	600
Liq. mid.	100	VV	400			VV	400
	700		700		1.000		1.000

De stille reserve in het pand bedraagt 400. Stel dat het mogelijk is om wegens herwaardering de stille reserve tot uitdrukking te laten komen. Het fiscale eigen vermogen stijgt daardoor met 400. Dit levert weliswaar een extra aftrek primair rendement op, maar de rentebaten over de liquide middelen nemen af tot nihil.

Belastingheffing over stille reserve	400 x 0,25	=	100
Additionele aftrek primair rendement	300 x 0,04 x 0,7 x 0,25	=	2,1

²⁰⁴ De reden hiervan is dat bij een negatief fiscaal eigen vermogen (mede) als gevolg van buitenlandse deelnemingen de bijtelling niet meer effectief is en de renteaftrek derhalve alsnog binnen de Nederlandse grondslag neerslaat.

²⁰⁵ Zie paragraaf 4.5.2.1. voor het positieve neveneffect van deze maatregel in geval van het aangaan van een fiscale eenheid.

²⁰⁶ Hierbij denk ik bijvoorbeeld aan een belastingplichtige in een verliessituatie zonder carry back mogelijkheden. Het verlies van een gedeelte van de aftrek van primair rendement weegt in mijn optiek zwaarder dan vergroting van de verrekenbare verliezen middels versnelde afschrijving of vorming van voorzieningen.

²⁰⁷ Indien door belastingplichtige gebruik kan worden gemaakt van verliesverrekening verliest dit argument in mijn optiek zijn waarde.

Verlies rentebaten na belasting $100 \times 0,04 \times 0,75 = 3$

Hieruit blijkt naar mijn mening dat het jaarlijkse verlies aan rentebaten groter is dan de jaarlijkse netto aftrek primair rendement. De hogere afschrijvingen op het pand na de herwaardering zorgen enkel voor het verkleinen van het gat tussen de additionele aftrek primair rendement en het verlies aan rentebaten na belasting, per saldo naar het herstel van de oorspronkelijke situatie.

Uit bovenstaand voorbeeld blijkt duidelijk dat verhoging van het fiscale eigen vermogen middels herwaardering van activa niet aantrekkelijk is. Herwaardering wordt echter wel aantrekkelijker dan voor de introductie van een aftrek primair rendement.

Strik en *De Vries* geven echter aan dat verhoging van het fiscale eigen vermogen wel denkbaar is indien een objectieve vrijstelling van toepassing is op bepaalde activa.²⁰⁸ Ik denk hierbij aan de vrijstelling voor voordelen uit bosbedrijf,²⁰⁹ de landbouvvrijstelling voor waardeveranderingen van gronden²¹⁰ en de deelnemingsvrijstelling.²¹¹ Het voorzichtigheids- en realisatiebeginsel staat aan een opwaardering van activa onder de genoemde vrijstellingen niet in de weg, omdat geen sprake is van fiscale winstneming en de activa vallen niet onder de totaalwinst van de belastingplichtigen.

Nu heeft een opwaardering van een deelneming van kostprijs naar intrinsieke waarde²¹² voor de aftrek van primair rendement geen gevolgen. Weliswaar neemt het fiscale eigen vermogen door de opwaardering toe, maar de correctiepost voor deelnemingen neemt met hetzelfde bedrag toe, waardoor de grondslag voor de aftrek van primair rendement per saldo gelijk blijft.

Met betrekking tot de vrijstelling voor voordelen uit bosbedrijf en de landbouvvrijstelling voor waardeveranderingen van gronden kunnen positieve waardeveranderingen omgezet worden in een hoger fiscaal eigen vermogen, wat derhalve gunstig uitvalt voor de hoogte van de aftrek primair rendement. In mijn optiek behoeft hier geen barrière tegen opgeworpen te worden.

Overigens verdient ook de verwerking van vennootschapsbelastingsschulden de aandacht, omdat twee mogelijkheden bestaan om deze schulden te verwerken met verschillende gevolgen ten aanzien van de hoogte van het fiscale eigen vermogen. Ten eerste kan de verwerking geschieden door de gehele vennootschapsbelastingsschuld als onttrekking op te nemen en ten tweede door alleen het werkelijke betaalde bedrag aan vennootschapsbelasting als onttrekking op te nemen. In de praktijk zal bij de tweede methode het fiscale eigen vermogen hoger zijn en in mijn ogen zullen belastingplichtigen derhalve de tweede methode hanteren.²¹³

---

²⁰⁸ Zie hiervoor S.A.W.J. Strik en N.H. de Vries, *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2010, p. 232-233.

²⁰⁹ Art. 3.11 Wet IB 2001, jo. art. 8.1 Wet VPB 1969.

²¹⁰ Art. 3.12 Wet IB 2001, jo. art. 8.1 Wet VPB 1969.

²¹¹ Art. 13 Wet VPB 1969.

²¹² Toegestaan op grond van HR 14 juni 1978, nr. 18 405, *BNB* 1979/181.

²¹³ Zie ook R.P.C.W.M. Brandsma, *Fiscale onderkapitalisatie van vennootschappen* (FM 111), Deventer: Kluwer 2004, p. 49.

3.2.4.9. Vermindering van kapitaal

Verminderingen van kapitaal kunnen plaatsvinden door onder meer het uitdelen van winstreserves, door terugbetaling van informeel kapitaal en door inkoop van eigen aandelen.

Deze verminderingen van kapitaal resulteren in een verlaging van de grondslag voor de aftrek van primair rendement.

De uitreiking van aandelen ten laste van de agioreserve en/of het informeel kapitaal zorgt niet voor een vermindering van kapitaal. Dergelijke mutaties hebben derhalve geen effect op de hoogte van het primair rendement.

De inkoop van eigen aandelen ter tijdelijke belegging resulteert niet in een verlaging van het fiscale eigen vermogen,²¹⁴ maar hierbij is dan ook geen sprake van de vermindering van kapitaal. In het Belgische systeem van notionele interestaftrek wordt een correctie toegepast voor de eigen aandelen.²¹⁵ Ik volg hierin onze zuiderburen. Het is in mijn optiek onwenselijk om een aftrek primair rendement te verlenen voor eigen vermogen, terwijl een gedeelte van dit eigen vermogen de aandelen betreft die zijn ingekocht ter tijdelijke belegging.²¹⁶ Daarnaast komt de neutraliteit binnen de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen niet in het geding. Immers, de eigen aandelen verhogen de activakant van de balans en de wijze waarop dit wordt gefinancierd maakt geen verschil voor de totale aftrek op het vermogen. Immers, indien de inkoop van eigen aandelen wordt gefinancierd met een kapitaalstorting, blijft de aftrek primair rendement gelijk, evenals de renteaftrek. Indien de inkoop van eigen aandelen wordt gefinancierd met vreemd vermogen neemt weliswaar de renteaftrek toe, maar daar staat een daling van de aftrek primair rendement tegenover, die bij een gelijk percentage, even groot is als de stijging van de renteaftrek.

3.2.5. Peildata aftrek primair rendement

Voor de bepaling van de grondslag van de aftrek primair rendement dienen peildata te worden bepaald. In dit kader ga ik allereerst in op de peildata welke in art. 10d Wet VPB 1969 worden gebruikt, waarna ik vervolg met de peildata voor de aftrek primair rendement.

---

²¹⁴ Bijvoorbeeld ter dekking van aan werknemers verleende aandelenopties. Het verschil tussen de inkoop van aandelen ter tijdelijke belegging en de inkoop van aandelen ter intrekking volgt overigens uit HR 14 november 1956, nr. 12 894, *BNB* 1957/20.

²¹⁵ P. Moreau, *Belastingaftrek voor risicokapitaal. Notionele interestaftrek: een fiscale revolutie?*, Mechelen: Kluwer 2005, p. 53.

²¹⁶ Overigens vallen de voordelen uit hoofde van ingekochte aandelen ter tijdelijke belegging conform art. 10c, lid 1, Wet VPB 1969 buiten de belastbare winst. Dit is echter een keuze geweest van de wetgever en mijns inziens heeft dit feit geen invloed op mijn zienswijze op de behandeling van eigen aandelen die ter belegging worden gehouden in het kader van de aftrek primair rendement.

3.2.5.1. Peildata en art. 10d Wet VPB 1969

Het gemiddelde van het fiscale eigen vermogen wordt, conform het achtste lid van art. 10d Wet VPB 1969, bepaald aan de hand van de stand aan het begin en aan het einde van het jaar.²¹⁷ De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs heeft, in mijn optiek volkomen terecht, echter gewezen op het feit dat de renteaftrekbepanking het fiscale eigen vermogen beïnvloedt en vice-versa.²¹⁸ De wetgever is in mijn ogen met deze problematiek gemakzuchtig omgegaan, omdat ze aan heeft gegeven dat dit probleem enkel speelt als de aftrekbepanking inderdaad van toepassing is en dat het slechts een probleem van rekenkundige aard is.²¹⁹ Uit de literatuur blijkt echter dat het probleem rekenkundig niet eenvoudig is op te lossen.²²⁰ In mijn ogen is dit een praktisch probleem wat ook speelt bij de aftrek van primair rendement.

3.2.5.2. Peildata en aftrek primair rendement

Vervolgens dient in mijn optiek in ieder geval te worden aangesloten bij het fiscale eigen vermogen aan het begin van het boekjaar. Omdat de hoogte van de vermogensaftrek het fiscale eigen vermogen aan het einde van het boekjaar mede bepaald, is het naar mijn mening niet praktisch om het fiscale eigen vermogen aan het einde van het boekjaar mee te nemen in de berekening van de vermogensaftrek. In paragraaf 3.2.5.1. ben ik al op deze problematiek ingegaan.

Een groot nadeel van een peildatum is dat sprake is van een momentopname.²²¹ Hoewel dit systeem eenvoudig is, kan dit ook uiterst onrechtvaardig uitwerken. Daarom gaat mijn voorkeur uit naar twee peildata,²²² waarbij aangesloten kan worden bij het gemiddelde fiscale eigen vermogen over het voorgaande boekjaar.²²³ Dit houdt uiteraard wel in dat de aftrek van primair rendement een jaar achterloopt ten opzichte van de daadwerkelijke stand van het fiscale eigen vermogen.

---

²¹⁷ Boekjaar, zie *Kamerstukken II 2003/04*, 29 210, nr. 8, p. 19-20 (NvW). Het gemiddelde eigen vermogen bedraagt overigens tenminste 1, om te voorkomen dat het teveel aan vreemd vermogen meer bedraagt dan het gemiddeld vreemd vermogen, zie *Kamerstukken II 2003/04*, 29 210, nr. 8, p. 20 (NvW).

²¹⁸ Commentaar op het wetsvoorstel Nota van wijziging bij het Belastingplan 2004, *Kamerstukken 29 210 – aanpassing n.a.v. Bosal-arrest*, punt 2.11.

²¹⁹ *Kamerstukken II 2003/04*, 29 210, nr. 25, p. 31 (Nota navnv).

²²⁰ Zie onder meer J. van Strien, *Renteaftrekbepanking in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 439-440.

²²¹ Een ander voorbeeld van zo'n momentopname is de peildatum in box 3 van de Wet IB 2001. Dit kan uiterst onrechtvaardig uitwerken.

²²² Met ingang van 1 januari 2011 is voor box 3 in de inkomstenbelasting slechts één peildatum van toepassing, namelijk 1 januari van het betreffende belastingjaar. Zie hiervoor *Kamerstukken II 2010/11*, 32 130, nr. 3, p. 19, 20 (MvT). De reden voor het instellen van één peildatum was dat het de eenvoud diende (inzake het invullen van de aangifte), dat meer in de actualiteit gewerkt kan worden, dat geen verschil meer kan ontstaan tussen de peildata 31/12 en 01/01 en dat de bestaande deeljaarproblematiek kleiner wordt. De eerste twee argumenten zijn naar mijn mening niet van toepassing op de peildatum voor de aftrek primair rendement. Immers, doordat het gemiddelde fiscale eigen vermogen over het voorgaande boekjaar worden gehanteerd, is de aftrek primair rendement al tijdens het boekjaar te bepalen. De overige twee argumenten zijn naar mijn mening van onvoldoende gewicht om te besluiten tot invoering van één peildatum voor de aftrek primair rendement.

²²³ Overigens gaat de voorkeur van Litjens uit naar één peildatum, het fiscale eigen vermogen aan het begin van het boekjaar. Zie F.P.J. Litjens, 'Het stelsel van aftrek primair rendement in de vennootschapsbelasting', *WFR* 1985/109.

3.2.5.3. Peildata bij oprichting vennootschap

Bij oprichting van een vennootschap kan geen gebruik worden gemaakt van de twee peildata van het voorgaande boekjaar. Om toch een vermogensaftrek toe te kennen kan gebruik worden gemaakt van het fiscale eigen vermogen op de beginbalans van de belastingplichtige.²²⁴

3.2.6. Correctiemechanisme voorkoming misbruik peildata

Naar mijn mening bestaat echter een groot nadeel bij het gebruik van peildata, omdat misbruiksituaties op een eenvoudige wijze denkbaar zijn. Een voorbeeld hiervan is een kapitaalstorting door een buitenlandse aandeelhouder vlak vóór de peildatum, waardoor het fiscale eigen vermogen van de Nederlandse dochter stijgt en een hogere aftrek van primair rendement wordt bewerkstelligd. Het gestorte kapitaal wordt vervolgens vlak ná de peildatum weer terugbetaald aan de moedermaatschappij.²²⁵

Het is in mijn ogen derhalve noodzakelijk anti-misbruikbepalingen op te nemen die dergelijk misbruik tegengaan. Hiervoor kan aansluiting worden gezocht bij de anti-misbruikbepalingen van art. 2.14, lid 3, onderdelen b en c, Wet IB 2001. Met deze bepalingen is beoogd overheveling van vermogensbestanddelen van box 3 naar box 1 of 2 – rond de peildatum²²⁶ voor box 3 en wegens fiscale redenen – tegen te gaan.²²⁷ Deze artikelen bewerkstelligen dat een vermogensbestanddeel tevens in box 3 tot de rendementsgrondslag behoort, indien ze voor een periode korter dan zes maanden inkomen in box 1 of box 2 genereert, en als overigens de peildatum van box 3 binnen deze zes maanden valt. Wel is een tegenbewijsregeling van toepassing indien de periode tussen drie tot zes maanden bedraagt. Indien de belastingplichtige dan kan aantonen dat de vermogensbestanddelen wegens zakelijke reden zijn overgeheveld van box 3 naar box 1 of 2, behoren de vermogensbestanddelen niet tot de rendementsgrondslag van box 3.

In mijn optiek kan dezelfde systematiek gehanteerd worden om misbruik van de vermogensaftrek tegen te gaan. Indien een kapitaalstorting en een terugbetaling van kapitaal plaatsvinden binnen een periode van zes maanden, terwijl zich binnen deze periode ook een peildatum voor de aftrek van primair rendement bevindt, telt de kapitaalstorting niet mee voor de grondslag voor de aftrek van primair rendement, tenzij de kapitaalstorting mede wegens zakelijke redenen is gedaan en de zakelijke redenen van doorslaggevende betekenis zijn geweest. Zakelijke redenen zijn in dit geval niet-fiscale redenen.²²⁸ De bewijslast betreffende deze tegenbewijsregeling berust bij de belastingplichtige.

---

²²⁴ De vergelijking met art. 4.14, lid 3, Wet IB 2001 is hier van toepassing. Aldaar is een soortgelijke bepaling met betrekking tot het forfaitair rendement van de vbi in de wet opgenomen.

²²⁵ Overigens is meermaals in de literatuur vermeld dat dergelijk misbruik ook bij de toepassing de *thincap*-regelgeving van art. 10d Wet VPB 1969 kan plaatsvinden en is gepleit voor flankerende maatregelen om dit misbruik tegen te gaan. Zie hiervoor onder meer E.J.W. Heithuis, 'De reparatiewetgeving naar aanleiding van het Bosal-arrest: een gemiste kans!', *WFR* 2005/1869.

²²⁶ Heden ten dage is dit de eerste dag van het belastingjaar.

²²⁷ Te denken valt aan een storting van informeel kapitaal door een directeur-groootaandeelhouder voor de peildatum van box 3 en een terugbetaling hiervan vlak na de peildatum. Overigens betreft dit eveneens een misbruiksituatie voor de aftrek van primair rendement.

²²⁸ Ook voor art. 2.14, lid 3, onderdeel b en c, Wet IB 2001 wordt het begrip 'zakelijke redenen' op deze wijze uitgelegd. Zie het Besluit van 13 februari 2001, nr. CPP2000/3210M, *BNB* 2001/187.

Daarnaast dient elke belastingplichtige naar mijn mening bij de aangifte vennootschapsbelasting wegens praktische redenen een opgave van het verloop en de mutaties van het fiscale eigen vermogen mee te sturen, om zo de Belastingdienst hierin inzicht te geven, opdat misbruik van de vermogensaftrek efficiënter bestreden kan worden.

3.2.7. Verkort / verlengd boekjaar

Het is denkbaar dat een belastingplichtige een verkort of verlengd boekjaar kent.²²⁹ Het is in mijn ogen dan niet rechtvaardig om de dezelfde aftrek van primair rendement aan deze belastingplichtigen toe te kennen als aan belastingplichtigen met dezelfde grondslag voor aftrek van primair rendement die een boekjaar van twaalf maanden kennen.

In mijn ogen is een toekenning van de aftrek van primair rendement naar rato van het verkorte of verlengde boekjaar ten opzichte van een kalenderjaar de juiste methode.²³⁰ Ter wille van de eenvoud worden gedeelten van maanden naar beneden of naar boven afgerond naar gehele maanden.²³¹

3.2.8. Schema grondslag aftrek primair rendement

De grondslag voor de berekening van de aftrek primair rendement geef ik hieronder in schemavorm weer. Voor alle posten geldt overigens dat het gemiddelde dient te worden berekend over de begin- en eindstand van het voorgaande boekjaar.

Fiscale eigen vermogen, waaronder begrepen:

- ✓ Nominaal gestorte kapitaal, agio- en winstreserves
- ✓ Informeel kapitaal
- ✓ Herinvesteringsreserve
- ✓ Geldleningen welke fiscaal kwalificeren als eigen vermogen

Correcties:

- ✓ Boekwaarde deelnemingen welke onder de deelnemingsvrijstelling vallen
- ✓ Boekwaarde beleggingsdeelnemingen
- ✓ Eigen vermogen gebruikt voor behalen buitenlandse ondernemingswinsten
- ✓ Boekwaarde eigen aandelen die ter belegging worden gehouden

Antimisbruikcorrectie:

- ✓ Tijdelijke verhogingen fiscale eigen vermogen wegens fiscale redenen

---

Per saldo: Grondslag voor aftrek primair rendement

²²⁹ Dit is bijvoorbeeld mogelijk bij de oprichting, waarbij een kort eerste boekjaar tot de mogelijkheden behoort. Ook bij voeging of ontvoeging in een fiscale eenheid kan een verkort boekjaar ontstaan, zie art. 7, lid 4 Wet VPB 1969.

²³⁰ De vergelijking met art. 4.14, lid 2, Wet IB 2001 is hier van toepassing. Aldaar is een soortgelijke bepaling met betrekking tot het forfaitair rendement van de vbi in de wet opgenomen.

²³¹ Zie in gelijke zin F.P.J. Litjens, 'Het stelsel van aftrek primair rendement in de vennootschapsbelasting', *WFR* 1985/109.

3.2.9. Percentage aftrek van primair rendement

3.2.9.1. Normale vergoeding

Naast een grondslag is ook een percentage nodig om tot de berekening van de aftrek primair rendement te komen. Om een gelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen te bereiken dient alleen de normale vergoeding voor het ter beschikking stellen van vermogen te worden afgetrokken en het percentage bevat derhalve geen opslag inzake de overwinst.²³² De vraag is echter wat de normale vergoeding voor het beschikbaar stellen van vermogen inhoudt.

In de literatuur wordt wel het standpunt ingenomen dat dit gelijk staat aan de zogenoemde *riskless rate of return* die een aandeelhouder kan behalen indien hij zijn kapitaal aanwendt voor een alternatieve investering. In het kader van de gelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen ga ik echter uit van een rente inclusief risico-opslag. Indien de risico-opslag niet wordt meegenomen in het percentage voor de aftrek, wordt de neutraliteit van de behandeling van eigen en vreemd vermogen geschaad. Immers, de risico-opslag die is verwerkt in het rentepercentage van de vergoeding van vreemd vermogen is wel aftrekbaar. Hierbij is het wel de vraag op welke wijze de aftrek van de vergoeding voor eigen en vreemd vermogen gelijk wordt geschakeld. Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik naar paragraaf 3.2.9.2.1.

Theoretisch gezien betekent dit dat het percentage wat gebruikt dient te worden voor de vermogensaftrek per belastingplichtige dient te verschillen. Immers, in branches waar het risico hoog ligt, is de renteopslag hoger.²³³ In mijn optiek is het echter niet praktisch om voor elke belastingplichtige een afzonderlijk percentage voor de aftrek van primair rendement toe te kennen. Mijn voorkeur gaat in principe uit naar een gemiddeld percentage voor alle belastingplichtigen.^{234 235}

Volgens *Vleggeert* dient theoretisch gezien te worden aangesloten bij het rentepercentage van eeuwigdurende leningen gezien het karakter van het fiscale eigen vermogen.²³⁶ In de praktijk is dit echter niet mogelijk, waardoor hij pleit voor aansluiting bij langlopende obligaties van tien jaren. *Van Strien* en *Nouwen* stellen aansluiting bij het rentepercentage op langlopende Nederlandse staatsobligaties voor, waarbij ze verwijzen naar het Belgische systeem, omdat dit ook in het Belgische systeem van notionele interestaftrek is gebeurd.²³⁷ Daar is aangesloten bij het gemiddelde tarief van de door België uitgegeven lineaire obligaties over tien jaren zoals die noteert gedurende het

---

²³² Zie hiervoor J.A. Isaac, 'A comment on the viability of the allowance for corporate equity', *Fiscal Studies*, 1997, vol. 18, nr. 3, p. 307. Volgens Isaac dient het percentage gelijk te zijn aan 'the rate of return, excluding all risks other than that of inflation'.

²³³ Hoewel deze verschillen overigens minimaal zijn. Zie hiervoor H. Meijers, *Bedrijfseconomische aspecten van de vermogensaanwasdeling* (FM60), Leiden: Stenfert Kroese 1980 en *Kamerstukken II 1983/84*, 15 007, nr. 8.

²³⁴ In het Belgische systeem van de notionele interestaftrek is een hoger percentage van toepassing voor het KMO, de Belgische equivalent van het MKB. De reden hiervan is dat het KMO over het algemeen hogere kapitaalkosten kent dan grote en zeer grote ondernemingen. Indien gewenst kan dit onderscheid ook binnen Nederland worden gemaakt en aan het MKB een opslag op het rentepercentage worden verleend.

²³⁵ Zie ook J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 562 en G.M.M. Michielse, *Thin capitalisation in het fiscale recht* (FM 67), Deventer: Kluwer 1994, p. 289. Michielse plaatst naar mijn mening terecht de kanttekening dat, indien een gemiddeld percentage wordt gehanteerd, dit een inbreuk maakt op de neutraliteit van de behandeling van eigen en vreemd vermogen. Indien gewenst kan voor bepaalde branches een opslag op het gemiddelde percentage worden verleend.

²³⁶ J. Vleggeert, *Aftrekbeperkingen van de rente in het internationale belastingrecht* (FM 132), Deventer: Kluwer 132, p. 45.

²³⁷ J. Van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrentebox is 'dood', lange leve de vermogensaftrek?', *NTRF* 2010/1423.

voorafgaande boekjaar en kan overigens ten hoogste 6,5% bedragen. Het percentage wordt elk boekjaar opnieuw vastgesteld. Ook *Engelen* bepleit aansluiting bij het rentepercentage op langlopende staatsobligaties.²³⁸

3.2.9.2. Aansluiting bij percentage vreemd vermogen

Echter, een factor van belang welke speelt bij de vaststelling van het percentage voor de aftrek van primair rendement is dat, om de neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen te waarborgen, geen verschil mag bestaan tussen het percentage wat wordt gehanteerd voor de aftrek primair rendement en het gemiddelde rentepercentage wat wordt vergoed voor vreemd vermogen. Naarmate het verschil tussen beide groter wordt – in de praktijk zal het rentepercentage met betrekking tot vreemd vermogen hoger zijn dan het percentage voor aftrek primair rendement – en de hoeveelheid vreemd vermogen bij vennootschappen toeneemt, hoe groter het arbitrage risico toch weer wordt. Daarnaast blijft een prikkel bestaan om eigen vermogen als vreemd vermogen te presenteren.²³⁹ In mijn optiek is het derhalve zaak om dit risico te mitigeren.

3.2.9.2.1. Percentage eigen vermogen gelijk aan percentage vreemd vermogen of andersom?

Engelen noemt in dit verband twee oplossingsrichtingen,²⁴⁰ waarbij de percentages aan elkaar gelijk worden gesteld. Ten eerste kan het percentage voor de aftrek primair rendement worden verhoogd tot het gemiddelde rentepercentage wat door de vennootschap wordt vergoed voor vreemd vermogen. Indien geen rente is verschuldigd kan het percentage worden verhoogd tot de rente van langlopende staatsobligaties. De tweede variant beperkt het renteaftrekpercentage voor vreemd vermogen tot het percentage voor aftrek primair rendement.²⁴¹ De laatste variant wordt ook wel Allowance for Corporate Capital (ACC) genoemd, omdat per saldo een forfaitaire aftrek wordt verleend op het gehele vermogen. *Engelen* spreekt zijn voorkeur uit voor de eerstgenoemde variant, omdat dit naar zijn mening gunstig uitpakt voor belastingplichtigen welke concernfinancieringsactiviteiten ontplooiën.²⁴² *Van Strien* en *Nouwen* zijn daarentegen voorstander van de tweede variant, de ACC, wegens budgettaire redenen.²⁴³ Ook *Bovenberg* en *Stevens* zijn voorstander van de ACC.²⁴⁴

²³⁸ F.A. Engelen, 'Herziening van de vennootschapsbelasting: vermogensaftrek of tariefverlaging?', *WFR* 2010/779.

²³⁹ J. Van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrentebox is 'dood', lange leve de vermogensaftrek?', *NTRF* 2010/1423.

²⁴⁰ Engelen noemt overigens ook een oplossing waarbij renteaftrekbeperkingen (gedeeltelijk) in stand worden gehouden, maar verwijst dit voorstel omwille van de eenvoud naar de prullenmand.

²⁴¹ Deze variant is eveneens besproken in OESO-verband, zie hiervoor OECD, Fundamental Reform of Corporate Income Tax, *Tax Policy Studies*, 2008, nr. 16, p. 126-127.

²⁴² F.A. Engelen, 'Herziening van de vennootschapsbelasting: vermogensaftrek of tariefverlaging?', *WFR* 2010/779. Dit is gunstig voor concernfinancieringsactiviteiten omdat het aftrekpercentage van alle ingeleende gelden dan niet wordt beperkt.

²⁴³ De reden hiervan is dat Van Strien en Nouwen tevens een aftrek primair rendement voorstellen en middels de maximalisatie van de renteaftrek daarvoor budgettaire speelruimte inwinnen. Zie J. Van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrentebox is 'dood', lange leve de vermogensaftrek?', *NTRF* 2010/1423.

²⁴⁴ Zij noemen dit overigens een Allowance for Business Capital (ABC). Zie de bijlage bij *Kamerstukken II* 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 146.

Indien het gemiddelde percentage voor vreemd vermogen wordt gehanteerd als het percentage voor aftrek primair rendement is het in mijn ogen een nadeel dat per belastingplichtige het percentage voor aftrek primair rendement sterk kan verschillen. Dit komt de eenvoud niet ten goede. Daarnaast neemt niet alleen de omvang van de renteaftrek, maar ook de aftrek primair rendement toe indien de rentepercentages als vergoeding voor vreemd vermogen stijgen. Dit levert in mijn ogen een extra prikkel op om de rentepercentages voor vreemd vermogen binnen groepsverhoudingen zo hoog mogelijk te stellen. Dit kan er zelfs toe leiden dat meer vreemd vermogen wordt aangetrokken, omdat dan de aftrek op zowel eigen als vreemd vermogen stijgt.

Naar mijn mening functioneert een ACC per saldo als renteaftrekbeperking. De variant welke Engelen voorstaat daarentegen niet, omdat het percentage voor de aftrek van primair rendement zich 'aanpast' aan het gemiddelde percentage voor vreemd vermogen in plaats van andersom, hetwelk bij een ACC het geval is. Omdat een ACC functioneert als een renteaftrekbeperking, ontstaat economische dubbele heffing, niet alleen in internationale verhoudingen, maar ook in binnenlandse verhoudingen, omdat de renteaftrek wordt gemaximeerd, terwijl de rentebaten conform het voorstel van *Van Strien* en *Nouwen* in zijn geheel in de heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting worden betrokken.

Overigens weegt het budgettaire argument, door *Van Strien* en *Nouwen* aangedragen, mij niet zo zwaar. Wegens de introductie van zowel een vermogensbijtelling als de combinatie van een slechts gedeeltelijke aftrek primair rendement en gedeeltelijke defiscalisering van rente bestaat naar mijn mening meer budgettaire ruimte dan in het voorstel van *Van Strien* en *Nouwen*. Daarnaast heeft de wetgever het budgettaire heft in handen door het aftrekbare gedeelte te kunnen vaststellen.²⁴⁵

3.2.9.2.2. Afweging

Vanwege bovenstaande redenen ben ik met *Van Strien* en *Nouwen* van mening dat een maximering van het aftrekbare rentepercentage voor vreemd vermogen in mijn optiek de juiste methode is om gelijkenschakeling tussen de vergoeding voor eigen en vreemd vermogen te bewerkstelligen. Met name het argument dat alsnog een prikkel bestaat om meer vreemd vermogen aan te trekken, omdat zowel de aftrek primair rendement als de aftrek voor vreemd vermogen stijgt indien wordt gekozen voor de variant welke door *Engelen* is voorgesteld, geeft voor mij de doorslag. Daarnaast doet deze variant recht aan mijn uitgangspunt dat een gelijk percentage voor de berekening van de aftrek primair rendement voor alle belastingplichtigen wenselijk is.

3.2.9.2.3. Vaststelling percentage voor aftrek primair rendement

Naar mijn mening behoort het percentage voor de aftrek primair rendement derhalve jaarlijks door de wetgever te worden vastgesteld en is de vergoeding voor vreemd vermogen maximaal gelijk aan datzelfde percentage. Indien overigens het daadwerkelijke percentage wat wordt vergoed aan vreemd vermogenverschaffers lager ligt dan het maximale percentage, heeft de belastingplichtige naar mijn mening alsnog een prikkel om meer vreemd vermogen aan te trekken, tot het maximale

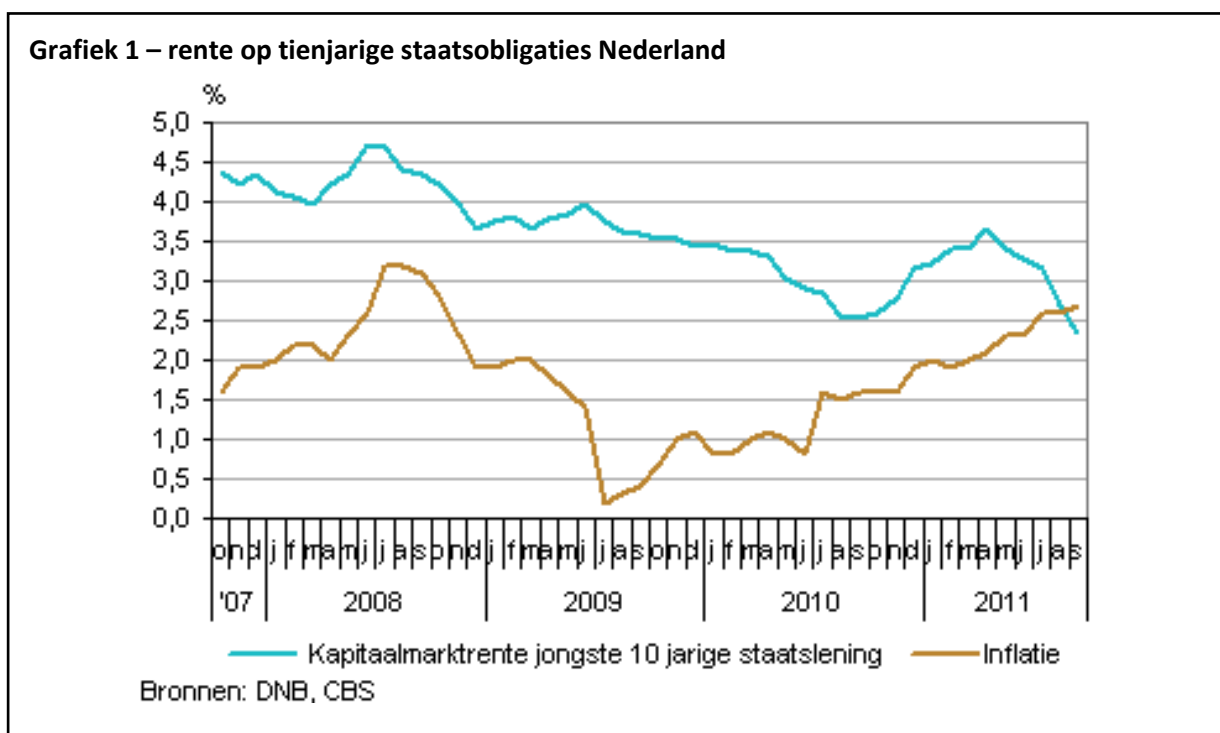
---

²⁴⁵ Zie paragraaf 3.3.2.

percentage is bereikt. Maar aan de andere kant kan belastingplichtige zijn vreemde vermogen ook uitruilen tegen eigen vermogen, omdat dat meer aftrek oplevert. Naar mijn mening ligt hier dan ook geen probleem betreffende de neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen.²⁴⁶

Naar mijn mening dient, in overeenstemming met de gangbare opvatting welke uit de literatuur blijkt, voor het percentage voor de aftrek primair rendement aansluiting te worden gezocht bij het tienjarige gemiddelde²⁴⁷ van de langlopende – tienjarige – staatsobligaties van Nederland. Naar mijn mening vertegenwoordigt het rentepercentage van deze staatsobligaties het beste de financieringskosten van het eigen vermogen. Omdat het tienjarige gemiddelde wordt genomen, wordt voorkomen dat het aftrekpercentage hoog ligt in tijden van laagconjunctuur en vice versa. Immers, de rente van tienjarige obligaties stijgt over het algemeen in tijden van hoogconjunctuur en daalt in tijden van laagconjunctuur.

Heden ten dage ligt de rente op Nederlandse tienjarige staatsobligaties overigens historisch laag, in juli 2012 gemiddeld rond de 1,8%.²⁴⁸ In de jaren 2002 tot en met 2012 is de rente op tienjarige staatsobligaties langzaam gezakt van rond de 5,5% naar het huidige niveau van net onder de 2%. Het tienjarige gemiddelde ligt rond de 4%.

²⁴⁶ Wel wordt de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen in dit geval nog steeds beïnvloed wegens fiscale redenen. Echter, naar mijn mening is het belang klein. Een zakelijk overeengekomen rente welke lager ligt dan het maximale aftrekpercentage komt vermoedelijk niet veel voor.

²⁴⁷ Het gemiddelde dient om eventuele schokken op te vangen. Immers, heden ten dage is de obligatiemarkt uiterst onstabiel.

²⁴⁸ Volgens het CBS het laagste rentepercentage van de afgelopen decennia. Zie hiervoor <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/conjunctuur/publicaties/conjunctuurbericht/inhoud/maand/2012-08-02-m06.htm>.

3.3. Verhouding aftrek primair rendement / renteaftrek

De synthese van een ACE en een CBIT vraagt om een verhouding tussen beide aftrekmogelijkheden. In mijn ogen dienen vanaf het eerste jaar na invoering van dit stelsel zowel de aftrek primair rendement als de renteaftrek in eerste instantie in hun volle omvang te worden bepaald. De daadwerkelijke aftrek bedraagt vervolgens een percentage van beide grootheden. Dit percentage dient gelijk te zijn, om de neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen te waarborgen. In mijn ogen is het, vanwege praktische redenen, van belang om een ingroeiregeling te introduceren, om zodoende belastingplichtigen de mogelijkheid te geven op een adequate wijze om te gaan met de ingrijpende wijziging die het belastingstelsel in Nederland ondergaat. Deze ingroeiregeling geef ik vorm zoals beschreven in de volgende paragraaf.

3.3.1. Ingroeiregeling

Ik stel het volgende ingroei­stelsel voor. Vanaf het eerste jaar na invoering van de vermogensaftrek en renteaftrekbeperking worden zowel de vermogensaftrek en renteaftrek in hun volle omvang bepaald. De daadwerkelijke aftrek primair rendement bedraagt in het eerste jaar echter slechts 11,6% hiervan, terwijl de daadwerkelijke renteaftrek nog 95% bedraagt. In het tweede jaar worden deze percentages respectievelijk verhoogd naar 23,3 en verlaagd naar 90, totdat in het vijfde jaar na invoering van de vermogensaftrek 70% van de vermogensaftrek en 70% van de rente in aftrek komen. Desgewenst zijn ook kleinere of grotere stappen denkbaar.

3.3.2. Aanpassing percentages aftrek

Indien na de uitvoering van de ingroeiregeling wegens budgettaire redenen de percentages inzake de aftrek van primair rendement en rente aanpassing behoeven, is dit eenvoudig te realiseren, terwijl bij gelijkblijvende percentages de neutraliteit van de behandeling van eigen en vreemd vermogen blijft gehandhaafd. Te denken valt aan een aftrek van primair rendement van 60% van het totaal terwijl ook de renteaftrek 60% van het totaal bedraagt.

In mijn optiek is deze flexibiliteit en eenvoud één van de grote voordelen van het door mij voorgestelde fiscale stelsel. Daarnaast kan middels deze flexibiliteit het budgettaire risico worden gemitigeerd wat kleeft aan de afhankelijkheid van de aftrek primair rendement van de hoogte van de rente van langlopende staatsobligaties.

3.4. Budgettaire gevolgen

De budgettaire gevolgen van de voorgestelde introductie van een aftrek primair rendement zijn naar mijn mening een belangrijk aspect. Door de Studiecommissie belastingstelsel is de belastingderving als gevolg van de introductie van een aftrek primair rendement in combinatie met een bijtelling

geraamd op circa 1,5 miljard euro.²⁴⁹ In mijn voorstel is echter sprake van een gedeeltelijke aftrek primair rendement. Ik schat de belastingderving derhalve lager in, circa 1,1 miljard euro.²⁵⁰

Daarnaast stel ik een gedeeltelijke renteaftrekbeperking voor en beperk ik het renteaftrekpercentage tot het percentage wat gehanteerd wordt voor de aftrek primair rendement. De opbrengsten hiervan schat ik eveneens in op circa 1,1 miljard euro.²⁵¹ Uit deze grove inschatting blijkt naar mijn mening dat een introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en een gedeeltelijke renteaftrek budgetneutraal kunnen verlopen.

Dit betekent eveneens dat, indien het aftrekbare gedeelte van het primair rendement en van de rente wegens politieke keuzes lager uitvalt, zelfs ruimte voor een tariefverlaging ontstaat.

3.5. Conclusie

In dit hoofdstuk ben ik ingegaan op de vormgeving van een aftrek primair rendement en haar samenhang met een gedeeltelijke renteaftrekbeperking. In beginsel verloop de introductie van de aftrek primair rendement en de gedeeltelijke renteaftrekbeperking budgettair neutraal, indien de aftrekbaarheid van beide grootheden wordt beperkt tot 70%.

De grondslag van de aftrek primair rendement bestaat uit het fiscale eigen vermogen per begin en einde van het voorafgaande boekjaar, waarbij enkel de herinvesteringsreserve deel uitmaakt van het fiscale eigen vermogen als grondslag voor de aftrek primair rendement. Verder dienen correcties te worden gemaakt voor onder meer de boekwaarde van (beleggings)deelnemingen en voor fiscaal eigen vermogen wat wordt toegerekend aan vaste inrichtingen, omdat anders dubbeltellingen ontstaan.

Het percentage wat wordt gebruikt voor het berekenen van de aftrek primair rendement is gelijk aan het tienjarig gemiddelde van tienjarige Nederlandse staatsobligaties. Per heden is dit gemiddelde percentage ongeveer 4%. De aftrek van de vergoeding voor vreemd vermogen wordt gemaximeerd tot dit percentage, om zodoende de neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen op dit punt te waarborgen.

Tenslotte is een ingroeieregeling inzake de introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en een gedeeltelijke renteaftrekbeperking. Ik stel voor om in vijf jaren de aftrek primair rendement te introduceren, waarbij de aftrek ieder jaar evenredig toeneemt tot het gewenste aftrekpercentage

²⁴⁹ Zie de bijlage bij *Kamerstukken II* 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 90.

²⁵⁰ Uitgaande van een aftrekbaarheid van ongeveer 70%. In België is eveneens een aftrek primair rendement geïntroduceerd, welke vergelijkbaar is met mijn voorstel. Aldaar zijn de kosten op 0,5 miljard euro geraamd, maar inmiddels zijn er signalen dat het kostenplaatje beduidend hoger uit is gekomen. De Belgische overheid heeft hierop gereageerd door het aftrekpercentage naar beneden bij te stellen.

²⁵¹ Eveneens gebaseerd op een aftrekbaarheid van de rente van 70%. Uit een CPB-notitie, gericht aan het Ministerie van Financiën blijkt dat de opbrengst van een volledige defiscalisering van ontvangen en betaalde rente bij niet-financiële instellingen leidt tot een verhoging van de vennootschapsbelastingopbrengst van circa 3,4 miljard euro ex-ante. In dit geval is slechts sprake van een defiscalisering van circa 30% van de ontvangen en betaalde rente. Zie CPB-notitie 25 november 2008, *Defiscalisering rente*, 2008/50. De Studiecommissie belastingstelsel noemt overigens 3 miljard euro als opbrengst in het geval dat rente wordt gedefiscaliseerd in de vennootschapsbelasting, waarbij financiële instellingen werden uitgezonderd van de defiscalisering. Zie de bijlage bij *Kamerstukken II* 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 87.

is bereikt. De renteaftrek wordt in deze vijf jaren evenredig beperkt tot het gewenste aftrekpercentage.

In het volgende hoofdstuk behandel ik de samenloop van de gedeeltelijke aftrek primair rendement en de gedeeltelijke renteaftrekbepanking met de Nederlandse Wet VPB 1969 om zodoende een antwoord te geven op de derde deelvraag.

HOOFDSTUK 4 – SAMENLOOP MET NEDERLANDSE WET VPB 1969

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk behandel ik de derde deelvraag en ga ik derhalve in op de vraag op welke wijze de synthese van ACE en CBIT dient te worden geïmplementeerd in de Nederlandse Wet VPB 1969.

In dit kader ga ik in paragraaf 4.2. in op de samenloop van de gedeeltelijke aftrek primair rendement en de gedeeltelijke renteaftrekbeperking met de fiscale behandeling van rentebaten in binnenlandse en buitenlandse verhoudingen en op de fiscale behandeling van kosten en valutaresultaten.

In paragraaf 4.3. behandel ik het bestaansrecht van de bestaande renteaftrekbeperkingen na introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en van een algemene gedeeltelijke renteaftrekbeperking. Paragraaf 4.4. wijd ik aan de samenloop met de deelnemingsvrijstelling en op de verschillen in de fiscale behandeling van vermogensverliezen in de vorm van verliezen op deelnemingen en op schuldvorderingen.

Paragraaf 4.5. gebruik ik om de samenloop van de gedeeltelijke aftrek primair rendement en de gedeeltelijke renteaftrekbeperking met de fiscale eenheid van art. 15 Wet VPB 1969 uiteen te zetten. In paragraaf 4.6. sluit ik tot slot af met een korte conclusie.

4.2. Rentebaten

4.2.1. Binnenlandse verhoudingen

Indien de betaalde rente bij vennootschappen slechts gedeeltelijk aftrekbaar is, dienen de rentebaten eveneens slechts gedeeltelijk te worden belast, omdat anders economisch dubbele heffing ontstaat, ook in binnenlandse verhoudingen. Naar mijn mening is een dergelijke economische dubbele heffing onrechtvaardig. Derhalve stel ik voor dat de rentebaten die neerslaan bij vennootschappen slechts gedeeltelijk belast worden, waarbij de verhouding belaste / niet belaste rentebaten gelijk is aan de verhouding aftrekbare / niet aftrekbare rentelasten, tenzij de corresponderende rentelasten wel geheel aftrekbaar zijn.²⁵² In principe wordt derhalve een rentebox gevormd, waarin zowel alle rentelasten als rentebaten die afkomstig zijn van een vennootschapsbelastingplichtig lichaam slechts gedeeltelijk aftrekbaar en belast zijn.

Overigens blijft de financiële sector hierbij buiten beschouwing.²⁵³ De rentebaten van financiële instellingen zoals banken dienen geheel in de heffing van vennootschapsbelasting te worden betrokken. Zonder deze maatregel is de beperking van de renteaftrek budgettair niet effectief. Ik accepteer derhalve de economische dubbele heffing op deze rente.

---

²⁵² Dit is bijvoorbeeld het geval indien een vennootschap onder firma geld verstrekt aan een B.V. Bij de VOF is de rentelast geheel aftrekbaar.

²⁵³ Zie hiervoor eveneens de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 87. Daarnaast betaalt de financiële sector per saldo bijna geen belasting, omdat het 'eigen vermogen' zeer beperkt is.

4.2.2. Buitenlandse verhoudingen

4.2.2.1. Economische dubbele heffing op rente

Het probleem van de gedeeltelijke renteaftrekbeperking ligt in mijn ogen met name in buitenlandse verhoudingen. Immers, de mogelijkheid bestaat dat de renteaftrek wordt beperkt in Nederland, terwijl de rentebaten in het buitenland geheel belast zijn. Hierdoor ontstaat economische dubbele heffing op deze rente.

Er bestaan in mijn ogen meerdere oplossingsrichtingen voor deze problematiek. De eerste is dat de economische dubbele heffing wordt geaccepteerd. Immers, de rente wordt niet geheel gedefiscaliseerd, een gedeelte blijkt aftrekbaar. In dit geval kan worden overwogen om een groter gedeelte van de rente en het primair rendement in aftrek toe te laten. Hierdoor wordt de economische dubbele heffing verkleind. Op deze plaats is het overigens goed om te vermelden dat ook door de bestaande renteaftrekbeperkingen economische dubbele heffing kan bestaan. Overigens zullen met name in groepsverhoudingen de rentebaten in lagerbelaste landen neerslaan, waardoor de problematiek voor deze groep belastingplichtigen beperkt is of kan worden beperkt. De problematiek speelt derhalve met name bij extern ingeleende gelden.

Verder kan de renteaftrekbeperking gedeeltelijk worden losgelaten indien in het buitenland een compenserende heffing plaatsvindt over de rentebaten. De renteaftrek wordt dan verhoogd tot maximaal 100%, waarbij één en ander afhankelijk is van de belastingdruk die rust op de rentebaten in het buitenland. Het grote nadeel hiervan is dat de neutraliteit in fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen op vennootschapsniveau in Nederland wordt losgelaten.²⁵⁴ Daarnaast komt dit systeem de eenvoud niet ten goede.

Mijn voorkeur gaat uit naar de eerstgenoemde oplossingsrichting, waarbij de economische dubbele heffing wordt geaccepteerd, maar waarbij het gedeelte van de rente en primair rendement wat in aftrek wordt toegelaten op een acceptabel niveau wordt gesteld.²⁵⁵

4.2.2.2. Rentebaten in buitenlandse verhoudingen

Rentebaten afkomstig van vennootschapsbelastingplichtige lichamen welke neerslaan in de Nederlandse heffingsgrondslag en voortvloeien uit buitenlandse verhoudingen kunnen slechts gedeeltelijk worden meegenomen in de Nederlandse heffingsgrondslag, ook indien de corresponderende rentelasten elders geheel aftrekbaar zijn.

Een andere mogelijkheid is de variant waarbij rentebaten afkomstig uit het buitenland volledig in de Nederlandse heffingsgrondslag worden betrokken, omdat de rentelasten in het buitenland ook

---

²⁵⁴ De wijze waarop rente en dividenden in belastingheffing worden betrokken op het niveau van de buitenlandse aandeelhouder speelt in groepsverhoudingen een grote rol. Immers, indien winstuitkeringen worden vrijgesteld middels een 'deelnemingsvrijstelling' terwijl rentebaten wel geheel in de belastingheffing worden betrokken tegen een hoog tarief, zal de buitenlandse aandeelhouder wegens fiscale redenen kiezen voor een kapitaalstorting in plaats van een lening.

²⁵⁵ Ik denk hierbij aan een percentage van 70%. Het is overigens van belang op te merken dat de renteaftrek tevens al wordt beperkt door de maximering van de renteaftrek door middel van de gelijkstelling aan het percentage wat wordt gehanteerd voor de aftrek van primair rendement.

volledig aftrekbaar zijn. Een noodzakelijke uitzondering²⁵⁶ op de volledige belastbaarheid van de rentebaten is de situatie waarbij de rentelast in het buitenland niet geheel aftrekbaar is. Dit systeem kent echter enkele belangrijke pijnpunten. Ten eerste doet hier een informatieprobleem opgeld. Belastingplichtigen worden afhankelijk van informatie van derden of groepsmaatschappijen om aan te tonen dat de rentelast in het buitenland niet geheel aftrekbaar is. Hierbij zijn groepsmaatschappijen in het voordeel. Daarnaast is deze variant niet intern consistent, omdat rentebaten afkomstig uit binnenlandse en buitenlandse verhoudingen verschillend worden behandeld. Deze variant komt tevens de eenvoud niet ten goede.²⁵⁷

Mijn voorkeur gaat uit naar de variant waarbij de rentebaten afkomstig vanuit het buitenland slechts gedeeltelijk in de Nederlandse heffingsgrondslag worden betrokken, omdat hierbij het informatieprobleem geen opgeld doet en een zo eenvoudig en coherent mogelijk systeem wordt gecreëerd en interne consistentie wordt bereikt.

De aftrek- en belastbaarheid van rente bij een binnenlands volledig vennootschaps-belastingplichtig lichaam kan als volgt in een schema worden weergegeven.

Betreft	Verhouding	Fiscale behandeling
Rentelasten	Binnenlands	Gedeeltelijk aftrekbaar. ²⁵⁸
	Buitenlands	Gedeeltelijk aftrekbaar.
Rentebaten	Binnenlands	Gedeeltelijk belast, tenzij afkomstig van een niet-vennootschapsbelastingplichtig lichaam. ²⁵⁹
	Buitenlands	Gedeeltelijk belast, tenzij afkomstig van een in Nederland of in het buitenland niet-vennootschapsbelastingplichtig lichaam. ²⁶⁰

4.2.3. Kosten en valutaresultaten

Nu ik heb uitgewerkt op welke wijze rente in aftrek wordt beperkt, is de vraag hoe moet worden omgegaan met kosten en valutaresultaten van geldleningen. De vraag is of deze ook onder de renteaftrekbeperking vallen.

²⁵⁶ Vanuit Europeesrechtelijk perspectief, omdat anders rentebaten afkomstig vanuit het buitenland fiscaal slechter worden behandeld dan rentebaten afkomstig uit binnenlandse verhoudingen.

²⁵⁷ Denk bijvoorbeeld aan situaties waarbij niet aanstonds duidelijk is dat rentelasten in het buitenland geheel aftrekbaar zijn of niet, omdat aldaar discussie bestaat tussen fiscus en belastingplichtige en aan de bewijslast die op de belastingplichtige komt te rusten.

²⁵⁸ Ten overvloede vermeld ik op deze plaats dat de wetgever bepaalt welk gedeelte aftrekbaar is. Dit kan jaarlijks worden gewijzigd, zoals blijkt uit paragraaf 3.3.2.

²⁵⁹ Of indien afkomstig van financiële instellingen, zoals banken.

²⁶⁰ Of indien afkomstig van financiële instellingen, zoals banken.

Kosten van geldleningen zijn bijvoorbeeld de kosten van instrumenten ter afdekking van het valutarisico op in vreemde valuta aangegane schulden en bancaire kosten ter zake van de overboeking van de gelden.²⁶¹ Valutaresultaten kunnen zowel positief als negatief zijn en doen opgeld indien een schuld is aangegaan in een vreemde valuta.

Vanuit het oogpunt van neutraliteit in de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen bezie ik allereerst de fiscale behandeling van kosten die worden gemaakt voor de financiering met eigen vermogen. Kosten, onder meer advies- en bankkosten, welke door een belastingplichtige worden gemaakt inzake het aantrekken van additioneel eigen vermogen, bijvoorbeeld middels de uitgifte van extra aandelen, zijn aftrekbaar. Ook bancaire kosten welke worden gemaakt voor het effectueren van een kapitaalstorting in een deelneming, ter vergroting van haar eigen vermogen, zijn aftrekbaar. Derhalve dienen ook kosten ter zake van het verkrijgen van additioneel vreemd vermogen, in de vorm van geldleningen, in mijn ogen aftrekbaar te zijn.

Valutaresultaten daarentegen kunnen zich slechts voordoen in internationale verhoudingen. Zo kan op een deelneming een valutaresultaat worden behaald. Uit BNB 1982/230²⁶² blijkt dat valutawinsten op deelnemingen niet belast zijn wegens de deelnemingsvrijstelling. Door middel van de introductie van art. 28b Wet VPB 1969 is hierop overigens een wettelijke uitzondering gemaakt. Valutawinsten zijn overigens wel belast, indien bij de belastingplichtige een valutaverlies uit hoofde van dezelfde of een andere deelneming ten laste van de winst is gebracht.²⁶³

Dat valutaresultaten welke worden behaald op deelnemingen niet aftrekbaar zijn, betekent naar mijn mening niet dat ook valutaresultaten welke worden behaald op schuldverhoudingen niet aftrekbaar behoren te zijn vanuit het oogpunt van neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen. Immers, valutaresultaten kunnen zowel positief als negatief uitvallen en veelal is voor het aangaan van een schuldverhouding onbekend of uiteindelijk een valutawinst- of verlies resteert. Naar mijn mening bestaat in de aftrekbaarheid van valutaresultaten op schuldverhoudingen dan ook geen voordeel voor belastingplichtigen ten opzichte van de financiering met eigen vermogen. Ik zie derhalve geen reden om valutaresultaten op schuldvorderingen buiten de heffing van vennootschapsbelasting te plaatsen en ben van mening dat de aftrekbaarheid van valutaresultaten past in de systematiek van de fiscale wetgeving betreffende de fiscale behandeling van vreemd vermogen.

---

²⁶¹ Zie hiervoor S.A.W.J. Strik en N.H. de Vries, *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2010, p. 198.

²⁶² HR 9 juni 1982, nr. 21 142, *BNB* 1982/230. Valutaresultaten welke worden behaald op een lening welke verband houdt met aankoop van een deelneming zijn eveneens niet aftrekbaar omdat ze als aankoopkosten voor een deelneming worden beschouwd, zo blijkt uit HR 16 januari 2009, nr. 43 612, *BNB* 2009/94²⁶².

²⁶³ Ingegeven door het arrest *Deutsche Shell*, waardoor deze mogelijkheid wellicht is geopend. Zie HvJ 28 februari 2008, C-293/06, *V-N* 2008/13.8.

4.3. Renteaftrekbeperkingen

4.3.1. Art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969

Art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969 bevat de codificatie van de deelnemerschapslening jurisprudentie en beperkt de aftrek van rente en waardemutaties van leningen welke feitelijk functioneren als eigen vermogen. Nu na de introductie van een aftrek primair rendement eigen vermogen als vreemd vermogen wordt behandeld is de vraag of deze renteaftrekbeperking in stand behoort te blijven en of de jurisprudentie die de fiscale herkwalficatie van geldleningen naar eigen vermogen bewerkstelligt in specifieke gevallen zijn geldingskracht behoudt.

Vleggeert is van mening dat zowel art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969 als de jurisprudentie die een geldverstrekking onder bepaalde voorwaarden als een kapitaalverstrekking aanmerkt kunnen worden gemist indien een aftrek primair rendement wordt ingevoerd.²⁶⁴ Ik kan mij in zijn mening echter niet vinden. Immers, ondanks de introductie van een aftrek primair rendement blijven verschillen bestaan in de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen. In dit verband wijs ik naar de verschillen tussen de fiscale behandeling van vermogensverliezen.²⁶⁵ Bij het onvolwaardig worden van een schuldverhouding kan de vordering worden ten laste van het fiscale resultaat, terwijl in het geval van een waardevermindering van een deelneming pas na liquidatie van de deelneming een liquidatieverlies in aanmerking mag worden genomen. Naar mijn mening bestaat voldoende reden om de renteaftrekbeperking en de geldingskracht van de herkwalficatie-jurisprudentie te handhaven.²⁶⁶

4.3.2. Art. 10a Wet VPB 1969

Art. 10a Wet VPB 1969 is een specifieke antimisbruikbepaling, gericht tegen winstdrainage en dient, zoals uit de wetsgeschiedenis blijkt, deels ter codificatie en deels ter wijziging van de *fraus legis*-jurisprudentie inzake winstdrainage door renteaftrek.²⁶⁷ In het eerste lid van dit artikel staan een drietal besmette rechtshandelingen genoemd. Indien een schuld aan een verbonden lichaam daarmee verband houdt, wordt de rente ter zake van deze schuld niet in aftrek toegestaan.²⁶⁸ De ratio van art. 10a Wet VPB 196 is het tegengaan van uitholling van de Nederlandse grondslag door middel van renteaftrek, terwijl de rentebaten in een lager belaste jurisdictie neerslaan. De drie besmette rechtshandelingen van het eerste lid van art. 10a Wet VPB 1969 zien achtereenvolgens op het omwisselen van eigen vermogen voor vreemd vermogen, de financiering van een kapitaalstorting met vreemd vermogen en de financiering van een aankoop van een verbonden lichaam met vreemd vermogen.

Echter, omdat door middel van de introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement op het gehele vermogen een gedeeltelijke aftrek wordt verleend verliest art. 10a Wet VPB 1969 zijn waarde.

---

²⁶⁴ J. Vleggeert, *Renteaftrekbeperkingen in het internationale belastingrecht* (FM 132), Deventer: Kluwer 2009, p. 48.

²⁶⁵ Zie hiervan uitgebreider paragraaf 4.2.5.2.

²⁶⁶ De in dit kader van toepassing zijnde jurisprudentie is en blijft derhalve geldend recht.

²⁶⁷ *Kamerstukken II 1995/96*, 24 696, nr. 3, p. 14-15 (MvT).

²⁶⁸ Behoudens indien aan de schuld in overwegende mate zakelijke overwegingen ten grondslag liggen of sprake is van een compenserende heffing bij het verbonden lichaam met wie de schuldverhouding is aangegaan. Zie hiervoor het derde lid van art. 10a, Wet VPB 1969.

Immers, het omwisselen van eigen vermogen voor vreemd vermogen – de besmette rechtshandeling van art. 10a, lid 1, onderdeel a, Wet VPB 1969 – levert belastingplichtigen geen extra aftrek meer op.²⁶⁹ Daarnaast worden kapitaalstortingen in verbonden lichamen en aankopen van verbonden lichamen – de besmette rechtshandeling van art. 10a, lid 1, onderdelen b en c, Wet VPB 1969 – gecorrigeerd middels de correctiepost deelnemingen binnen de grondslag voor aftrek primair rendement. Het maakt hierbij niet uit of deze rechtshandelingen worden gefinancierd met eigen of vreemd vermogen, per saldo neemt de aftrek op het totale vermogen immers niet toe. Naar mijn mening kan de renteaftrekbeperking van art. 10a Wet VPB 1969 derhalve komen te vervallen.

4.3.3. Art. 10b Wet VPB 1969

De renteaftrekbeperking van art. 10b Wet VPB 1969 is bedoeld voor het voorkomen van internationale mismatches bij leningen binnen groepsverband.²⁷⁰ Een dergelijke mismatch kan ontstaan indien een verbonden lichaam is gevestigd in een land die het imputatiesysteem voor rente niet kent en derhalve geen fictieve rente in aanmerking neemt.²⁷¹ Indien een renteloze lening wordt aangegaan door een Nederlandse belastingplichtige met een verbonden lichaam in een dergelijk land, komt in Nederland de rentelast in mindering op de heffingsgrondslag,²⁷² terwijl geen rentebaten in aanmerking worden genomen bij het verbonden lichaam.

Ook na de invoering van een algemene gedeeltelijke renteaftrekbeperking wordt het gevaar op internationale mismatches weliswaar kleiner, maar blijft dit gevaar evengoed bestaan, waardoor heffingsvacua kunnen ontstaan.

Echter, naar mijn mening kan deze renteaftrekbeperking toch komen te vervallen.²⁷³ Niet alleen accepteer ik mogelijke economische dubbele heffing, omdat rentelasten slechts gedeeltelijk aftrekbaar zijn in Nederland en mogelijk volledig belast in het buitenland, daarnaast heeft het aangaan van dergelijke leningen geen invloed op de Nederlandse heffingsgrondslag, omdat zowel voor het gehele vermogen een gedeeltelijke aftrek bestaat en de activa die wordt gefinancierd middels de geldlening in de Nederlandse heffingsgrondslag worden betrokken. Indien met de geldlening buitenlandse vermogensbestanddelen worden gefinancierd, vindt immers een correctie plaats binnen de grondslag voor de aftrek primair rendement.²⁷⁴

---

²⁶⁹ Wegens verschillen – bijvoorbeeld in tarief – tussen het belastingstelsel van Nederland en de belastingstelsels van het buitenland kan dit nog steeds aantrekkelijk zijn voor belastingplichtigen. Echter, voor de Nederlandse heffingsgrondslag levert dit geen nadelige gevolgen meer op.

²⁷⁰ *Kamerstukken II* 2005/06, 30 572, nr. 3, p. 50 (MvT).

²⁷¹ Ierland is een voorbeeld hiervan, zo blijkt uit HR 17 december 2004, nr. 39 080, *BNB* 2005/169.

²⁷² Op basis van het Zweedse grootmoederarrest HR 31 mei 1978, nr. 18 230, *BNB* 1978/252.

²⁷³ Overigens is in de literatuur flinke kritiek geuit op deze renteaftrekbeperking, bijvoorbeeld op de huidige vormgeving van de voorwaarden die gelden voor de beperking van de renteaftrek, omdat deze arbitrair zijn vastgesteld. Zie onder meer E.J.W. Heithuis, 'Het nieuwe art. 10b VPB? Weg ermee!!!', *NtFR* 2006/1236 en R.P. van den Dool en E.J.W. Heithuis, *Compendium van de vennootschapsbelasting*, Deventer: Kluwer 2009 (8^e druk), p. 119.

²⁷⁴ Daar komt nog bij dat het schrappen van deze renteaftrekbeperking in mijn ogen een aanzuigende werking kan hebben op kapitaal.

Derhalve bestaat in mijn optiek voldoende reden om de renteaftrekbeperking van art. 10b Wet VPB 1969 te laten vervallen.²⁷⁵

4.3.4. Art. 10d Wet VPB 1969

De *thincap*regelgeving van art. 10d Wet VPB 1969 kan naar mijn mening vervallen.²⁷⁶ Vanwege de gedeeltelijke aftrekbaarheid van zowel een primair rendement op het fiscale eigen vermogen als de rente op het vreemd vermogen, dient deze *thincap*regelgeving geen enkel doel meer. Immers, op het gehele vermogen wordt een gedeeltelijke aftrek verleend, waardoor een zogenoemd teveel aan vreemd vermogen geen rol van betekenis meer speelt.²⁷⁷

4.3.5. Het voorgestelde art. 13I Wet VPB 1969

Het voorgestelde art. 13I Wet VPB 1969²⁷⁸ behoeft naar mijn mening niet in werking te treden. Het is immers de bedoeling dat door middel van dit artikel een dam wordt opgeworpen tegen de uitholling van de Nederlandse heffingsgrondslag wegens overmatige financiering van buitenlandse deelnemingen met vreemd vermogen, de zogenoemde aanpassing aftrek deelnemingsrente. Echter, door middel van de introductie van een vermogensbijtelling vindt al een *debt push down* plaats,²⁷⁹ waardoor een extra renteaftrekbeperking in mijn ogen overbodig wordt.

4.3.6. Art. 15ad Wet VPB 1969

Ook art. 15ad Wet VPB 1969 kan in mijn ogen vervallen. Dit artikel maximeert immers de renteaftrek die verband houdt met overnameschulden. Na de introductie van een aftrek primair rendement en de daarmee verband houdende bijtelling is een renteaftrekbeperking voor rente die verband houdt met overnameschulden in mijn ogen overbodig geworden. Immers, in geval van een overname van een Nederlandse vennootschap waarbij een Nederlandse overnameholding wordt opgericht is het saldo van de renteaftrek en de bijtelling primair rendement immers nihil, ongeacht de verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen binnen de overnameholding.²⁸⁰ Een renteaftrekbeperking dient derhalve in mijn ogen geen enkel doel meer en is zelfs volkomen misplaatst.

---

²⁷⁵ Ook Vleggeert is overigens deze mening toegedaan, zie hiervoor J. Vleggeert, *Renteaftrekbeperkingen in het internationale belastingrecht* (FM 132), Deventer: Kluwer 2009, p. 49.

²⁷⁶ Ook Vleggeert en Van Strien zijn deze mening toegedaan. Zie hiervoor J. Vleggeert, *Aftrekbeperkingen van de rente in het internationale belastingrecht* (FM 132), Deventer: Kluwer 2009, p. 49 en J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 583.

Overigens wordt in het Belastingplan 2013 voorgesteld dat art. 10d Wet VPB 1969 komt te vervallen. De reden hiervan is dat deze renteaftrekbeperking niet goed past bij de andere renteaftrekbeperkingen die de Wet VPB 1969 kent. Zie *Kamerstukken II 2012/13*, 33 402, nr. 2, p. 12.

²⁷⁷ Overigens dient wel te worden nagedacht over het tijdstip waarop de *thincap* regelgeving moet worden afgeschaft. Immers, blijkens de ingroeiregeling van paragraaf 3.3.1. zijn zowel de aftrek primair rendement als de renteaftrekbeperking niet van de ene op de andere dag geëffectueerd.

²⁷⁸ *Kamerstukken II 2011/12*, 33 287, nr. 2, p. 4.

²⁷⁹ Zie voor de werking van de *debt push down* paragraaf 3.2.4.7.2.

²⁸⁰ Indien de activa van de overnameholding enkel bestaat uit de deelneming in de overgenomen vennootschap. Voor de wijze waarop in mijn ogen dient te worden omgegaan met een eventueel goodwillgat bij de vorming van een fiscale eenheid, verwijs ik naar paragraaf 3.2.4.7.3.

4.4. Deelnemingsvrijstelling

4.4.1. Versobering deelnemingsvrijstelling gewenst?

Een belangrijke en interessante vraag is hoe de samenloop van de voorgestelde gedeeltelijke aftrek primair rendement en renteaftrekbeperking verloopt met de deelnemingsvrijstelling van art. 13 Wet VPB 1969. De samenloop laat ik zien aan de hand van een gestileerd voorbeeld.

Voorbeeld 11 – Samenloop aftrek primair rendement en deelnemingsvrijstelling							
Balans holding				Balans dochtervennootschap			
Vordering	1.000	EV	1.000	Activa	2.000	EV	1.000
Deelneming	1.000	VV	1.000			VV	1.000
	2.000		2.000		2.000		2.000

In dit voorbeeld is sprake van een directeur-groootaandeelhouder (hierna DGA) die alle aandelen houdt in de holding en tevens een geldlening heeft verstrekt aan de holding. De holding houdt op haar beurt de aandelen in de dochtervennootschap en heeft eveneens een schuldvordering op de dochtervennootschap. Het percentage voor de aftrek primair rendement en rente is 4% en het gedeelte wat in aftrek wordt toegestaan is 70%. De opbrengsten welke voortvloeien uit de dochtervennootschap zijn bij de holding vrijgesteld wegens de deelnemingsvrijstelling.

De aftrek bij de holding bedraagt vervolgens:

- ✓ Aftrek primair rendement $(1.000 -/- 1.000) \times 0,04 \times 0,7$ = nihil
- ✓ Aftrek rente $1.000 \times 0,04 \times 0,7$ = 28 negatief
- ✓ Rentebaten belast $1.000 \times 0,04 \times 0,7$ = 28

Per saldo derhalve geen aftrek over het vermogen van de holding.

De aftrek bij de dochtervennootschap bedraagt:

- ✓ Aftrek primair rendement $1.000 \times 0,04 \times 0,7$ = 28 negatief
- ✓ Aftrek rente $1.000 \times 0,04 \times 0,70$ = 28 negatief

Per saldo derhalve 56 aftrek over het vermogen van de dochtervennootschap.

Merk op dat zowel de aftrek die wordt verleend op het eigen vermogen als op het vreemde vermogen, effectief plaatsvindt bij de dochtervennootschap. Bij de holding worden de rentelasten geneutraliseerd door de rentebaten, terwijl dubbele aftrek primair rendement wordt voorkomen door de correctiepost deelnemingen. Indien de verhouding tussen vreemd en eigen vermogen door de DGA wordt aangepast, verandert de totale aftrek niet.

Naar mijn mening bevindt zich in dit voorbeeld geen substantieel verschil ten aanzien van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen. Immers, bij de dochtermaatschappij bestaat wel een

af trek voor het eigen vermogen, terwijl de opbrengst bij de moedermaatschappij niet belast is,²⁸¹ wegens de deelnemingsvrijstelling. Er is echter ook geen aftrek bij de holding.

Daarentegen bestaat bij de dochtermaatschappij een aftrek voor het vreemde vermogen, maar is de rentebate bij de holding belast. Daar staat echter een renteaftrek bij de holding tegenover.

Per saldo ontstaat derhalve zowel bij financiering met eigen als met vreemd vermogen eenzelfde resultaat, namelijk aftrek bij de dochtermaatschappij en de opbrengsten worden per saldo pas op het niveau van de DGA belast.

Indien de deelnemingsvrijstelling vervalt, wordt op het niveau van de holding de opbrengst voor het ter beschikking stellen van het eigen vermogen belast, bestaande uit de overwinst van de dochtervennootschap plus het niet aftrekbare deel van de vermogenskosten²⁸² minus vennootschapsbelasting. De overwinst wordt in dit geval tweemaal belast en dit houdt in dat in ieder geval ook een aftrek primair rendement verleent dient te worden bij de holding.²⁸³ Deze situatie is naar mijn mening niet wenselijk. In mijn ogen is de neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen gewaarborgd op het niveau van de vennootschap²⁸⁴ en dient de deelnemingsvrijstelling te blijven bestaan.

Ook in de literatuur is overigens meermaals discussie geweest over de samenhang tussen een aftrek primair rendement en de deelnemingsvrijstelling. *Litjens* is van mening dat de correctiepost deelnemingen voldoende is en geen reden bestaat voor aantasting van de deelnemingsvrijstelling. Hij merkt bovendien op dat een versobering van de deelnemingsvrijstelling de eenvoud niet in de hand werkt.²⁸⁵

Heithuis daarentegen bespreekt een gelijkstelling van rente en dividend aan de opbrengstkant, indien ook aan de aftrekkant gelijkstelling wordt bereikt. Dit houdt naar mijn mening in dat of rentebaten onbelast kunnen worden genoten, of dividenden worden belast en de deelnemingsvrijstelling vervalt. Toch komt *Heithuis* uiteindelijk tot de conclusie dat een ongelijke behandeling praktischer is. Hij stelt eveneens: *'Laat men aan de opbrengstkant alles bij het oude, dan ontstaat er zelfs een tegenwicht voor de huidige dwangmatigheid van bedrijven om hun groepsvennootschappen bovenmatig met vreemd vermogen te financieren.*

*Tegenover de onmogelijkheid om op deelnemingen ten laste van de fiscale winst een vermogensverlies in aanmerking te nemen (wat op vreemd vermogen wel kan) staat immers het voordeel dat dividenduitkeringen als het ware dubbel zijn vrijgesteld (wat voor rente niet geldt). Een bedrijf zal beide aspecten tegen elkaar afwegen.'*²⁸⁶

---

²⁸¹ De correctiepost deelnemingen in de grondslag voor de aftrek primair rendement is naar mijn mening de verkapte opbrengst.

²⁸² Bestaande uit 30% van de aftrek primair rendement en de renteaftrek.

²⁸³ Met andere woorden, de correctiepost deelnemingen behoort in dit geval te worden geëlimineerd uit de grondslag voor aftrek primair rendement.

²⁸⁴ Merk op dat de wijze waarop de opbrengst van de terbeschikkingstelling van eigen en vreemd vermogen in de belastingheffing bij de DGA worden betrokken, van groot belang is voor de uiteindelijke keuze voor eigen of vreemd vermogen bij de DGA. Hierop ga ik nader in in het vijfde hoofdstuk.

²⁸⁵ F.P.J. Litjens, 'Het stelsel van aftrek primair rendement in de vennootschapsbelasting', *WFR* 1985/109.

²⁸⁶ E.J.W. Heithuis, 'Renteaftrek in de vennootschapsbelasting: a never ending story', *NtFR* 2005/1026. Hij geeft onder meer aan dat economische dubbele heffing ontstaat als de deelnemingsvrijstelling wordt afgeschaft, omdat in

Op vermogensverliezen ga ik in de volgende paragraaf in.

4.4.2. Liquidatieverliesregeling en afwaardering schuldvorderingen

Een inbreuk op de deelnemingsvrijstelling is de liquidatieverliesregeling van art. 13d Wet VPB 1969. Deze regeling houdt in dat een verlies op een deelneming wel aftrekbaar is indien de deelneming is ontbonden. De vraag is of financiering met eigen vermogen hierdoor aantrekkelijker wordt voor de aandeelhouder ten opzichte van financiering met vreemd vermogen. In dit vraagstuk betrek ik overigens eveneens de kwijtscheldingwinstvrijstelling en de vraag hoe moet worden omgegaan met de afwaardering van schuldvorderingen. Ik werk allereerst twee gestileerde voorbeelden uit om de verschillen tussen financiering met eigen en vreemd vermogen inzake vermogensverliezen inzichtelijk te maken.

Voorbeeld 12 – Vermogensverlies bij financiering met eigen vermogen							
Balans holding				Balans dochtervennootschap			
Deelneming	1.000	EV	1.000	Activa	1.000	EV	1.000
	1.000		1.000		1.000		1.000

De holding houdt alle aandelen in de dochtervennootschap.

Ik bespreek de fiscale gevolgen wanneer de activa in de dochtervennootschap haar waarde verliest en de dochtervennootschap wordt geliquideerd. In dochtervennootschap zijn in het recente verleden winsten gemaakt en het opgeofferde bedrag van de holding met betrekking tot de deelneming is 1.000.

De fiscale gevolgen bij de holding zijn:

- ✓ Liquidatieverlies deelneming 1.000

Voorbeeld 13 – Vermogensverlies bij financiering met vreemd vermogen²⁸⁷							
Balans holding				Balans dochtervennootschap			
Vordering	1.000	EV	1.000	Activa	1.000	VV	1.000
	1.000		1.000		1.000		1.000

het buitenland veelal geen aftrek primair rendement van toepassing is. Rentebaten vrijstellen van belastingheffing acht hij budgettair onmogelijk.

²⁸⁷ Dit voorbeeld is uiteraard slechts in theorie mogelijk en is bedoeld om de verschillen met financiering in eigen vermogen inzichtelijk te maken.

De holding heeft een vordering verstrekt aan de dochtermaatschappij. Ik bespreek de fiscale gevolgen wanneer de activa in de dochtervennootschap haar waarde verliest. In de dochtervennootschap is in het recente verleden nog winst gemaakt.

De fiscale gevolgen bij de dochtervennootschap zijn:

- ✓ Fiscale kwijtscheldingswinst nihil²⁸⁸

De fiscale gevolgen bij de holding zijn:

- ✓ Fiscaal verlies afwaardering vordering 1.000

Per saldo blijkt naar mijn mening in dit geval geen verschil te bestaan tussen de financiering met eigen en met vreemd vermogen in het geval van een vermogensdaling. Immers, bij de holding kan zowel bij financiering met eigen als met vreemd vermogen de vermogensdaling in acht worden genomen als verlies. Ik ben derhalve een andere mening toegedaan dan *Heithuis*. Een aantal nuanceringsen is echter in mijn ogen op zijn plaats.

In principe bestaat neutraliteit, aangezien de vermogensdaling van een deelneming niet aftrekbaar is, terwijl de daling van het eigen vermogen ook onbelast plaatsvindt bij de deelneming zelf. De afwaardering van een vordering leidt bij de schuldeiser tot een fiscaal verlies, terwijl de afwaardering van een schuld bij de schuldenaar tot een fiscale winst leidt. Dit laatste vindt echter op basis van goedkoopmansgebruik slechts plaats bij kwijtschelding van de schuld.²⁸⁹ Zoals uit het voorbeeld blijkt bestaan echter uitzonderingen op deze regel.

Zo is middels de liquidatieverliesregeling een verlies²⁹⁰ op een geliquideerde deelneming toch aftrekbaar bij de moedermaatschappij. En middels de kwijtscheldingswinstvrijstelling leidt een fiscaal verlies wegens de kwijtschelding van een schuld niet tot een fiscale winst bij de schuldenaar. Ook indien geen sprake is van een kwijtschelding, maar van een faillissement is de afwaardering van de schuldvordering wel aftrekbaar bij de schuldeiser, maar is geen sprake van fiscale winst bij de schuldenaar. In deze situatie bestaat neutraliteit omdat én bij financiering met eigen vermogen én bij financiering met vreemd vermogen een verlies aftrekbaar is bij de vermogensverschaffer. Toch bestaan naar mijn mening ook enkele verschillen:

- 1) Een *timings*verschil inzake het in aanmerking nemen van het verlies

Indien een vordering onvolwaardig wordt, mag door de uitlenende vennootschap direct worden afgewaardeerd ten laste van de fiscale winst, terwijl pas een liquidatieverlies mag worden genomen indien de deelneming daadwerkelijk is ontbonden. Een vreemd vermogensverschaffer is in dit opzicht derhalve beter af dan een eigen vermogensverschaffer. Een manier waarop dit verschil kan worden geëlimineerd is het weigeren van de afwaarderingsverliezen tot het moment waarop volledig zeker is geworden dat de schuld niet meer wordt voldaan door de schuldenaar. Dit is het geval bij kwijtschelding van de schuld en

---

²⁸⁸ Hierbij ga ik er vanuit dat de kwijtscheldingswinstvrijstelling van art. 3.13, lid 1, Wet IB 2001 van toepassing is. De vordering moet dan wel daadwerkelijk door de crediteur zijn prijsgegeven.

²⁸⁹ Zelfs bij een faillissement wordt een vennootschap niet bevrijdt van zijn schulden, zo blijkt uit het Fokker II arrest, HR 14 oktober 2002, nr. 37 413, *BNB* 2003/44.

²⁹⁰ De grootte van dit verlies wordt overigens bepaald door het verschil te nemen tussen de liquidatieuitkering vanuit de geliquideerde dochtermaatschappij en het opgeofferd bedrag voor de deelneming.

bij faillissement of liquidatie van de schuldenaar. Om dit te bewerkstelligen dient echter een inbreuk te worden gemaakt op goed koopmansgebruik, omdat wordt vereist dat de koopman zich rijker rekent dan hij daadwerkelijk is. Naar mijn mening is dit geen reële optie, omdat diverse mogelijkheden bestaan om het potentiële afwaarderingsverlies toch eerder in aanmerking te nemen. Te denken valt hierbij aan de verkoop van de vordering aan een derde. Ik accepteer derhalve het *timings*verschil inzake het in aanmerking nemen van verliezen op deelnemingen en schuldvorderingen.

- 2) Bij kwijtschelding van een schuld is de kwijtscheldingswinst niet vrijgesteld indien sprake is van verrekenbare verliezen

Bij een kwijtschelding van een schuld kan derhalve de kwijtscheldingswinst wel in de belaste sfeer vallen en resulteert derhalve in een belaste toename van het eigen vermogen. Daar valt tegenin te brengen dat een kwijtschelding een bewuste keuze is van de schuldeiser. Daarnaast is de vraag in hoeverre de verrekenbare verliezen effectief kunnen worden benut voor verliesverrekening indien de belastingplichtige zich in zulk zwaar weer bevindt dat enkel kwijtschelding van schulden soelaas kan bieden. Derhalve ben ik van mening dat de kwijtscheldingswinstvrijstelling geen aanpassing behoeft te ondergaan.

Ondanks dat derhalve enkele verschillen bestaan in de behandeling van verliezen die zijn behaald op de verstrekking van eigen of vreemd vermogen, zie ik geen reden om de liquidatieverliesregeling, de kwijtscheldingswinstvrijstelling en de fiscale behandeling van verliezen op schuldvorderingen te wijzigen.

Een belangrijke vraag is verder of de aftrekbaarheid van vermogensverliezen ook beperkt dient te worden tot een gedeelte van het vermogensverlies. Naar mijn mening is dit niet het geval. Immers, vermogenswinsten worden ook volledig belast.

Het is overigens mogelijk om rentelasten om te zetten in een afwaardering, door de rente schuldig te blijven.²⁹¹ Indien bij de schuldeiser de rentebate slechts gedeeltelijk wordt belast en de afwaardering van de niet ontvangen rente is geheel aftrekbaar, blijft symmetrie bestaan tussen de fiscale behandeling van vermogenswinsten en –verliezen aan de ene kant en de vergoeding voor de verstrekking van vermogen aan de andere kant. Immers, bij de schuldenaar is de rentelast slechts gedeeltelijk aftrekbaar en bij een kwijtschelding de winst volledig belast, tenzij de kwijtscheldingswinstvrijstelling van toepassing is.

4.4.3. Afwaarderings schuldvorderingen in relatie tot art. 13b, 13ba Wet VPB 1969

Op dit moment zijn in de Wet VPB 1969 twee antimisbruikbepalingen van toepassing, welke dienen om de omzetting van belaste afwaarderings van schuldvorderingen in onbelaste waardeinstijgingen te voorkomen. Een manier om dit te bewerkstelligen is door een onvolwaardige vordering in te ruilen

---

²⁹¹ Zie hiervoor J.A.R. van Eijdsen en Q.W.J.C.H. Kok, *Afgewaardeerde vorderingen* (FM 124), Deventer: Kluwer 2007, p. 13.

voor aandelen.²⁹² Bij een waardestijging van de deelneming is het voordeel onbelast wegens de deelnemingsvrijstelling, terwijl de afwaardering van de schuldvordering in de belaste sfeer plaats heeft gevonden.

Naar mijn mening bestaan deze mogelijkheden nog steeds, ondanks de introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en een gedeeltelijke renteaftrekbeperking. Aan de fiscale gevolgen van een afwaardering van een onvolwaardige schuldvordering en aan de deelnemingsvrijstelling behoeft naar mijn mening immers niets te worden veranderd. Naar mijn mening behoren art. 13b en art. 13ba Wet VPB 1969 derhalve hun geldingskracht te behouden.

4.5. Fiscale eenheid

In deze paragraaf ga ik in op de samenloop van de vorming van een fiscale eenheid en de introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement, tezamen met de gedeeltelijke renteaftrekbeperking. Naar mijn mening is het van belang te onderzoeken welk effect het aangaan van een fiscale eenheid heeft op de hoogte van de aftrek primair rendement en de renteaftrek. In dit kader ga ik allereerst in op het ontstaan van en de voeging van dochtermaatschappijen in een fiscale eenheid. Vervolgens bespreek ik de gevolgen tijdens het bestaan van een fiscale eenheid, waarna ik afsluit met de gevolgen van de verbreking van de fiscale eenheid.

4.5.1. Gevolgen van ontstaan van en voeging in een fiscale eenheid

4.5.1.1. Herwaardering belang in te voegen dochtermaatschappijen

Conform het eerste lid van art. 15ab Wet VPB 1969 wordt het belang in te voegen dochtermaatschappijen gesteld op de waarde in het economisch verkeer.²⁹³ Naar mijn mening heeft deze bepaling in principe geen effect op de hoogte van de aftrek primair rendement. Immers, het fiscale eigen vermogen van de fiscale eenheid neemt door deze bepaling niet toe of af, tenzij de herwaardering van het belang in de te voegen dochter leidt tot een fiscale afrekening.²⁹⁴ In dit geval wordt het fiscale eigen vermogen verhoogd of verlaagd met de vennootschapsbelastingclaim welke rustte op het belang in de dochtermaatschappij.

4.5.1.2. Herwaardering onderlinge vorderingen en schulden bij voeging

Conform het zesde lid van art. 15ab Wet VPB 1969 worden de onderlinge vorderingen en schulden van maatschappijen welke worden gevoegd voor de voeging gesteld op de bedrijfswaarde of op de nominale waarde. De achtergrond van deze bepaling is dat hiermee wordt voorkomen dat afwaardering van de schuldvordering bij de crediteur in de belaste sfeer voor de totstandkoming van de fiscale eenheid wordt gevolgd door een onbelaste waardestijging binnen de fiscale eenheid.

---

²⁹² Dit betreft een besmette gebeurtenis in de zin van art. 13ba, lid 2, Wet VPB 1969.

²⁹³ De achtergrond van deze bepaling is overigens dat de wetgever hiermee het verloren gaan van een claim op een waardestijging van de dochtermaatschappij beoogd te voorkomen.

²⁹⁴ Een situatie waarin dit gebeurt is wanneer een compartimenteringsclaim van toepassing is en een gedeelte van de waardeverandering van de deelneming in het verleden in de belaste sfeer is geschied.

Deze bepaling heeft als gevolg dat bij de debiteur winstneming plaatsvindt, indien bij de crediteur de vordering is afgewaardeerd. Deze winstneming heeft echter slechts gevolgen voor de aftrek primair rendement, indien het leidt tot de daadwerkelijke heffing van vennootschapsbelasting. Dit bedrag verlaat namelijk het eigen vermogen van de debiteur.

4.5.1.3. *Ontstaan van fiscale eenheid tijdens een lopend boekjaar*

De mogelijkheid bestaat tot het aangaan van een fiscale eenheid of de voeging van één of meerdere dochtermaatschappijen in een bestaande fiscale eenheid tijdens het boekjaar. Indien het laatste het geval is, sluit de dochtermaatschappij haar boekjaar af net voor de voeging in een fiscale eenheid. Naar mijn mening dient de aftrek primair rendement dan naar rato van het aantal maanden van het boekjaar ten opzichte van een kalenderjaar te worden toegekend. Het resterende gedeelte van de totale aftrek primair rendement van de dochtermaatschappij dient naar mijn mening vervolgens te worden verleend aan de fiscale eenheid.

4.5.2. **Gevolgen tijdens het bestaan van de fiscale eenheid**

4.5.2.1. *Voorbeeld gevolgen fiscale eenheid*

Allereerst bespreek ik de fiscale gevolgen met betrekking tot de aftrek primair rendement en de renteaftrekbeperking na vorming van een fiscale eenheid, aan de hand van onderstaand voorbeeld. De dochtermaatschappij heeft een negatief fiscaal eigen vermogen gekregen als gevolg van aanhoudende fiscale verliezen en de schuldverhouding is onderling aangegaan, enkel de schuld van de holding is aangegaan met een derde.

Voorbeeld 14 – Samenloop aftrek primair rendement en fiscale eenheid							
Balans M				Balans D			
Deelneming	1.000	EV	1.300	Activa	500	Schuld M	1.000
Vordering D	500	VV	200			EV	500-/-
	1.500		1.500		500		500
Balans FE							
Activa	500	EV	300				
		VV	200				
	500		500				

Zonder de vorming van een fiscale eenheid wordt in totaal bij de holding en de dochtermaatschappij aftrek primair rendement verleend over 300.²⁹⁵ De renteaftrek wordt per saldo verleend over het

²⁹⁵ Bij de holding (1.300 -/- 1.000) wordt een aftrek primair rendement verleend over 300. Merk op dat bij de dochtermaatschappij echter geen sprake is van een bijtelling, omdat sprake is van een negatief eigen vermogen als gevolg van fiscale verliezen. Hier blijkt dat het achterwege laten van een bijtelling bij een negatief fiscaal eigen

vreemde vermogen van 200. Na de vorming van een fiscale eenheid wordt eveneens een aftrek primair rendement verleent over het eigen vermogen van 300 en een renteaftrek over het vreemde vermogen van 200. De vorming van de fiscale eenheid heeft derhalve geen gevolgen voor de aftrek die wordt verleend op het eigen en vreemd vermogen.

In het volgende gestileerde voorbeeld is sprake van een moedermaatschappij, die een onmiddellijk volledig belang houdt in een dochtermaatschappij en middels deze dochtermaatschappij een volledig belang in een kleindochtermaatschappij. De fiscale eenheid wordt aangegaan tussen moeder- en dochtermaatschappij.

Voorbeeld 15 – Samenloop aftrek primair rendement en fiscale eenheid							
Balans M				Balans D			
Activa	200	EV	200	Activa	700	EV	900
Deelneming	800	Schuld D	500	Deelneming	300	VV	600
		VV	300	Vordering M	500		
	1.000		1.000		1.500		1.500
Balans KD				Balans FE M-D			
Activa	1.000	EV	800	Activa	900	EV	300
		VV	200	Deelneming	300	VV	900
	1.000		1.000		1.200		1.200

Zonder de vorming van een fiscale eenheid tussen moeder en dochter bedraagt de grondslag voor de aftrek primair rendement in totaal bij moeder, dochter en kleindochter 800.²⁹⁶ De renteaftrek wordt per saldo verleend over het vreemde vermogen van 1.100.²⁹⁷

Na de vorming van de fiscale eenheid is de grondslag aftrek primair rendement bij de fiscale eenheid nihil en bij de kleindochter 800. In totaal wordt derhalve aftrek primair rendement verleend over 800. De renteaftrek wordt ook nu verleend over in totaal 1.100.

Ook hier heeft de vorming van een fiscale eenheid derhalve geen gevolgen voor de hoogte van de aftrek primair rendement en de renteaftrek.

---

vermogen als gevolg van fiscale verliezen naar mijn mening juist uitpakt, omdat anders de belastingplichtige wegens fiscale redenen in een fiscale eenheid gedreven wordt om een bijtelling in dergelijke situaties te voorkomen. Met andere woorden, de daling van het fiscale eigen vermogen van 500 bij de holding, als gevolg van de afwaardering van de schuldvordering op de dochtermaatschappij wordt derhalve gecompenseerd door het vervallen van de bijtelling bij de dochtermaatschappij.

²⁹⁶ Bestaand uit een bijtelling over 600 bij de moeder, een aftrek over 600 bij de dochter en een aftrek van 800 bij de kleindochter.

²⁹⁷ Waarbij ik derhalve de rentebaten en –lasten van de onderlinge schuldverhouding saldeer.

4.5.2.2. Goodwill-gat

Na de vorming van een fiscale eenheid kan een zogenoemd goodwill-gat ontstaan. De wijze waarop hier in mijn ogen mee moet worden omgegaan is behandeld in paragraaf 3.2.4.7.3.

4.5.2.3. Overdracht vermogensbestanddelen binnen de fiscale eenheid

Binnen een fiscale eenheid kunnen vermogensbestanddelen vrijelijk worden overgedragen. Naar mijn mening hebben dergelijke overdrachten geen invloed op de hoogte van de aftrek primair rendement en de renteaftrek binnen een fiscale eenheid, omdat dergelijke overdrachten niet gepaard gaan met fiscale afrekening over boekverliezen of –winsten. Met andere woorden, het fiscale eigen vermogen van de fiscale eenheid verandert niet ten gevolge van overdrachten van vermogensbestanddelen.

4.5.3. Gevolgen van verbreking van en ontvoeging uit een fiscale eenheid

4.5.3.1. Herwaardering aandelenbelangen bij ontvoeging

Conform art. 15aj, lid 6, Wet VPB 1969 dient de waarde van de aandelen in een te ontvoegen dochter te boekgesteld te worden op het opgeofferde bedrag, ten einde de deelnemingsrelatie weer kenbaar te maken. Echter, hiervoor geldt naar mijn mening, dat de twee communicerende vaten worden verhoogd of verlaagd bij de moedermaatschappij, namelijk het fiscaal eigen vermogen en de boekwaarde van de deelneming. Op de grondslag voor de aftrek primair rendement heeft deze bepaling derhalve geen invloed.

4.5.3.2. Herwaardering onderlinge vorderingen en schulden bij ontvoeging

Ook bij de verbreking van een fiscale eenheid of bij de ontvoeging van één of meerdere dochtermaatschappijen worden de onderlinge vorderingen en schulden gesteld op de nominale waarde of, indien lager, de bedrijfswaarde. Dit volgt uit het tweede lid van art. 15aj, Wet VPB 1969. Dit leidt echter niet tot fiscale verliezen of winsten, omdat dit geschiedt net voor het ontvoegingstijdstip. Het totale fiscale eigen vermogen van de fiscale eenheid wijzigt niet en deze bepaling heeft derhalve geen invloed op de grondslag voor de berekening van de aftrek primair rendement.

4.5.4. Conclusie ten aanzien van de vorming van een fiscale eenheid

Naar mijn mening bestaan in de samenloop van een aftrek primair rendement en het fiscale eenheids-regime geen problemen. De grondslagen voor de aftrek primair rendement en de renteaftrek veranderen niet als gevolg van het aangaan van een fiscale eenheid. Het fiscale eenheids-regime behoeft in mijn ogen dan ook geen aanpassingen te ondergaan tezamen met de introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement.

In mijn ogen is het vervallen van een bijtelling bij een negatief fiscaal eigen vermogen voor correcties als gevolg van fiscale verliezen van groot belang gebleken, omdat het aangaan van een fiscale eenheid anders gunstig uitwerkt voor belastingplichtigen.

4.6. Conclusie

In dit hoofdstuk ben ik ingegaan op de derde deelvraag inzake de vraag op welke wijze de synthese van ACE en CBIT dient te worden geïmplementeerd in de Nederlandse Wet VPB 1969.

Daartoe worden alle bestaande en toekomstige renteaftrekbeperkingen overbodig en deze komen te vervallen, uitgezonderd art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969. Deze renteaftrekbeperking behoudt zijn nut. De deelnemingsvrijstelling en fiscale eenheid kunnen blijven bestaan in hun huidige vorm. De neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen wordt door deze regelingen niet geschaad.

Met betrekking tot vermogensverliezen blijft echter een *timings*verschil bestaan inzake het moment van het nemen van verliezen. Immers, afwaarderingsverliezen op vorderingen mogen eerder in aanmerking worden genomen dan liquidatieverliezen met betrekking tot deelnemingen.

In het volgende hoofdstuk ga ik nader in op het flankerende beleid in de inkomstenbelasting teneinde de neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouder aan de kaak te stellen.

HOOFDSTUK 5 – FLANKEREND BELEID INKOMSTENBELASTING

5.1. Inleiding

In dit hoofdstuk bespreek ik enkele factoren van de inkomstenbelasting die, buiten de belastingheffing over winsten van vennootschappen om, de neutraliteit met betrekking tot de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen verstoren. Zonder uitpuittend te willen zijn, bespreek ik enkele oplossingsrichtingen voor deze problematiek in paragraaf 5.2.

Daarnaast maak ik in paragraaf 5.3. een vergelijking tussen de belastingheffing over winsten van ondernemers in de inkomstenbelasting en over de gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelasting over de winsten van vennootschappen. In paragraaf 5.4. vergelijk ik beleggen in box 3 met beleggen door middel van een vennootschap. De reden dat ik deze vergelijkingen maak is dat ik een toetsing aanleg in hoeverre de door mij in dit onderzoek voorgestelde gedeeltelijke aftrek primair rendement en rentebeperving de verhouding tussen de verschillende boxen in de inkomstenbelasting heeft verstoord. Ook hiervoor geldt dat ik niet pretendeer uitpuittend te zijn. In paragraaf 5.5. sluit ik tenslotte af met een korte conclusie.

5.2. Verschil in behandeling rente en dividend op niveau uiteindelijke aandeelhouder

Uit mijn onderzoek blijkt²⁹⁸ dat de verschillende behandeling van dividend en rente in de inkomstenbelasting op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouders de neutraliteit in fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen verstoort. Immers, de door aanmerkelijk belanghouders (hierna ab-houders) ontvangen rente op een lening verstrekt aan de eigen vennootschap wordt progressief belast in box 1, tegen een tarief wat kan oplopen naar 52%.²⁹⁹ De ontvangen dividenden worden daarentegen in box 2 belast, tegen 25%. Afhankelijk van de feitelijke fiscale positie van de uiteindelijke aandeelhouders gaat de voorkeur uit naar financiering van de vennootschap met eigen of vreemd vermogen. Op het niveau van de vennootschap is de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen immers grotendeels gelijk geworden, zodat met name in de behandeling van dividend en rente op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouder nog verschillen bestaan die voorkeur voor de financiering met eigen of vreemd vermogen in de hand werkt.

Daarnaast bestaat nog een ander essentieel verschil tussen de belastingheffing op rente en dividend, namelijk een *timings*verschil. Immers, rente wordt bij de natuurlijk persoon-aandeelhouder jaarlijks in de heffing betrokken, terwijl dividend pas in de heffing wordt betrokken op het moment dat daadwerkelijk een uitkering van dividend plaatsvindt.

---

²⁹⁸ Zie hiervoor paragraaf 2.3.2.

²⁹⁹ Overigens wordt het toptarief getemperd door de terbeschikkingsvrijstelling van art. 3.99b Wet IB 2001. De daadwerkelijke belastingheffing over de rentebaten van de natuurlijke persoon-aandeelhouder is sterk afhankelijk van zijn feitelijke fiscale positie in box 1 en over de daadwerkelijke effectieve belastingdruk op rentebaten valt derhalve geen eenduidigheid te geven.

Naar mijn mening dienen rente en dividend welke door de natuurlijke personen-aandeelhouders worden ontvangen, op dezelfde wijze in de inkomstenbelastingheffing te worden betrokken, teneinde de neutraliteit in fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouder te garanderen.

5.2.1. Oplossing verschillende behandeling ontvangen dividend en rente

Concreet betekent dat naar mijn mening dat de rentebaten eveneens in box 2 belast dienen te worden, tegen hetzelfde tarief als waartegen dividenden worden belast. Dit betekent tegelijkertijd dat de terbeschikkingsregels van art. 3.92, lid 2, onderdeel a, Wet IB 2001 kunnen vervallen.

Zoals gezegd bestaat een *timings*verschil tussen het in aanmerking nemen van rentebaten en de opbrengsten uit eigen vermogen, dividend. Immers, rentebaten worden jaarlijks in aanmerking genomen op het genietingsmoment, terwijl dividenden pas in de inkomstenbelastingheffing worden betrokken op het moment dat ze worden uitgekeerd. Een mogelijkheid om dit *timings*verschil te elimineren is in box 2 een geringe gemiddelde opslag te zetten op het tarief waartegen dividenden in de heffing worden betrokken. Deze methode is echter ruw, omdat verschil bestaat tussen belastingplichtigen in de mate waarin wordt geprofiteerd van het *timings*voordeel en deze methode verstoort derhalve de neutrale fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen.

Een andere oplossingsmogelijkheid is om bij de uiteindelijke aandeelhouder de opbrengst primair rendement jaarlijks te belasten in box 2.³⁰⁰ Hierbij dient te worden aangesloten bij de geconsolideerde aftrek primair rendement³⁰¹ die bij de vennootschappen waarin de uiteindelijke aandeelhouder direct of indirect een belang houdt in aanmerking is genomen. Deze systematiek is naar mijn mening te vergelijken met de situatie waarbij de rente, door de vennootschap verschuldigd aan haar uiteindelijke aandeelhouder, wordt schuldig gebleven. Ook hierbij wordt een inkomensbestanddeel belast, terwijl dit bestanddeel nog niet is ontvangen.

5.2.2. Uitwerking belastingheffing over primair rendement in box 2

De uitwerking hiervan kan als volgt geschieden: Indien het primair rendement in aanmerking wordt genomen in box 2, wordt de verkrijgingsprijs van het aanmerkelijk belang verhoogd. Bij uitdeling van de gehele winst in bijvoorbeeld het vijfde jaar, wordt het regulier voordeel in aanmerking genomen en het primair rendement van het betreffende jaar verminderd met dit reguliere voordeel, maar niet verder dan tot nihil.³⁰² Pas bij vervreemding van het aanmerkelijk belang resteert vervolgens een

---

³⁰⁰ Deze oplossingsrichting is te vergelijken met de belastingheffing in box 2 over het forfaitaire rendement van de vrijgestelde beleggingsinstelling, art. 4.13, lid 1 jo. art. 4.14 Wet IB 2001.

³⁰¹ Het is overigens mogelijk dat bij zich bij bepaling van dit bedrag een informatieprobleem voordoet. Het is ook mogelijk dat wordt aangesloten bij de waarde in het economisch verkeer van de aandelen en dat daar het percentage wat wordt gebruikt voor de berekening van de aftrek primair rendement, over wordt genomen. Naar mijn mening dient een afweging te worden gemaakt tussen theoretische zuiverheid en eenvoud.

³⁰² Deze systematiek is hetzelfde als de systematiek die wordt gehanteerd voor de belastingheffing over het forfaitaire rendement van de vrijgestelde beleggingsinstelling, conform art. 4.13, lid 1, art. 4.14 en art. 4.27, lid 1, Wet IB 2001.

verlies, omdat de verkrijgingsprijs is gestegen vanwege het belaste primaire rendement in het eerste tot vierde jaar.

Naar mijn mening verdient echter een andere variant de voorkeur. Ik werk deze variant uit aan de hand van een voorbeeld.

Voorbeeld 16 – Belastingheffing over primair rendement in box 2

Balans vennootschap

Activa	2.000	EV	2.000
	2.000		2.000

Het percentage van de aftrek primair rendement is 4, en de het aftrekbaarheidspercentage 70.

De aftrek primair rendement binnen de vennootschap bedraagt derhalve 56 ($0,7 \times 0,04 \times 2.000$). In box 2 van de inkomstenbelasting wordt eveneens 56 belast. Op de aanslag inkomstenbelasting wordt dit bedrag vermeld en jaarlijks verhoogd met het primair rendement wat in dat jaar wordt belast in box 2. Bij een uitdeling van de winst wordt slechts het meerdere, wat uitgaat boven het in de voorgaande jaren belaste primaire rendement, in de heffing betrokken. Dit geldt ook bij behaalde vervreemdingsvoordelen.

Laatstgenoemde methodiek heeft in mijn ogen als voordeel dat liquiditeitsproblemen worden verkleind. In de eerstgenoemde methodiek wordt het primaire rendement jaarlijks belast en bij uitdeling van de winst wordt enkel rekening gehouden met het primaire rendement van het betreffende belastingjaar. Alsdan is sprake van dubbele heffing, die pas wordt gecorrigeerd bij vervreemding van het aanmerkelijk belang, omdat de verkrijgingsprijs jaarlijks toeneemt met het primaire rendement.

5.2.3. Rentedragend uitstel van betaling

Omdat het primaire rendement wordt belast in box 2, terwijl in veel gevallen geen sprake is van een uitdeling van winst, kunnen liquiditeitsproblemen ontstaan bij de uiteindelijke aandeelhouder. Het is derhalve naar mijn mening noodzakelijk om voor deze groep belastingplichtigen een betalingsuitstelfaciliteit in de Invorderingswet 1990 (hierna Inv 1990) te creëren.

Toegang tot deze faciliteit wordt verleend indien het primair rendement in box 2 wordt belast en tegelijkertijd geen sprake is van reguliere en/of vervreemdingsvoordelen. Het is daarnaast mogelijk om een inkomens- en/of vermogenstoets in te bouwen om daarmee enkel toegang te verlenen tot de faciliteit aan belastingplichtigen voor wie dit daadwerkelijk nodig is. Het is cruciaal dat het uitstel van betaling rentedragend is. De reden hiervan is dat juist hiermee het *timings*voordeel inzake de belastingheffing in box 2 over opbrengsten uit eigen vermogen en uit vreemd vermogen wordt weggenomen.

Indien sprake is van reguliere en/of vervreemdingsvoordelen vervalt het uitstel van betaling.

De aldus verschuldigde inkomstenbelasting telt wel mee als schuld bij het bepalen van de grondslag sparen en beleggen van box 3.

5.3. Belastingheffing IB-ondernemers

In deze paragraaf ga ik nader in op de gecombineerde inkomsten- en vennootschapsbelasting op inkomsten uit kapitaal door middel van een vennootschap teneinde de vergelijking met IB-ondernemers en beleggers in box 3 te kunnen maken. Hierbij ga ik gemakshalve voorbij aan het opstarttarief in de vennootschapsbelasting van 20%. De vraag is hoe deze gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelasting is opgebouwd en hoe elke component van de winst wordt belast. Indien dit bekend is, kan de vergelijking met de belastingheffing over winsten van IB-ondernemingen worden gemaakt.

5.3.1. Gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelastingheffing

Er is in de vennootschapsbelastingsfeer sprake van een belastingheffing van 7,5% op de vergoeding voor het eigen vermogen, van 25% op de niet aftrekbare rente en 25% op de overwinst.

In formulevorm: $0,25 \times 0,3 \times \text{aftrek primair rendement} + 0,25 \times \text{niet aftrekbare rente} + 0,25 \times \text{overwinst}$

In de inkomstenbelastingsfeer is sprake van een belastingheffing van 23,125%³⁰³ over de vergoeding voor het eigen vermogen, van 23,125% over de rente verminderd met 25% x de niet aftrekbare rente in de vennootschapsbelasting en vermeerderd met 7,5% x rente en van 18,75% over de overwinst,

In formulevorm: $0,25 - 0,25 \times 0,25 \times 0,3 \times \text{primair rendement} + 0,25 \times \text{rente} - 0,25 \times 0,3 \times \text{rente} - 0,25 \times \text{niet aftrekbare rente vpb} + 0,075 \times \text{rente} + 0,25 \times 0,75 \times \text{overwinst}$

De gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelasting is als volgt opgebouwd: een belastingheffing van 30,625% over de vergoeding voor het eigen vermogen, van 30,625% over de vergoeding voor het vreemd vermogen en van 43,75% over de overwinst

In formulevorm: $0,30625 \times \text{primair rendement} + 0,30625 \times \text{rente} + 0,4375 \times \text{overwinst}$

Hierbij dient te worden aangetekend dat de verschuldigde vennootschapsbelasting over de niet aftrekbare rente in de vennootschapsbelasting wordt opgeteld bij de te belasten rente en vervolgens verrekend met de verschuldigde inkomstenbelasting over de ontvangen rentebaten.

De vraag dient zich aan waarom niet voor een verrekeningstelsel wordt gekozen. Immers, in de belastingheffing over de rente zit al een verrekeningselement en daarnaast doet een verrekeningstelsel recht aan de verlengstukgedachte van paragraaf 2.6.1. en aan de oorspronkelijke opzet van een CBIT, zoals blijkt uit paragraaf 2.6.1. Hierbij dient zowel de vergoeding voor het eigen als het vreemd vermogen tegen een tarief van 30% in de heffing van de inkomstenbelasting te worden betrokken. Op de overwinst dient naar mijn mening 43,75% inkomstenbelasting te worden

³⁰³ Dit percentage is lager dan 25%, omdat in de vennootschapsbelastingsfeer al 25% over 30% van het primair rendement wordt betaald. Zie verder de formule, waarin de berekening van dit percentage is uitgeschreven.

geheven. Naar mijn mening is een dergelijk verrekeningsstelsel een goede mogelijkheid en ik toon dit aan aan de hand van een voorbeeld:

Voorbeeld 17 – Werking verrekeningstelsel			
Balans vennootschap			
Activa	2.000	EV	1.000
		VV	1.000
	2.000		2.000

In dit gestileerde voorbeeld is sprake van een DGA welke zowel 1.000 als kapitaal heeft gestort in zijn vennootschap en tevens 1.000 als vreemd vermogen heeft verstrekt.

De winst voor de aftrek van primair rendement en rente bedraagt 150. Het vergoedingspercentage voor eigen vermogen bedraagt 4% en voor vreemd vermogen 5%. het aftrekbare gedeelte is 70% .

De vennootschapsbelastingheffing bedraagt $(150 - 40 \times 0,7 - 40 \times 0,7) \times 0,25 = 23,5$.

De DGA keert de winst direct uit als dividend. Zijn inkomsten voor de inkomstenbelasting zijn derhalve 50 rente en 76,5 aan dividend. Het dividend bestaat uit 40 primair rendement en 36,5 overwinst.

In de heffing van inkomstenbelasting worden betrokken:

✓ Rente	50 x 0,3	= 15
✓ Primair rendement	40 x 0,3	= 12
✓ Overwinst + ingehouden vennootschapsbelasting	36,5 + 23,5 x 0,4375	= 26,25
✓ Te verrekenen vennootschapsbelasting		<u>23,5 -/-</u>
Per saldo te betalen aan inkomsten- en vennootschapsbelasting		29,75

Merk op dat het totaal aan te betalen inkomsten- en vennootschapsbelasting – op een kleine afronding van het tarief na – volgt uit de bovenstaande formule van gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelasting. Daarnaast is te zien dat op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouder neutraliteit bestaat met betrekking tot de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen.

Indien de vreemd vermogen verhouding niet met de eigen aandeelhouder is aangegaan, vervalt de belastingheffing over de rente in box 2. De vennootschapsbelasting over de niet aftrekbare rente in de vennootschap wordt bij een uitdeling van winst echter nog steeds verrekend. Dit wordt echter gecorrigeerd bij de crediteur. Indien dit een vennootschap is, wordt slechts dat gedeelte van de rente belast wat bij de debiteur aftrekbaar is. Aldaar resteert derhalve geen belastbare winst voor de vennootschapsbelasting.³⁰⁴ Bij uitdeling van winst is derhalve geen vennootschapsbelasting verrekenbaar. Dit compenseert precies de vennootschapsbelasting die teveel verrekenbaar was.³⁰⁵

³⁰⁴ Er vanuit gaande dat zich in de vennootschap verder geen activa bevindt.

³⁰⁵ In het geval de rente wordt betaald aan een belastingplichtige waar de lening in box 3 gealloceerd is, ontstaat box arbitrage. Op deze plaats merk ik derhalve op dat de vermogensrendementsheffing naar mijn mening plaats dient te maken voor een belastingheffing op kapitaal, uitgaand van het reële stelsel.

Nu duidelijk is geworden hoe in het systeem van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en een gedeeltelijke renteaftrek bij de vennootschap de heffing van vennootschaps- en inkomstenbelasting uitwerkt, behandel ik de overeenkomsten en verschillen met de heffing van inkomstenbelasting over de winst van IB-ondernemers.

5.3.2. Ondernemers in de inkomstenbelasting

5.3.2.1. Verschillen met vennootschappen

De rechtsvorm van objectieve ondernemingen³⁰⁶ waarvan de winsten worden toegerekend aan de achterliggende participanten en aldaar in de heffing van inkomstenbelasting betrokken, is fiscaal transparant en bezit geen rechtspersoonlijkheid.³⁰⁷ Kenmerken van dergelijke rechtsvormen zijn, in tegenstelling tot een vennootschap, dat de participanten (beperkt) aansprakelijk zijn, dat binnen zo'n rechtsvorm geen juridische eigendom van vermogensbestanddelen kan bestaan en dat geen sprake is van een in aandelen verdeeld kapitaal. Winstuitdelingen vinden bij transparantie niet plaats.

De achterliggende participanten kunnen, in tegenstelling met een vennootschap, daarnaast geen schuldverhouding aangaan met hun onderneming. Schulden die zich in de ondernemingsfeer bevinden zullen derhalve altijd schulden aan derden zijn en niet aan de achterliggende participanten. Overigens worden vermogensbestanddelen toegerekend aan de onderneming door middel van vermogensetikettering. Het door de participanten ingebrachte 'eigen vermogen' van dergelijke ondernemingen wordt als kapitaalbreng betiteld.

5.3.2.2. Huidige stand van zaken

Subjectieve ondernemers in de inkomstenbelasting worden heden ten dage belast tegen een progressief tarief over de belastbare winst uit onderneming. De winst is opgebouwd uit een aantal componenten, te weten een vergoeding voor de geleverde arbeid, voor het terbeschikkinggestelde kapitaal en de overwinst. Deze componenten worden vooralsnog niet onderscheiden inzake de heffing van inkomstenbelasting.

Ook bij de berekening van de belastbare winst uit onderneming is sprake van een verschil in behandeling van eigen en vreemd vermogen. De vergoeding betaald voor het vreemde vermogen binnen de onderneming is aftrekbaar, terwijl voor de terbeschikkingstelling van kapitaal aan de onderneming geen vergoeding aftrekbaar is.³⁰⁸

---

³⁰⁶ Essers omschrijft de objectieve onderneming als volgt: *'een zelfstandige duurzaam bedoelde activiteiten, gericht op een risicodragende deelneming aan het economische verkeer.'* Zie P.H.J. Essers, *Personenvennootschappen en aanverwante rechtsvormen*, Deventer: Kluwer 2004, algemeen deel, onderdeel 2.1.2.2. Subjectief ondernemerschap is afhankelijk van het bestaan van een objectieve onderneming. Subjectief ondernemerschap draait om de vraag voor wiens rekening de objectieve onderneming wordt gedreven.

³⁰⁷ Voorbeelden hiervan zijn de eenmanszaak en vennootschap onder firma.

³⁰⁸ In firmaverband is het zelfs de gewoonte de vennoten een vergoeding voor de terbeschikkingstelling van hun kapitaal te verstrekken uit de winst. Deze vergoeding wordt belast tegen een progressief tarief in box 1 van de inkomstenbelasting.

Indien de opbrengst van ingebracht kapitaal in de onderneming zwaarder wordt belast dan kapitaal in box 3³⁰⁹ van de inkomstenbelasting bestaat naar mijn mening in de huidige situatie een fiscale prikkel om de objectieve onderneming zoveel mogelijk met vreemd vermogen te financieren. Dit is onder meer afhankelijk van de hoogte van het forfaitair rendement in box 3 ten opzichte van de werkelijke rendementen en de hoogte van de winst uit onderneming. Ook de vergelijking met het drijven van een onderneming door middel van een vennootschap is relevant. Op de verschillen ga ik in in de volgende paragraaf.

Deze prikkel wordt echter tevens verkleind door de hoofdelijke aansprakelijkheid van de achterliggende participanten. En was de vennootschap met vele aandeelhouders nog enigszins te beschouwen als een zelfstandig object, daarvan is bij een transparante rechtsvorm absoluut geen sprake. Immers, participant en onderneming zijn één. De vergelijking tussen aftrekbare rente en niet aftrekbaar dividend kan in dit geval naar mijn mening niet worden gemaakt. Daarnaast is winstdrainage in concernverband niet voor de hand liggend. Naar mijn mening is de problematiek derhalve veel kleiner dan in de vennootschapsbelastingssfeer en ligt het aangrijpingspunt voor de oplossingsrichting in mijn optiek bij de fiscale behandeling van opbrengsten van kapitaal.

5.3.2.3. Huidige systematiek handhaven

Het is een mogelijkheid om de verschillende behandeling van vreemd vermogen en kapitaal te laten bestaan en de rente geheel aftrekbaar te laten bij de fiscale winstberekening van transparante ondernemingen. Deze richting is naar mijn mening zeker het overwegen waard, omdat zoals gezegd de problematiek van de ongelijke behandeling naar mijn mening niet zo prominent is.

Hierbij is het naar mijn mening belangrijk dat een globaal evenwicht wordt bereikt tussen de gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelastingdruk op (ondernemings)winsten binnen vennootschappen en de inkomstenbelastingdruk op ondernemingswinsten van IB-ondernemers.

In de vennootschapsfeer bedraagt de gecombineerde inkomsten- en vennootschapsbelastingdruk maximaal 40 tot 43,75% op de overwinsten. Daarnaast wordt, naast de belastingheffing op de overwinst, in totaal 30% geheven op de kapitaalvergoedingen. De daadwerkelijke belastingdruk is derhalve sterk afhankelijk van de hoogte van overwinst ten opzichte van kapitaalvergoedingen. Naar mijn mening is het vanwege dit feit lastig om een globaal evenwicht te vinden tussen de huidige fiscale behandeling van IB-ondernemingswinsten en de fiscale behandeling van vennootschapswinsten. Binnen de fiscale behandeling van IB-ondernemingswinsten wordt nu eenmaal geen onderscheid gemaakt tussen overwinst en kapitaalvergoeding.

De mogelijkheid bestaat de hierdoor ontstane verschillen te accepteren. Naar mijn mening is het echter goed om ook een andere mogelijkheid tegen het licht te houden.

---

³⁰⁹ Het tarief in box 3 van de inkomstenbelasting is 30%. Winsten van onderneming worden tegen vanaf 2013 tegen een tarief van 31% tot 45% in de heffing van inkomstenbelasting betrokken. Hierin is de MKB-winstvrijstelling van 14% verdisconteerd. Wegens de ondernemersfaciliteiten, zoals de zelfstandigenaftrek, ligt het effectieve tarief overigens veelal lager.

5.3.2.4. Vergoeding voor kapitaal apart belasten

Een andere oplossingsrichting is dat net als bij de gecombineerde belastingheffing van vennootschappen de kapitaalcomponent³¹⁰ in de winst tegen een vast tarief dient te worden belast. Ik denk hierbij aan een inkomstenbelastingheffing van 30%³¹¹ die over de vergoeding voor het kapitaal dient te worden geheven. Op deze wijze bestaat er geen verschil tussen de belastingheffing over de opbrengst van het kapitaal in een IB-onderneming en over de vergoeding voor het eigen vermogen in de gecombineerde inkomsten- en vennootschapsbelasting.

De resterende winst, bestaande uit de arbeidscomponent en de overwinst,³¹² wordt vervolgens tegen het reguliere tarief in box 1 in de heffing van de inkomstenbelasting betrokken.³¹³ Voor de arbeidscomponent is dat te verklaren uit het feit dat ook de arbeidsvergoeding van werknemers in deze box in de inkomstenbelasting worden betrokken. Met betrekking tot de overwinstcomponent is dat naar mijn mening wat minder voor de hand liggend. De overwinst kan immers wegens verschillende factoren tot stand komen. Hieraan kan bijvoorbeeld zakelijke, maar ook persoonlijke goodwill ten grondslag liggen.³¹⁴ Dat overwinsten wegens persoonlijke kwaliteiten van de ondernemer wat betreft belastingheffing in box 1 worden gekoppeld aan de arbeidscomponent is naar mijn mening te verklaren. Al met al zie ik geen reden om overwinsten op een andere wijze in de inkomstenbelasting te betrekken. Daarnaast is de progressieve tariefstructuur in box 1 zodanig dat relatief weinig verschil bestaat tussen de belastingheffing op overwinsten behaald in de IB-onderneming en overwinsten behaald in een vennootschap.³¹⁵

5.3.2.4.1. Verhouding componenten winst

Overigens is het tussen participanten van een samenwerkingsverband al heel gebruikelijk om de winst te verdelen in arbeids-, kapitaal- en overwinstencomponenten. Het is echter in dit systeem noodzaak om de wijze waarop de kapitaalcomponent dient te worden berekend in de wet te verankeren. Naar mijn mening kan de berekening op vergelijkbare wijze plaatsvinden als de berekening van de aftrek primair rendement in de vennootschapsbelasting. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het kapitaal van een subjectieve ondernemer sterk kan fluctueren door opnamen en stortingen. Het moet echter gaan om zeer grote bedragen wil de belastingheffing substantieel verschuiven van arbeids- en overwinstcomponent naar kapitaalcomponent. Daarnaast blijft de

---

³¹⁰ Zie voor de heffing van belasting op kapitaal onder meer R.P. van den Dool, *Belastingheffing over kapitaalinkomen bij natuurlijke personen*, Deventer: Kluwer 2009.

³¹¹ Hiermee wordt aangesloten bij het tarief in box 3 en de gecombineerde inkomsten- en vennootschapsbelasting over de vergoeding voor terbeschikkingstelling van kapitaal.

³¹² De overwinst kan worden veroorzaakt door fricties in de markt, een goede organisatie en vestigingsplaats, door goede externe omstandigheden, zoals infrastructuur, maar ook door de kwaliteiten van de ondernemer, de zogenoemde persoonlijke goodwill.

³¹³ Eventueel kan een bepaalde korting worden verleend op het tarief. De inkomstenbelastingheffing op de uitgedeelde overwinst wordt namelijk in de vennootschapsbelasting ook verminderd vanwege het niet aftrekbare gedeelte van de kapitaalvergoedingen.

³¹⁴ Goodwill is de gekapitaliseerde waarde van het boven het normale rendement uitgaande rendement. Zie S.A.W.J. Strik en N.H. de Vries, *Cursus Belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2010, p. 251.

³¹⁵ Grote verschillen tussen de heffing op overwinsten van vennootschappen en overwinsten van IB-ondernemingen dienen naar mijn mening te worden vermeden.

antimisbruikbepaling van art. 2.14, lid 3, onderdeel b en c, Wet IB 2001 inzake het zogenoemde boxhoppen van toepassing. Tenslotte werpt ook het leerstuk van vermogensetikettering een dam op tegen boxhoppen, zo blijkt bijvoorbeeld uit BNB 1979/120³¹⁶ dat duurzaam overtollige kasgelden verplicht privévermogen vormen.

5.3.2.4.2. *Percentage voor bepaling kapitaalcomponent*

Het percentage dient naar mijn mening gelijk te zijn aan het in de vennootschapsbelasting gehanteerde percentage met betrekking tot de aftrek primair rendement, met andere woorden, het tienjarig gemiddelde van langlopende – tienjarige – Nederlandse staatsobligaties.

5.3.2.4.3. *Rentelasten en -baten*

Rentelasten kunnen naar mijn mening geheel aftrekbaar blijven en rentebaten geheel belast. Vanuit budgettair oogpunt is het niet noodzakelijk om de aftrek te beperken. Daarnaast wordt slechts de kapitaalcomponent op een andere wijze belast en wordt het derhalve naar mijn mening als onrechtvaardig ervaren indien de aftrek van rente wordt beperkt. En zoals in paragraaf 2.4.1. al is opgemerkt, behoort het eigen vermogen de ondernemer toe en het vreemd vermogen niet. Een asymmetrische behandeling van beide is vanuit dat oogpunt te verklaren.

Aan de horizon doemt echter een arbitrageprobleem op. Immers, bij hoge winsten kunnen rentelasten aftrekbaar zijn tegen een tarief van ongeveer 45%, terwijl in box 3 en in box 2 slechts 30% belasting wordt geheven over kapitaalinkomsten. Het is derhalve zaak om het tarief waartegen rentelasten aftrekbaar zijn te beperken tot 30%.

Dit kan worden gerealiseerd door de rentelasten in mindering te brengen op de kapitaalcomponent en aldus, indien de rentelasten de kapitaalcomponent van de winst te boven gaan, een vermindering te geven van 30% maal het negatieve bedrag. Ik verduidelijk mijn woorden aan de hand van een voorbeeld.

Voorbeeld 18 – Voorbeeld belastingheffing winst IB-ondernemer			
Balans eenmanszaak			
Activa	3.000	Kapitaal	1.000
		VV	2.000
	3.000		3.000

In dit gestileerde voorbeeld bedraagt de winst 300 voor aftrek van de rente betaald voor het vreemde vermogen. Het rentepercentage voor het vreemd vermogen is 5% en het gehanteerde percentage voor de opbrengst van het kapitaal is 4%. De winst na aftrek van de rente bestaat derhalve voor 40 uit vergoeding voor kapitaal, en voor 160 aan arbeidscomponent en overwinst.

³¹⁶ Hof Amsterdam 6 april 1978, nr. 24/78, BNB 1978/120.

De heffing van inkomstenbelasting geschiedt als volgt:

✓ Kapitaal:	$(-100 + 40) \times 0,3$	= 18 -/-
✓ Arbeid en overwinst	$(300 - 40) \times 0,45$	= <u>117</u>
Per saldo verschuldigd		99

Op deze wijze worden de rentelasten in aftrek gebracht van de winst tegen een tarief van 30%, zodat geen boxarbitrage kan ontstaan.

5.3.3. Inkomstenbelasting en beleggen

5.3.3.1. Beleggen in box 3

In box 3 van de inkomstenbelasting worden de voordelen uit sparen en beleggen van vermogensbestanddelen belast, welks voordelen conform art. 2.14, lid 1 en 2, Wet IB 2001, niet in box 1 of box 2 van de inkomstenbelasting in aanmerking worden genomen. Het voordeel uit sparen en beleggen wordt blijkens art. 5.2 Wet IB 2001 gesteld op 4% (forfaitair rendement), een zogenoemde vermogensrendementsheffing.³¹⁷ De grondslag is het saldo van de waarde van bezittingen verminderd met schulden en heffingvrij vermogen op de peildatum. Bezittingen kunnen onder meer zijn spaarsaldi en aandelenportefeuilles, waarbij het belang in een vennootschap onder de 5% ligt. Over het voordeel uit sparen en beleggen wordt vervolgens 30% inkomstenbelasting geheven.

In box 3 wordt derhalve kapitaal belast wat niet in box 1 en box 2 wordt belast. De systematiek is echter geheel anders. Enkel het forfaitaire rendement van de werkelijke waarde van de vermogensbestanddelen wordt belast, gemaakte kosten betreffende het behalen van het rendement zijn niet aftrekbaar en vermogenswinsten en – verliezen zijn niet belast respectievelijk aftrekbaar.

Vanwege deze verschillen zijn in de inkomstenbelasting heden ten dage verschillende bepalingen opgenomen welke boxarbitrage tegen moeten gaan. Te denken valt aan de terbeschikkingstellingsbepalingen van art. 3.92 Wet IB 2001.

In de volgende paragraaf schets ik de verschillen en overeenkomsten tussen de inkomstenbelastingheffing over beleggingen in box 3 en de gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelastingheffing over beleggingen welke door middel van een vennootschap worden gehouden.

5.3.3.2. Beleggen door middel van een vennootschap ten opzichte van beleggen in box 3

Indien wordt belegd door middel van een vennootschap is binnen de in dit onderzoek geschetste systematiek sprake van een overwinstbelasting. Naast de overwinst worden ook de vergoeding voor het aan de vennootschap verstrekte eigen en vreemd vermogen belast.

Door middel van een voorbeeld ga ik in op de verschillen:

---

³¹⁷ Andere vormen van kapitaalbelastingen zijn bijvoorbeeld een vermogensaanwasbelasting en een vermogenswinstbelasting. Zie over de belastingheffing over kapitaal R.P. van den Dool, Belastingheffing over kapitaalinkomen bij natuurlijke personen, Deventer: Kluwer 2009.

Voorbeeld 19 – Beleggen door middel van een vennootschap ten opzichte van beleggen in box 3

Balans vennootschap

Beleggingen	2.000	EV	1.000
		VV	1.000
	2.000		2.000

Ik ga uit van een percentage voor de aftrek primair rendement en rente van 4 en een aftrekbaar gedeelte van 70%.

Indien de beleggingen in box 3 gehouden zouden worden zou 24 aan inkomstenbelasting worden geheven. Indien de beleggingen in een vennootschap worden gehouden dient het daadwerkelijke rendement 4% te bedragen wil het bedrag aan gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelasting gelijk zijn aan 24.³¹⁸ Dit houdt in dat indien zowel het daadwerkelijke rendement, als het aftrekpercentage eigen en vreemd vermogen gelijk is aan het forfaitaire rendement binnen box 3, de per saldo verschuldigde belasting gelijk is. De voorwaarde is dat geen sprake is van overwinsten binnen de vennootschap. Een dergelijke situatie zal zich in de praktijk niet vaak voordoen.

De vergelijking is echter niet gemakkelijk te maken en is afhankelijk van vele variabelen. Zo worden stille reserves niet meegenomen met betrekking tot de berekening van de aftrek primair rendement. Indien in de vennootschap stille reserves aanwezig zijn, is de aftrek primair rendement derhalve verhoudingsgewijs lager, waardoor per saldo meer vennootschaps- en inkomstenbelasting is verschuldigd. Daarnaast rust een latente belastingclaim op de stille reserves. Ook het aftrekpercentage primair rendement is een factor van belang.

Naar mijn mening bestaan al met al teveel verschillen tussen de systematiek van belastingheffing om een eerlijke vergelijking te kunnen maken. Deze verschillen kunnen naar mijn mening worden teruggebracht tot twee essentiële verschillen. Ten eerste een belastingheffing volgens het reële stelsel in box 2 versus een belastingheffing in box 3 volgens een forfaitair stelsel en ten tweede een gecombineerd progressief tarief van maximaal 43,75% in box 2 versus een proportioneel tarief van 30% in box 3.³¹⁹

Het blijft namelijk sterk afhankelijk van de genoemde factoren wat vanuit fiscaal oogpunt aantrekkelijker is, beleggen door middel van een vennootschap of in box 3.³²⁰

³¹⁸ Dit is overigens afhankelijk van de situatie. Indien het opstaptarief in de vennootschapsbelasting 20% is, mag het daadwerkelijke rendement hoger zijn dan 4%. De berekening van de gecombineerde vennootschaps- en inkomstenbelasting luidt als volgt: De vennootschapsbelastingheffing bedraagt $0,25 \times 0,3 \times 80 = 6$. Vervolgens wordt $80 - 6$ uitgekeerd als dividend, wat geheel als opbrengst primair rendement wordt beschouwd. De te verrekenen vennootschapsbelasting wordt bij deze 74 opgeteld, waarna $0,3 \times 80 = 24$ aan inkomstenbelasting wordt geheven. De 6 vennootschapsbelasting wordt verrekend, per saldo is 18 verschuldigd.

³¹⁹ Zie ook E.J.W. Heithuis, 'De vbi is wel bedoeld voor de dga!', *NtFR* 2012/1914.

³²⁰ Het is overigens ook mogelijk om te beleggen middels een vrijgestelde beleggingsinstelling, welke subjectief is vrijgesteld van de heffing van vennootschapsbelasting. Jaarlijks wordt in box 2 een forfaitair rendement over de waarde in het economisch verkeer van de aandelen in de vrijgestelde beleggingsinstelling in aanmerking genomen. Zie E.J.W. Heithuis, 'De vbi is wel bedoeld voor de dga!', *NtFR* 2012/1914, welke bepleit dat de bestaande

Naar mijn mening dient derhalve een alternatief te worden gezocht voor de belastingheffing over inkomsten uit kapitaal. Het meest voor de hand liggend is in mijn optiek een vermogenswinstbelasting, waarbij ook waardedalingen en gerealiseerde waardeinstijgingen in de heffing worden betrokken. Indien dit systeem op een juiste wijze wordt opgezet, kunnen de terbeschikkingstellingsbepalingen komen te vervallen. Het voert echter te ver om op dit punt uiteen te zetten hoe deze vermogenswinstbelasting vorm dient te krijgen.³²¹

5.3.3.3. Handhaving vermogensrendementsheffing

Indien de vermogensrendementsheffing wegens eenvoudsredenen wordt gehandhaafd,³²² dient het forfaitaire rendement naar mijn mening gelijk te worden gesteld met het tienjarig gemiddelde van tienjarige Nederlandse staatsobligaties. Het is een mogelijkheid om dit percentage te vermeerderen met een risico-opslag.³²³ Omdat het vergoedingspercentage voor vreemd vermogen in de praktijk nu eenmaal vaak boven het tienjarige gemiddelde van langlopende staatsobligaties zal liggen, kan op deze wijze boxarbitrage beter wordt voorkomen, wellicht op een zondanige wijze dat de terbeschikkingstellingsregels kunnen vervallen. Op deze wijze wordt meer eenduidigheid inzake de belastingheffing over kapitaal bereikt en de verschillen worden derhalve verkleind. Het huidige forfaitaire rendement is naar mijn mening te star en kan ertoe leiden dat het in tijden waarbij sprake is van een hoog rendement aantrekkelijker is om in box 3 te beleggen en in tijden waarbij sprake is van een laag rendement te beleggen door middel van een vennootschap.

Het tarief dient 30% te blijven en enkel te wijzigen indien het tarief in box 2 of het aftrekbare gedeelte van de aftrek primair rendement en de rentelast wijzigt. Uit paragraaf 5.2.2. blijkt namelijk dat het inkomen uit kapitaal per saldo tegen een tarief van 30% in de heffing van vennootschaps- en inkomstenbelasting wordt betrokken.

Op deze wijze wordt, ondanks alle benoemde verschillen, door de invoering van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en een gelijkschakeling van het normale rendement in de vennootschap en box 3 toch in enigerlei mate fiscale neutraliteit binnen de belastingheffing over kapitaalinkomsten bereikt.

5.4. Conclusie

In dit hoofdstuk ben ik ingegaan op het flankerend beleid in de inkomstenbelasting naar aanleiding van de introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en renteaftrekbeperking in de vennootschapsbelasting. In dat kader heb ik ten eerste heb ik een gelijke behandeling van rente en

---

belemmeringen, zoals het verbod om enig aandeelhouder te zijn in een vrijgestelde beleggingsinstelling, dienen te worden weggenomen.

³²¹ Zie over de belastingheffing over kapitaal R.P. van den Dool, *Belastingheffing over kapitaalinkomen bij natuurlijke personen*, Deventer: Kluwer 2009, p. 93-127.

³²² Zie de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 83, waar de Studiecommissie concludeert dat een vermogensrendementsheffing vanuit eenvoudsoverwegingen de voorkeur verdient.

³²³ Zie hiervoor eveneens de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 83.

dividend voorgesteld in box 2. Rente en primair rendement worden tegen een tarief van 30% in de heffing van inkomstenbelasting betrokken, overwinsten daarentegen tegen 43,75%. Dit gaat gepaard met de introductie van een verrekeningstelsel, waarbij de door de vennootschap betaalde vennootschapsbelasting kan worden verrekend met de te betalen inkomstenbelasting. De introductie van een verrekeningstelsel vloeit voort vanuit de verlengstukgedachte en voorkomt een ongelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen omdat in de vennootschap relatief gezien een groter gedeelte aan rente niet aftrekbaar kan zijn ten opzichte van het gedeelte van de aftrek primair rendement die niet aftrekbaar is.

Daarnaast heb ik geconstateerd dat het jaarlijks in aanmerking nemen van het primair rendement bij de uiteindelijke aandeelhouder voorkomt dat een *timings*voordeel ontstaat bij de financiering met eigen vermogen. Tegelijkertijd dient in de invorderings sfeer een betalingsuitstelregeling te worden opgezet, teneinde liquiditeitsproblemen bij uiteindelijke aandeelhouders te voorkomen.

Verder heb ik de gecombineerde inkomsten- en vennootschapsbelasting over winsten van vennootschappen vergeleken met de inkomstenbelastingheffing over winsten van IB-ondernemingen en beleggingen in box 3. Uit deze vergelijking vloeit voort dat de kapitaalcomponent in winsten van IB-ondernemingen tegen 30% in de heffing van inkomstenbelasting dient te worden betrokken. Betaalde rente dient echter eveneens tegen slechts 30% aftrekbaar te zijn, teneinde arbitrage te voorkomen. De arbeidscomponent en overwinst dient op de gebruikelijke wijze in box 1 in de heffing van inkomstenbelasting te worden betrokken.

De vermogensrendementsheffing van box 3 dient naar mijn mening te worden ingeruild voor een vermogenswinstbelasting. Het tarief blijft 30%.

Op deze wijze wordt een duaal stelsel geïntroduceerd, waarbij kapitaalinkomen tegen een proportioneel tarief van 30% in aanmerking wordt genomen. Op deze wijze wordt niet alleen een gelijke behandeling van dividend en rente op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouder bereikt, maar wordt ook globaal evenwicht bereikt tussen de gecombineerde inkomsten- en vennootschapsbelastingheffing over winsten van vennootschappen en inkomstenbelastingheffing over IB-ondernemingswinsten en kapitaalinkomen in box 3.

In het volgende hoofdstuk toets ik het voorgestelde stelsel aan mijn toetsingscriteria, zoals ik dat in de inleiding heb opgesteld. Daarna besluit ik met het geven van mijn conclusie als antwoord op de hoofdvraag.

HOOFDSTUK 6 – TOETSING EN CONCLUSIE

6.1. Toetsing

Nu in de voorgaande hoofdstukken de vormgeving van de synthese van een ACE en CBIT is besproken en de wijze waarop dit systeem dient te worden geïmplementeerd in de Wet VPB 1969, toets ik of het stelsel voldoet aan de criteria die ik in het toetsingskader in de inleiding heb geformuleerd. Overigens is de belangrijkste doelstelling van mijn onderzoek het bereiken van neutraliteit in de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen. Op dit aspect ga ik in paragraaf 6.2. nader in. De rechtvaardigheid van het voorgestelde stelsel behandel ik in paragraaf 6.3. Paragraaf 6.4. wijd ik aan de eenvoud van het stelsel.

In paragraaf 6.5. besluit ik mijn onderzoek met de beantwoording van de hoofdvraag.

6.2. Toetsing neutraliteit van behandeling eigen en vreemd vermogen

In deze paragraaf behandel ik de vraag of door middel van de introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en een gedeeltelijke renteaftrekbeperking neutraliteit met betrekking tot de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen is bereikt. Ik toets het voorgestelde stelsel derhalve op effectiviteit.

Tijdens mijn onderzoek ben ik vele malen ingegaan op de neutraliteit van het door mij voorgestelde stelsel. Deze neutraliteit wordt naar mijn mening daadwerkelijk bereikt, op twee aspecten na. Als voorbeeld bij dit standpunt noem ik de samenhang van de gedeeltelijke aftrek primair rendement en de gedeeltelijke renteaftrekbeperking met de deelnemingsvrijstelling. Uit het aldaar gegeven voorbeeld blijkt dat inderdaad sprake is van neutraliteit met betrekking van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, althans, op het niveau van de vennootschap.³²⁴ ³²⁵ Aan de voornaamste doelstelling van mijn onderzoek is derhalve in belangrijke mate voldaan.

Er blijven echter nog twee aspecten bestaan die de neutraliteit verstoren op het niveau van de vennootschap. Het eerste aspect is de fiscale behandeling van vermogensverliezen, welke verschillend is, omdat een verlies op een onvolwaardig geworden vordering eerder in aanmerking mag worden genomen dan een liquidatieverlies behaald op een deelneming. Er bestaat derhalve een *timings*verschil. Dit verschil is echter inherent aan de wijze waarop eigen en vreemd vermogen vanuit fiscaal oogpunt worden behandeld. Juist omdat ik er niet voor kies om eigen vermogen geheel als vreemd vermogen te behandelen en vice versa, maar een synthese van ACE en CBIT te introduceren, blijft dit relatief geringe verschil overeind.

---

³²⁴ Zie voor een uitgebreide doorrekening van een soortgelijk stelsel J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007, p. 605–629.

³²⁵ Hierbij merk ik op dat in internationaal verband overigens een ongelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen kan ontstaan als gevolg van inhouding van dividendbelasting op uitgaande dividenden in verdragsituaties.

Indien de rente die wordt vergoed voor vreemd vermogen lager ligt dan het percentage wat wordt gehanteerd voor de berekening van de aftrek primair rendement, is voor belastingplichtigen een prikkel aanwezig om vreemd vermogen in te ruilen voor eigen vermogen. Alsdan wordt namelijk een grotere aftrek verkregen. Overigens wordt vice versa door het aantrekken van meer vreemd vermogen in plaats van eigen vermogen juist de renteaftrek hoger, vanwege het hogere risico dat de vreemd vermogen verschaffer loopt. Ik accepteer deze schending van de neutraliteit in de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, ten eerste omdat het effect beide kanten opwerkt en ten tweede omdat ik een dergelijke geringe stimulatie van het eigen vermogen niet onwenselijk acht. Deze twee aspecten zorgen er overigens ook voor dat het van belang blijft welke kwalificatie een vermogensverstrekking krijgt, eigen of vreemd vermogen.

In het hoofdstuk over het flankerend beleid in de inkomstenbelasting heb ik eveneens een aantal voorstellen gedaan om ook in de inkomstenbelasting neutraliteit te bereiken, omdat op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouder vooralsnog geen neutraliteit met betrekking tot de fiscale behandeling van rente en dividend bestaat. Het gelijk belasten van de vergoeding voor terbeschikkingstelling van vermogen, of dit nu in de vorm van eigen of vreemd vermogen is, maakt daar een belangrijk onderdeel van uit. Dit is vormgegeven door middel van een verrekeningstelsel en de verplaatsing van belastingheffing over rentebaten naar box 2. Doordat ik daarnaast een voorstel doe waarmee het *timings*verschil tussen het in aanmerking nemen van rentebaten en dividenduitkering elimineer, wordt naar mijn mening ook neutraliteit op het niveau van de aanmerkelijkbelanghouder bereikt.

Overigens wordt door middel van de introductie van de tegenhanger van de aftrek primair rendement, een bijtelling wanneer sprake is van een negatief fiscaal eigen vermogen, twee andere twee hete hangijzers geëlimineerd. Zo wordt het zogenoemde Bosal-gat gedicht, doordat een correctie plaatsvindt op de het fiscale eigen vermogen ter grootte van de boekwaarde van (buitenlandse) deelnemingen. De rente welk is betaald inzake vreemd vermogen waarmee buitenlandse deelnemingen zijn gefinancierd, wordt per saldo verminderd met de bijtelling. Daarnaast wordt de aftrek van overmatige rente bij overnames verminderd door middel van de bijtelling.

Naast het grotendeels behalen van de kerndoelstelling, het bereiken van neutraliteit met betrekking tot de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen, is derhalve daarnaast sprake van twee belangrijke positieve neveneffecten.

6.3. Rechtvaardigheid

In het kader van de toetsing van de rechtvaardigheid van het voorgestelde stelsel is het van belang op te merken dat de aftrek primair rendement en de renteaftrekbepanking voor elke belastingplichtige op dezelfde wijze wordt berekend. Naar mijn mening betekent dit dat gelijke

gevallen ook gelijk worden behandeld. Dit geldt uiteraard alleen voor onbeperkt belastingplichtigen, omdat beperkt belastingplichtigen niet in dit onderzoek zijn betrokken.

Ik geef enkele voorbeelden die mijn stelling onderbouwen. Zo wordt bij elke belastingplichtige waarbij sprake is van een negatief fiscaal eigen vermogen wegens fiscale verliezen geen bijtelling berekend. Uit het onderzoek blijkt verder dat belastingplichtigen welke zijn gevoegd in een fiscale eenheid niet anders worden behandeld dan belastingplichtigen welke niet zijn gevoegd in een fiscale eenheid met betrekking tot de gedeeltelijke aftrek primair rendement en renteaftrekbeperking.

De rode draad met betrekking tot de uitwerking van de voorgestelde maatregelen voor belastingplichtigen is de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen van belastingplichtigen. Deze verhouding zorgt voor de negatieve of positieve budgettaire effecten voor belastingplichtigen inzake de introductie van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en renteaftrekbeperking.³²⁶ Ook de hoeveelheid buitenlandse deelnemingen die een belastingplichtige bezit is in dit kader van belang. Ook met betrekking tot deze correctiegrootheid geldt weer dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

Om te voorkomen dat sprake is van *under-* of *overkill* heb ik bijvoorbeeld voorgesteld dat de gevolgen van het goodwillgat worden verkleind. Wel is sprake van *under-* of *overkill* inzake de correctie van de boekwaarden van beleggingsdeelnemingen uit de grondslag voor de berekening van de aftrek primair rendement, afhankelijk van het tarief en de grondslag met betrekking tot de belastingheffing in het land van vestiging van de beleggingsdeelneming. De oorzaak hiervan is echter dat de deelnemingsverrekening te grof is en ik zie geen reden om de aftrek primair rendement daarop aan te passen.

6.4. Eenvoud

In deze paragraaf toets ik het door mij voorgestelde stelsel op eenvoud. Met andere woorden, in hoeverre wordt de doelstelling bereikt zonder dat sprake is van een overvloed aan ingewikkelde regelingen en uitvoeringskosten. In dit verband ga ik in op een aantal elementen van het voorgestelde stelsel, te beginnen bij de grondslag voor de aftrek primair rendement.

Het fiscaal eigen vermogen, wat daarvoor is benodigd, blijkt al uit de jaarlijkse vennootschapsbelastingaangifte. Ook de correcties op het fiscaal eigen vermogen, zoals de boekwaarde van deelnemingen, zijn relatief gemakkelijk te maken. Het percentage dient jaarlijks te worden vastgesteld, maar is eenduidig en goed te berekenen. Hieruit blijkt mijn inziens dat het bepalen van de aftrek primair rendement relatief eenvoudig is.

Doordat het aftrekpercentage voor vreemd vermogen gelijk wordt geschakeld aan het percentage gebruikt voor de berekening van de aftrek primair rendement, ontstaan verschillen tussen de

---

³²⁶ Voor de uitwerking op de verschillende categorieën belastingplichtigen zie de bijlage bij *Kamerstukken II 2009/10*, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010, p. 89–91.

betaalde en aftrekbare rente. Dit brengt uitvoeringskosten met zich mee. Naar mijn mening is dit echter niet onoverkomelijk, omdat relatief gemakkelijk de aftrekbare rente kan worden berekend. Enkel bij zeer wisselende schuldverhoudingen is dit complexer, echter, niet complexer dan het berekenen van de verschuldigde rente.

Een belangrijke opmerking in dit verband is dat bij introductie van het voorgestelde stelsel nagenoeg alle renteaftrekbeperkingen kunnen worden geschrapt. Enkel de renteaftrekbeperking van art. 10, lid 1, onderdeel d, Wet VPB 1969 dient te blijven bestaan, maar in feite is dat een kwalificatiebepaling. Naar mijn mening brengt dit een aanzienlijke vereenvoudiging en een vermindering van de uitvoeringskosten teweeg.

Het systeem waarbij het primaire rendement jaarlijks in box 2 in aanmerking wordt genomen, betekent dat een extra element wordt geïntroduceerd. Hierbij wordt aangesloten bij de (geconsolideerde) aftrek primair rendement van de betreffende vennootschap. Hiervoor is wel benodigd dat vennootschappen deze gegevens openbaar moeten maken, of tenminste aan de fiscus dienen te verstrekken. Uiteraard is het ook mogelijk om aansluiting te zoeken bij de waarde in het economisch verkeer van de aandelen en daar het percentage, gebruikt voor de berekening van de aftrek primair rendement, van te nemen. De complexiteit en uitvoeringskosten worden daardoor aanzienlijk verkleind.

Als laatste merk ik nog op dat door aanpassing van het gedeelte van de aftrek primair rendement en rente wat aftrekbaar is, zeer gemakkelijk kan worden geanticipeerd op economische en budgettaire ontwikkelingen. Deze flexibiliteit is naar mijn mening een groot voordeel.

Naar mijn mening komen de voorgestelde aanpassingen van het fiscale stelsel de eenvoud ervan al met al ten goede.

6.5. Conclusie

6.5.1. Inleiding

In dit onderzoek heb ik getracht te onderzoeken op welke wijze een synthese van ACE en CBIT dient te worden vormgegeven in het Nederlandse belastingstelsel, teneinde een fiscaal neutrale behandeling van eigen en vreemd vermogen op het niveau van de vennootschap te bewerkstelligen. Dit heb ik gedaan door allereerst de historie en rechtsgronden van de vennootschapsbelasting te onderzoeken en vervolgens te onderzoeken op welke wijze een gedeeltelijke aftrek primair rendement (ACE) dient te worden vormgegeven, in combinatie met een gedeeltelijke renteaftrekbeperking (CBIT). Tenslotte heb ik onderzocht hoe de samenloop hiervan met de vennootschapsbelasting en inkomstenbelasting verloopt. Ik heb het stelsel tenslotte getoetst op effectiviteit, rechtvaardigheid en eenvoud.

In deze paragraaf wordt vervolgens de onderzoeksvraag beantwoord aan de hand van de in de voorgaande hoofdstukken beantwoorde deelvragen.

6.5.2. Conclusie

De ongelijke fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen werkt bij ondernemingen een – vanuit economisch perspectief – niet-optimale, fiscaal gedreven verhouding tussen eigen en vreemd vermogen in de hand. Ondernemingen worden vanwege de aftrekbaarheid van rente namelijk zoveel mogelijk met vreemd vermogen gefinancierd en dit maakt ondernemingen kwetsbaar, waardoor in economisch slechte tijden het risico op insolventie groter is. Daarnaast wordt ook winstdrainage – uitholling van de belastinggrondslag – in concernverband bevorderd door de aftrekbaarheid van rente. Deze winstdrainage wordt door de wetgever bestreden met de introductie van allerlei renteaftrekbeperkingen, die de rechtszekerheid van belastingplichtigen verminderen en de eenvoud van het fiscale stelsel niet ten goede komen. Via de introductie van een ACE of CBIT kan de ongelijke fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen en de daarbij horende problemen echter geheel worden weggenomen, omdat eigen en vreemd vermogen als gevolg daarvan vanuit fiscaal oogpunt gelijk worden behandeld.

Een overwinstbelasting, welke wordt bereikt door de introductie van een ACE, heeft de buitenkansgedachte als rechtsgrond, terwijl aan de vennootschapsbelasting in de huidige vorm feitelijk geen goede rechtsgrond ten grondslag ligt. Desalniettemin kleven aan de introductie van een ACE belangrijke nadelen. Multinationals trekken weg als gevolg van een hogere belastingdruk op de overwinsten. Ook de introductie van een CBIT kent belangrijke haken en ogen, zoals economische dubbele heffing en/of heffingsvacua met betrekking tot rente in internationaal verband. Derhalve is een synthese van beide vormen de beste optie, teneinde de nadelen van beide versies uit te ruilen tegen de voordelen. Daarnaast blijkt uit economisch onderzoek dat een synthese van ACE en CBIT ook de welvaart verhoogt.

De ACE wordt vormgegeven door bij vennootschappen een zogenoemde gedeeltelijke aftrek primair rendement te introduceren, met andere woorden, een jaarlijkse aftrek voor het eigen vermogen wat in een vennootschap werkzaam is. De grondslag van deze aftrek is het fiscaal eigen vermogen per begin en einde van het voorafgaande boekjaar, verminderd met de kostenegaliseringsreserve. Ook wordt onder meer de boekwaarde van deelnemingen uit de grondslag geëlimineerd, teneinde dubbeltellingen te voorkomen. Het percentage wat wordt gebruikt voor de berekening van de gedeeltelijke aftrek primair rendement, bedraagt het tienjarig gemiddelde van tienjarige Nederlandse staatsobligaties.

De gedeeltelijke aftrek primair rendement wordt vergezeld van een gedeeltelijke renteaftrekbeperking, waarbij het van belang is dat een even groot deel van beide aftrekbaar is. Daarnaast wordt het aftrekpercentage van vreemd vermogen beperkt tot hetzelfde percentage als wat wordt gebruikt om de aftrek primair rendement te berekenen, teneinde de neutraliteit van de fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen te waarborgen.

Een ingroeieregeling van vijf jaren, waarbij de aftrek primair rendement en de renteaftrek langzamerhand worden op- respectievelijk afgebouwd, draagt zorg voor een adequate invoering van deze ingrijpende wijzigingen van het Nederlandse belastingstelsel.

Wat betreft de implementatie van de synthese van ACE en CBIT in de Nederlandse vennootschapsbelasting blijkt dat de bestaande renteaftrekbeperkingen overbodig worden en kunnen vervallen. Dit betekent dat een aanzienlijke vereenvoudiging van de Wet VPB 1969 wordt bewerkstelligd. Alleen de bepaling inzake deelnemerschapsleningen blijft bestaan. De bepalingen inzake de deelnemingsvrijstelling en de fiscale eenheid kunnen blijven bestaan in hun huidige vorm. Omdat met betrekking tot de fiscale behandeling van vermogenswinsten en -verliezen (*timings*)verschillen blijven bestaan, blijft de kwalificatie inzake eigen en vreemd vermogen ook na invoering van een gedeeltelijke aftrek primair rendement en renteaftrekbeperking relevant.

Na de invoering van een synthese van ACE en CBIT wordt derhalve een grotendeels gelijke fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen op het niveau van vennootschappen bereikt. Dit betekent dat de genoemde problematiek – bestaande uit een groter risico op insolventie van ondernemingen in slechte tijden en winstdrainage in concernverband – na decennialang de vennootschapsbelasting te hebben beheerst, uiteindelijk vrijwel tot het verleden behoort. Tevens wordt een welvaartsverhoging bewerkstelligd en kan de invoering van deze wijzigingen budgettair neutraal plaatsvinden. De kerndoelstelling van mijn onderzoek is derhalve verwezenlijkt.

Sterker nog, niet alleen op het niveau van de vennootschap wordt een grotendeels gelijke fiscale behandeling van eigen en vreemd vermogen bereikt, maar ook op het niveau van de uiteindelijke aandeelhouder. Door de inkomstenbelastingheffing over rentebaten van box 1 te verplaatsen naar box 2 en in box 2 tevens het primair rendement van aandelen jaarlijks te belasten, wordt een gelijke fiscale behandeling van dividend en rente bereikt, waardoor de uiteindelijke aandeelhouder geen fiscaal gedreven voorkeur meer heeft om of eigen of vreemd vermogen aan zijn vennootschap ter beschikking te stellen. Dit voorgestelde fiscale stelsel kent derhalve vele voordelen.

LITERATUURLIJST

Literatuur

- D.A. Albregtse en P. Kavelaars, *Maatschappelijk heffen 1*, Deventer: Kluwer 2007.
- A.B Atkinson en J.E. Stiglitz, *Lectures on Public Economics*, New York: McGraw Hill 1980.
- S.R. Bond, 'Levelling Up or Levelling Down? Some Reflections on the ACE and CBIT Proposals, and the Future of the Corporate Tax Base', in S. Cnossen (ed.), *Taxing Capital Income in the European Union*, Oxford University Press, Oxford.
- S.R. Bond and M.P. Devereux, 'On the design of a neutral business tax under uncertainty', *Journal of Public Economics* 58.
- G.J.M.E. de Bont, 'Herwaarderen op hogere bedrijfswaarde, indien compensabele verliezen dreigen te verdampen', *WFR* 1994/238.
- R.P.C.W.M. Brandsma, *Fiscale onderkapitalisatie van vennootschappen (FM 111)*, Deventer: Kluwer 2004.
- D. Brüll, *Objectieve en subjectieve aspecten van het fiscale winstbegrip*, Amsterdam: NV Uitgeverij FED 1964.
- S. Cnossen, 'Om de toekomst van de vennootschapsbelasting in de Europese Unie', *WFR* 1996/871.
- S. Cnossen, 'Enkele gedachten over de toekomst van het Nederlandse belastingstelsel', essay bij de bijlage bij *Kamerstukken II* 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010.
- C. Decorte, *De aftrek voor risicokapitaal*, Gent: 2010.
- M.P. Devereux en R. Griffith, 'Evaluating Tax Policy for Location Decisions', *International Tax and Public Finance* 10.
- R.P. van den Dool en E.J.W. Heithuis, *Compendium van de vennootschapsbelasting*, Deventer: Kluwer 2009 (8^e druk).
- J. Doornebal, 'Renteaftrek in de vennootschapsbelasting, een verdwijnend fenomeen?', *NTFR* 2002/365.
- J.A.R. van Eijdsen en Q.W.J.C.H. Kok, *Afgewaardeerde vorderingen (FM 124)*, Deventer: Kluwer 2007.
- F.A. Engelen, 'Herziening van de vennootschapsbelasting: vermogensaftrek of tariefverlaging?', *WFR* 2010/779.
- P.H.J. Essers, *Personenvennootschappen en aanverwante rechtsvormen*, Deventer: Kluwer 2004.
- M. Gammie, 'Corporate tax harmonisation: An "ACE" proposal', *European Taxation*, Augustus 1991.
- J.A.G. van der Geld, 'Het onderscheid tussen eigen en vreemd vermogen in de Nederlandse vennootschapsbelasting', Afscheidsbundel prof. mr. D. Juch, Over de grenzen van de vennootschapsbelasting.
- R. Goode, 'Integration of corporate and individual taxes: a Treasury report', *Tax Notes*.
- P.A. Harris, *Corporate/Shareholder Income Taxation*, Amsterdam: IBFD Publications 2000.

- J.G. Head, 'Company tax structure and company tax incidence', *International Tax and Public Finance*, 1997.
- E.J.W. Heithuis, 'De reparatiewetgeving naar aanleiding van het Bosal-arrest: een gemiste kans!', *WFR* 2005/1869.
- E.J.W. Heithuis, 'De vbi is wel bedoeld voor de dga!', *NTFR* 2012/1914.
- E.J.W. Heithuis, 'Het nieuwe art. 10b VPB? Weg ermee!!!', *NTFR* 2006/1236
- E.J.W. Heithuis, 'Renteaftrek in de vennootschapsbelasting: a never ending story', *NTFR* 2005/1026.
- H. Huizinga, L. Laeven en G. Nicodeme (2008), 'Capital structure and international debt shifting', *Journal of Financial Economics* 88.
- J.A. Isaac, 'A comment on the viability of the allowance for corporate equity', *Fiscal Studies*, 1997, vol. 18, nr. 3.
- B. Jacobs, 'Een economische analyse van een optimaal belastingstelsel voor Nederland', essay bij de bijlage bij *Kamerstukken II* 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010.
- M. Keen en J. King, 'The Croatian profit tax, an ACE in practice', *Fiscal Studies*, 2002, vol. 23, nr. 3.
- A. Klemm, 'Allowances for Corporate Equity in Practice', IMF Working Paper, www.imf.nl.
- C. Keusschnig en M.D. Dietz, 'A growth oriented dual income tax', *International Tax and Public Finance* 14.
- W.J. de Langen, *De grondbeginselen van het Nederlandse belastingrecht*, Alphen aan de Rijn: N. Samson 1958.
- F.P.J. Litjens, 'Het stelsel van aftrek primair rendement in de vennootschapsbelasting', *WFR* 1985/109.
- H. Maatoug en J.P. Boer, 'Two is a party, three is a crowd (I)', *MBB* 2004/49.
- O.C.R. Marres, *Winstdrainage door renteaftrek (FM 113)*, Deventer: Kluwer 2008 (2^e druk).
- H. Meijers, *Bedrijfseconomische aspecten van de vermogensaanwasdeling (FM60)*, Leiden: Stenfert Kroese 1980
- G.M.M. Michielse, *Thin capitalisation in het fiscale recht (FM 67)*, Deventer: Kluwer 1994.
- R.A. de Mooij, 'Heeft de vennootschapsbelasting een toekomst?' Rotterdam 2003.
- R.A. de Mooij en M.P. Devereux, 'An applied analyses of ACE and CBIT reforms in the EU', *International Tax and Public Finance*.
- R.A. de Mooij en S. Ederveen, 'Corporate tax elasticities: a reader's guide to empirical findings', *Oxford Review of Economic Policy*.
- R.A. de Mooij en A. van der Horst, 2008, 'Stop scheefgroei in de winstbelasting' *Me Judice*, jaargang 1, 3 december 2008.
- P. Moreau, *Belastingaftrek voor risicokapitaal. Notionele interestaftrek: een fiscale revolutie?*, Mechelen: Kluwer 2005.
- M.F. Nouwen, *Groepsrentebox, als alternatief voor het afgeschafte concernfinancieringsregime*, Deventer: Kluwer 2009.
- N.J. Polak, 'Winstbelasting van naamloze vennootschappen en daarmee in verband staande vraagstukken', Bijlage tot de NV van februari 1940.

- F.P.G. Pötgens en J.W. Bellingwout, 'Objectvrijstelling voor vaste inrichtingen: Much Ado About Nothing?', *WFR* 2012/654.
- D.M. Radulescu en M. Stimmerlmayr, 'ACE versus CBIT: Which is better for investment and welfare?', *CESifo Economic Studies* 53.
- L.W. Sillevius en M.L.M. van Kempen, *Cursus Belastingrecht (Inkomstenbelasting)*, Deventer: Kluwer 2010.
- R.C. de Smit, 'Belastingmaatregel tegen grondslaguitholling door bedrijven nu al mislukt.', 23 januari 2012.
- L.G.M. Stevens, *Elementair belastingrecht*, Deventer: Kluwer 2011.
- J. van de Streek, 'Proefballonnen voor de toekomst van de Vpb.' *WFR* 2012/6944.
- J. van Strien, *Renteaftrekbeperkingen in de vennootschapsbelasting* (FM 119), Deventer: Kluwer 2007.
- J. van Strien en M.F. Nouwen, 'De groepsrentebox is 'dood', lang leve de vermogensaftrek?' *NtFR* 2010/1423.
- S.A.W.J. Strik en N.H. de Vries, *Cursus Belastingrecht (Vennootschapsbelasting)*, Deventer: Kluwer 2010.
- E.M. Sunley, 'Corporate integration: an economic perspective', *Tax Law Review* 47.
- W. Vandenberghe, *De notionele inrestaftrek. Een denkbeeldige werkelijkheid*, Gent: Larcier 2006.
- J. Verburg, *Vennootschapsbelasting*, Deventer: Kluwer 2000 (2^e geheel herziene druk).
- J. Vleggeert, 'Naar een (meer) gelijke behandeling van eigen en vreemd vermogen in de vennootschapsbelasting?', *WFR* 2003/1482.
- J. Verburg, *Vennootschapsbelasting*, Fiscale Hand- en Studieboeken nr. 4, Deventer: Kluwer 2000 (2^e geheel herziene druk).

Jurisprudentie

- HR 7 februari 1951, *B.* 8939.
- HR 14 november 1956, nr. 12 894, *BNB* 1957/20.
- HR 3 april 1957, nr. 13 084, *BNB* 1957/165.
- HR 26 januari 1966, nr. 15 511, *BNB* 1966/89.
- Hof Amsterdam 6 april 1978, nr. 24/78, *BNB* 1978/120.
- HR 31 mei 1978, nr. 18 230, *BNB* 1978/252.
- HR 14 juni 1978, nr. 18 405, *BNB* 1978/181.
- HR 19 december 1979, nr. 19 597, *BNB* 1980/46.
- HR 9 juni 1982, nr. 21 142, *BNB* 1982/230.
- HR 11 juli 1984, nr. 22 146, *BNB* 1985/1.
- HR 27 januari 1988, nr. 23 919, *BNB* 1988/217.
- HR 26 april 1989, nr. 24 446, *BNB* 1989/217.
- HR 24 mei 2002, nr. 37 071, *BNB* 2002/231.
- HR 14 oktober 2002, nr. 37 413, *BNB* 2003/44 .

HvJ 18 september 2003, C-168/01 (Bosal), *BNB* 2003/344.
HR 17 december 2004, nr. 39 080, *BNB* 2005/169.
HR 25 november 2005, nr. 40 989, *BNB* 2006/82.
HvJ 28 februari 2008, C-293/06 (Deutsche Shell), *V-N* 2008/13.8.
HR 16 januari 2009, nr. 43 612, *BNB* 2009/94.
HR 25 november 2011, nr. 08/05323, *BNB* 2012/37.
Conclusie A-G Mengozzi 19 september 2012, C-350/11 (Argenta).

Overige stukken

Artikelsgewijs commentaar van de fiscale encyclopedie De Vakstudie bij art. 10, lid 1, onderdeel a, Wet VPB 1969.

Besluit op de vennootschapsbelasting 1942, 30 april 1942, *Verord.bl.* 51.

Besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën in zake het heffen van een winstbelasting en tot afschaffing van de dividend- en tantiëmebelasting, 26 juli 1940, *Stb.* 1940, 405.

Besluit van 13 februari 2001, nr. CPP2000/3210M, *BNB* 2001/187.

Besluit van 15 januari 2011, nr. IFZ2010/457M, *NTR* 2011/410.

Bijlage bij *Kamerstukken II* 2009/10, 32 140 nr. 4, Continuïteit en vernieuwing. Een visie op het belastingstelsel, Studiecommissie belastingstelsel, Den Haag, 7 april 2010.

Circulaire. nr. Ci.RH.421/574.945 (*AOIF* 36/2008), 9 oktober 2008, nr. 13.

CPB-notitie 25 november 2008, *Defiscalisering rente*, 2008/50.

Kamerstukken II 1959/60, 6 000, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 1962/63, 6 000, nr. 9 (MvA).

Kamerstukken II 1983/84, 15 007, nr. 8

Kamerstukken II 1995/96, 24 696, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2003/04, 29 210, nr. 8 (NvW).

Kamerstukken II 2003/04, 29 686, nr. 6 (Nnav).

Kamerstukken II 2003/04, 29 210, nr. 25 (Nnavv).

Kamerstukken II 2005/06, 30 572, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2005/06, 30 572, nr. 4.

Kamerstukken II 2005/06, 30 572, nr. 8 (Nnavv).

Kamerstukken II 2009/10, 31 369, nr. 9.

Kamerstukken II 2009/10, 32 128, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2009/10, 32 129, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2010/11, 32 130, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2009/10, 32 140, nr. 1.

Kamerstukken II 2011/12, 33 287, nr. 2.

Kamerstukken II 2011/12, 33 287, nr. 3 (MvT).

Kamerstukken II 2012/13, 33 402, nr. 2.

Leidraad bij de vennootschapsbelasting en de vermogensbelasting 1942 (resolutie van den secretaris-generaal van het departement van het Departement van Financiën d.d. 11 augustus 1942, no. 124).
NOB-Commentaar op het wetsvoorstel Nota van wijziging bij het Belastingplan 2004, *Kamerstukken* 29 210 – aanpassing n.a.v. Bosal-arrest.
OECD, 'Fundamental Reform of Corporate Income Tax', *Tax Policy Studies*, 2008, nr. 16.
Parl.St. Kamer 2004/05, Doc. 51, 1778/001 (MvT).
Schriftelijke antwoorden WGO, Beantwoording Kamervragen, 3 november 2011.
US Department of the Treasury, *Integration of the Individual and Corporate Tax Systems, Taxing Business Income Once*, January 1992.

